Veröffentlichungen
des baltischen und slavischen Instituts an der Universität Leipzig
herausgegeben von
Georg Gerullis und Max Vasmer

2.

MAX VASMER

Ein russisch-byzantinisches Gesprächbuch

Beiträge zur Erforschung der älteren russischen Lexikographie

1922
In Kommission bei Markert & Petters
Leipzig, Seeburgstr. 53

Veröffentlichungen
des baltischen und slavischen Instituts an der Universität Leipzig,
herausgegeben von Georg Gerullis und Max Vasmer

Bd. 1: **Heinrich Felix Schmid,** Die Nomokanonübersetzung des Methodius. Leipzig 1922.

Bd. 2: **Max Vasmer,** Ein russisch-byzantinisches Gesprächbuch. Leipzig 1922.

Zu beziehen durch:

MARKERT & PETTERS
Wissenschaftliche Buchhandlung und Antiquariat
Leipzig, Seeburgstraße 53.

Ein russisch-byzantinisches Gesprächbuch

Beiträge zur Erforschung der älteren russischen Lexikographie

von

MAX VASMER

1922

In Kommission bei Markert & Petters
Leipzig, Seeburgstr. 53

Inhalt.

Vorwort.

Die Drucklegung dieses Bandes der ‚Veröffentlichungen' verdankt der Verfasser dem Sächsischen Forschungsinstitut für Slavistik, sowie der Vereinigung von Förderern und Freunden der Universität Leipzig. Außerdem hat die Notgemeinschaft der deutschen Wissenschaft eine beträchtliche Summe bewilligt, wofür der Verfasser Erich Berneker zu besonderem Dank verpflichtet ist. Alle diese Druckunterstützungen hätten nicht genügt um die Druckkosten zu decken, wenn nicht von privater Seite wiederum Hilfe gekommen wäre. Herr Kaufmann Walter Nipp in London und Herr Buchhändler Anton St. Mágr in Leipzig sind eifrig bemüht gewesen das Ausland für die Aufgaben des Forschungsinstituts zu interessieren. Herr Bankdirektor Bruno Meyer aus Reval hat 25000 RM., Herr Walter Veros aus Reval hat 2 engl. Pfund St. und Herr Mágr 50 tschech. Kronen gestiftet. Allen diesen Herren, sowie der Druckerei F. A. Brockhaus, spricht der Verfasser seinen verbindlichsten Dank aus.

Die Mittel des Instituts sind durch die Drucklegung der beiden Bände der ‚Veröffentlichungen' völlig erschöpft. Es ergeht daher nochmals an alle Freunde dieser Schriftenreihe die Bitte die Weiterführung derselben durch Druckunterstützungen zu ermöglichen. Dieselben wären zu richten an Prof. Dr. Vasmer Leipzig, Kaiser Wilhelmstr. 36 oder an das Rentamt der Universität Leipzig mit dem Vermerk: ‚für das Forschungsinstitut für Slavistik'.

Einleitung.

Das hier behandelte Sprachdenkmal nimmt eine eigenartige Mittelstellung zwischen slavischer und byzantinischer Philologie ein. Seine Bedeutung für die erstere besteht darin, daß sein griechischer Teil in den russischen Glossaren und Wörterbüchern des XVI.—XVII. Jhdts so ausgiebig verwertet worden ist, als wenn sämtliche griechische Wörter zum Bestande der russischen Sprache gehörten. Für die byzantinische Forschung aber hat es den Wert eines Textes in fremdsprachiger Transskription und namentlich die lexikalische Ausbeute ist nicht zu verachten.

Der unten veröffentlichte Text ist schon einmal ediert und in verschiedenen Beziehungen untersucht worden von N. K. Nikolskij: Rěčь tonkoslovija grečeskago. Russko-grečeskije razgovory XV—XVI vèkov. Petersburg 1896 (= Pamatniki drevnej pismennosti Bd. 114). Seiner Ausgabe liegt nur eine Handschrift zu Grunde, die weiter unten mit A bezeichnet ist. Sie ist bis auf wenige Stellen genau wiedergegeben. Eine Lücke in der Behandlung des Textes entstand dadurch, daß N. bei seiner Unkenntnis des vulgären Mittelgriechisch den vulgärgriechischen Teil so gut wie garnicht erklärt. Diese Lücke auszufüllen lag ursprünglich in meiner Absicht, als ich, einer Anregung meines Lehrers und Freundes A. Papadopulos-Kerameus folgend, 1904 daran ging den in kyrillischer Schrift überlieferten mgr. Text für die spätgriechische Sprachgeschichte auszubeuten. Dabei ergaben sich aus dem Vergleich des griechischen Teiles mit dem russischen nicht wenige Verbesserungen auch des russischen Teiles. Durch Nikolskij und Šachmatov erfuhr ich damals von der Existenz einer zweiten Handschrift (unten als B bezeichnet). Eine

dritte Handschrift ist es mir inzwischen selbst gelungen zu entdecken (unten C) und eine vierte haben wir durch Simoni Izvěstija 13, 1, 193—212 kennen gelernt. Daraus ergab sich die Notwendigkeit einer Neuausgabe des Textes. Sie berücksichtigt alle vier Handschriften, außerdem ist sie bestrebt den griechischen Text dem Verständnis zu erschließen und mit dem russischen in Einklang zu bringen.

Handschriftlich überliefert ist in dem Gesprächbuch nur der unten in Spalte 1 und 2 wiedergegebene Text, also der russische und der entsprechende griechische in kyrillischer Umschrift. Um den griechischen Teil auch Nichtslavisten zugänglich zu machen gebe ich ihn auch noch in rekonstruierter griechischer Schreibung, die von mir selbst stammt. Das schlechte Griechisch hat natürlich der Verfasser des Gesprächbuches verbrochen. Die Edition und Bearbeitung des Textes war 1906 im Manuskript abgeschlossen und von der russischen Akademie der Wissenschaften zur Veröffentlichung im „Sbornik“ in Druck genommen. Als die Textausgabe bereits vollständig gesetzt war, fiel sie 1908 einem Brande zum Opfer. Es ist mir nur gelungen Korrekturexemplare zu retten. Die damalige Ausgabe hat Korsch vorgelegen, als er seine Bemerkungen Izvěstija 13, 1, 207—209 niederschrieb. Die Resultate habe ich früher schon Vizant. Vremennik 14, 446—462 mitgeteilt.

Meine Studienreise nach der Chalkidike (1908) ergab eine geänderte Auffassung, die in meinem Vortrage auf dem Athener Orientalistenkongreß 1912 dargelegt worden ist (s. Actes du XVI. Congrès des Orientalistes p. 159—161). An den dort geäußerten Ansichten halte ich auch jetzt fest. Im Sommer 1912 hatte ich die Möglichkeit die mgr. Textausgabe mit den Thesaurusassistenten Ph. Kukulés und G. Lulakis in Athen zu besprechen, was für die Ausgabe von großem Nutzen gewesen ist. Anderweitige Inanspruchnahme und schwere Berufspflichten bis 1916, sowie die darauf in Rußland eingetretenen bodenlosen Verhältnisse haben es mir dann nicht gestattet die Arbeit wieder zu drucken. Erst 1921 erhielt ich mein Material aus Rußland wieder. Der Druck ist jetzt

so teuer, daß die Textausgabe nach Abzügen der 1908 niedergebrannten Ausgabe im Manulverfahren abgedruckt werden muß. Für einen Neudruck fehlen die Mittel, auch sind die Typen in Deutschland nicht zu beschaffen.

Die Mängel der Ausgabe bitte ich dadurch zu erklären, daß sie bereits 1908 abgeschlossen war. Die leeren Stellen in den Fußnoten und im Text erklären sich durch Beseitigung russischer Titelüberschriften und Erklärungen in der ursprünglich in russischer Sprache geplanten Publikation. Andere Mängel (z. B. die Zeilenangaben) sind dadurch entstanden, daß der Manuldruck teilweise nach Korrekturen gemacht werden mußte, die noch nicht druckfertig waren und nur unwesentliche Änderungen vorgenommen werden konnten. Sehr förderlich war für die vorliegende Untersuchung die unermüdliche Hilfsbereitschaft Karl Dieterichs, dem ich viele wertvolle Ratschläge verdanke. So möchte ich hoffen, daß die vielen Störungen der Arbeit nicht zu viel geschadet haben. Wäre sie früher erschienen, dann wäre der Text an voreiligen Konjekturen erheblich reicher, als jetzt. Wenn ich jetzt die Textausgabe neu machen sollte, dann hätte ich die Schreibungen ky, gy, chy für ki, gi, chi nach der ältesten Handschrift A überall eingesetzt und hätte den kritischen Apparat von vielen überflüssigen Formen befreit.

In der Orthographie des Griechischen bin ich bestrebt gewesen die wichtigeren lautlichen Eigentümlichkeiten wiederzugeben, aber zugleich nach Möglichkeit die historische Rechtschreibung beizubehalten. Die Schreibung des russischen Teiles richtet sich in der Hauptsache nach der ältesten Handschrift A. Namentlich ist das Gemisch von kirchenslavischer und russischer Schreibweise nur dort beseitigt, wo die Überlieferung auf späten Ursprung desselben hinweist. Fälle wie млеко 754, die zahllosen хощу usw. zeigen deutlich, daß kirchenslavische Schreibungen schon im Original vorlagen. Dann mochte ich auch nicht eine normalisierte Schreibweise einführen, wo alle Handschriften in denselben Worten schon ein Durcheinander von ě und e, von ę und ja und dgl. aufweisen. Die Aufnahme aller vulgär-

griechischen Wörter in den Index war selbstverständlich. Die schriftsprachlichen griechischen Ausdrücke haben für den Gräzisten kein Interesse, ermöglichen ihm indessen die Übersicht über den Text. Dagegen sind diese gelehrten Wörter für den Slavisten notwendig, weil der griechische Wortschatz dieses Textes in die russischen Glossare des XVII. Jhdts wahllos Aufnahme gefunden hat und nur ein vollständiger Index die Feststellung dessen ermöglicht was in den „Azbukovniki" auf dieses Gesprächbuch und was auf andere Quellen zurückgeht.

KAPITEL I.

Handschriftliche Überlieferung.

Der Text Rěčь tonkoslovija grečeskajo (weiterhin RTG.) ist, soweit mir bisher bekannt, in 4 Handschriften überliefert.

§ 1. Handschrift A.

Diese älteste Abschrift unseres Textes befindet sich in einer Sammelhandschrift der Bibliothek der Theologischen Akademie (Duchovnaja Akademija) in Petersburg sub Soph. Bibl. Nr. 1474. Sie ist ausführlich beschrieben im Vorwort zur Edition Nikolskij's. Aus Randglossen dieser Handschrift ist zu ersehen, daß sie im XVII. Jhdt. im Besitze zweier Kirchen Rożestva Christova und Prečistyja Bogorodicy an der Sizma in der Zapogoskaja Volostь des Bělozersker Kreises Gouv. Novgorod war. In der 2. Hälfte des XVII. Jhdts gehörte sie dem Kyrillo-Bělozerskij-Kloster, später der Novgoroder Sophien-Kathedrale (sub Nr. 454), von wo sie nach Petersburg kam. Die paläographischen Eigentümlichkeiten von A weisen, nach Nikolskij, auf Entstehung der Handschrift spätestens zu Anfang des XVI. Jhdts. Ein Vergleich von A mit einem Horologium der Kyrillo-Bělozerskij-Bibliothek aus dem Ende des XV. Jhdts hat schon Nikolskij dazu geführt gemeinsamen Ursprung beider Handschriften

anzunehmen. Das Horologium gehörte aber, wie N. betont, dem bekannten Lehrer des Nil Sorskij — Paisij Jaroslavov. N. vermutet nun Paisij sei auch der Eigentümer der Handschrift A gewesen. Über alle diese Fragen orientiert Nikolskij RTGr. p. V—VIII, wo auch die Handschrift A näher beschrieben ist. Vgl. aber unten Kap. VI.

Eine orthographische Eigentümlichkeit von A ist die Schreibung von auslautendem -нь für griech. -ν, wofür B ein -нъ aufweist. Vgl. die Fußnoten passim, Register unter οὐδέν, μηδέν u. a. Dem Original angehört haben muß die Wiedergabe von griech. κι, γι, χι durch russ. кы, гы, хы: пондикы, ποντικοί, ипагы, ὑπάγει usw. Eine Bedeutung fürs Griech. hat diese Schreibung nicht, denn es müßte sich dabei um Lautsubstitution handeln (s. Šachmatov, Očerk 311). Ich habe sie ursprünglich nicht in den Text aufgenommen, weil sie in A allein und auch hier nicht ganz konsequent auftritt, denn daneben findet sich oft ки, ги, хи. Aber wenn man sie nicht dem Original zuschreibt, dann kann man nicht verstehen wie sie sekundär eingeführt werden konnte und im Original wäre sie sehr leicht begreiflich zu einer Zeit, als ky, gy, chy noch nicht zu ki, gi, chi geworden waren und für fremdes ki, gi, chi nur die Wiedergabe durch ky, gy, chy zu Gebote stand.

Ferner fällt in A die Häufigkeit von -ье (распятье 79 u. a.) sowie die Vorliebe für ф gegenüber ѳ auf. Sonst ist die Schreibung von A ein Gemisch von russischer und kirchenslavischer Orthographie (vgl. die Ausgabe Nikolskij's, die nur auf A beruht), wobei die russische Schreibung überwiegt.

A ist die vollständigste Handschrift des Textes und es hat den Anschein, als ob diese Handschrift den mehr oder weniger vollständigen Text enthält. Sie beginnt mit Gott und schließt mit Kirchengesängen, denen nur noch die Namen der Winde folgen. Da im Text von einer Seereise gesprochen wird, so liegt die Vermutung nahe, daß die Namen der Winde vom Verfasser auf der Heimreise eingetragen sind. Allerdings läßt sich nicht entscheiden, ob nicht in der Mitte des Textes Glossen auch schon in A ausgefallen sind. Vgl. S. 142.

§ 2. Handschrift B.

Diese Sammelhandschrift Nr. 454 befindet sich im Besitz der Bibliothek der Archäographischen Kommission in Petersburg. Als ich sie durch die Güte Šachmatovs 1905 in der Handschriftenabteilung der Petersburger Akademie der Wissenschaften benutzte wies sie keine Katalognummer auf. Nikolskij [1]) und Šachmatov weisen sie, auf Grund ihrer paläographischen Merkmale, der Mitte des XVI. Jhdts zu. Sie enthält IV + 380 Blätter. Davon entfallen Bl. 253—287 auf unsern Text. Der sonstige Inhalt ist sehr bunt: Bl. 117—119 eine Genealogie der Fürsten von R'azań, Tveŕ, Dorogobuž usw. Bl. 147—199 eine Reihe Schriften des Maksim Grek. Bl. 288—301 mehrere Schriften des Kyrill Bělozerskij. Bl. 302—379 Lětopisecь russkij. Die Handschrift ist früher im Besitz des Kyrillo-Bělozerskij-Klosters gewesen. Randglossen nennen sie einen sobornikъ Vasjanovskoj. Wer dieser Vasjan war ist unbekannt. Bl. 76v enthält eine Liste „Igumeni Kyrilova Monastyŕa“. An letzter Stelle steht darin ein igumen Vasjan, der in der 2. Hälfte des XVI. Jhdts gelebt hat. Nicht erwähnt sind: der igumen Mark 1589—1595 (s. Nikolskij Kirillo-Bělozerskij Monastyŕ I p. LXXIII) und Jevil 1595—1596 (a. a. O.). Außer diesem Vasjan wird sonst noch ein starec Vasjan erwähnt, der 1568 gestorben ist (s. Nikolskij, a. a. O. I, p. LXIX). Jedenfalls müssen wir auf Grund der Hegumenoi-Liste die Handschrift der 2. Hälfte des XVI. Jhdts zuweisen.

B ist nach A die vollständigste Handschrift, reicht aber trotzdem nur bis Zeile 2232 der unten stehenden Ausgabe.

Die Orthographie weist starke kirchenslavische Einflüsse auf. So грѣдъ B (= гордъ A) 811, чрьнил'ница B, чернил'ница A 448 usw., ferner die Nasalvokalbezeichnung ǫ für russ. griech. *u*. Vgl. die Fußnoten zur Textausgabe passim. Kirchenslavisch ist auch щ in хощю 125, свѣща 205 usw., -ие, -иа in распятие 79, келиа 173, -аа in вѣчнаа 17, таинаа 82. Endlich zeigt sich eine starke Vorliebe für ѳ.

---

[1]) Vgl. Izvěstija 10, 2, p. 11 Anm. und Simoni Izvěstija 13, 1, 194.

§ 3. Handschrift C.

Diese bisher unbekannte Handschrift entdeckte ich 1906 im Azbukovnik der Pogodinschen Sammlung Nr. 1655 in der kais. Öffentlichen Bibliothek in Petersburg. Sie gehört dem XVII. Jhdt. an. Der Text ist sehr unvollständig. Die Reihenfolge der einzelnen Glossen, die in A und B genau übereinstimmt, ist hier stark verändert. Die Abschnitte aus RTGr. füllen dort Bl. 159v—164, sowie 164v—192v. Dazwischen schiebt sich auf Bl. 164 ein Tolkovanije poloveckago jazyka na russkij. Wichtig ist, daß C einige Abschnitte des Textes enthält, die in B fehlen und sonst nur in A erhalten sind. An einzelnen Stellen bietet C richtige Lesungen gegenüber gemeinsamen Fehlern von A und B. Besonders wichtig ist, daß C den Schlußteil des Textes von Zeile 2233 an, der sonst nur in A vorliegt, bewahrt, und dafür vielfach die besten Lesungen bietet. Überschätzt werden darf C nicht wegen seines späten Ursprungs und der veränderten Reihenfolge der Glossen.

§ 4. Handschrift D.

Die Handschrift D aus der Mitte des XVI. Jhdts ist erhalten in einem Sammelbande von 452 Bl. sub Soloveckij Monastyŕ Nr. 860. Sie befindet sich in der Bibliothek der Theologischen Akademie in Kazań, sub Nr. 970. Sie ist gefunden und herausgegeben von Simoni Izvěstija 13, 1, 193—212. Wegen der großen Ähnlichkeit mit A bietet sie eine sehr geringe Ausbeute für das Verständnis des Textes. Selbst eingesehen habe ich sie nicht und kenne sie nur nach Simonis Ausgabe.

§ 5. Gegenseitiges Verhältnis der Handschriften.

Für eine Ausgabe von RTG. kommen wegen ihrer Vollständigkeit in erster Linie die Handschriften A und B in Betracht. Sehr unvollständig sind C und D, auch ist die ursprüngliche Reihenfolge der Glossen darin stark verändert. Vergleicht man A und B untereinander, so kann A nicht aus B stammen, da es vollständiger und älter ist als B und

auch weniger Fehler aufweist. Andererseits kann B nicht auf A zurückgeführt werden, da es mehrere Berichtigungen zu A gibt. Vgl.[1]) θεος B θεο A 2; ипапанти B. ипанти A 71, лого ке ерго B, лого ке рго A 161, мет емас B, мета емас A 273, ипорунь B, ипоронь A 585, магиреве B, магиреви A 711, зестен B, зостен A 722, едезмата B, едеазмата A 723, есенан B, есе, нань A 1207, едикус мас B, едику мас A 778, ту логу B, то алогу A 1246, на θагун B, па θагун A 1258, бремя B, время A 1418, олус B, оолус A 1484, апукато B, апуката A 1523, пос B, полъс A 1531, курсеменос B, крурсеменос A 1662, есинетикамен B, есиньепихамен A 1665, емпрос B, емврос A 1718, Vgl. auch oben Seite 5 über -нь.

Es ist also erwiesen, daß weder A noch B als Originalhandschrift unseres Textes zu gelten haben. Es fragt sich nun, ob beide Handschriften unmittelbar aufs Original oder ihrerseits schon auf eine Abschrift des Textes zurückgehen. Da ist es wichtig zu beachten, daß A und B eine große Anzahl gemeinsamer Versehen aufweisen. Ich erwähne folgende:

исобиа 70, мисистикос 82, про наθату 155, екимисан 249, епелисан 251, ере мас 264, гиноксе 367, камиюризма 394, репхи 401, влеве 467, скажи ему (für ми) 472, θепги 495, іерус 504, енефато 511, клотлатон 514, фало 526, еξеротос 527, оепсалон 528, епигаган 531, иаθон 534, апаписете 566, поют für пиют 570, годен für голоден 571, камвос 598, камви 599, ис тус лакас 607, емвилоθи 619, емвлоθи 620, палеон 624, епило 625, алагон 634, скофа 646, периолин 678, амвелин 685, орес т имерас 693, амас 703, возму (für возьми) 743, екарасе 751, екараса 753, акон 771, осфрисисис (bezw. -гисис) 772, егересис 785, пилилогиа 795, илин 803, илаас 804, крисис 816, хридми 826, анатали 844, 845, аната лени 846, арпа 848, θивиама 861, сорос 862, кулитиа 866, малуси 871, θариа 884, хира 890, медес ес 916, авгурпа 932, агриниа 938, елфиа 945, салкос 966, каргуна 1031, трелони 1039,

---

[1]) Ich biete hier aus technischen Gründen eine vereinfachte Schreibung. Die genauen Lesungen finden sich unten in den Fußnoten zur Ausgabe. Daher hier russ. *и* für ϛ u. a.

зыдъ für дроздъ 1052, нихторида 1060, дустани 1067, пафори 1069, рзурдваны 1077, епуласа 1106, алла дулиа 1148, еили 1182, фагамен 1194, краξатон 1214, еда 1322, не гнѣваюся für гнѣваися 1355, зову für зовъ 1490, легон 1511, таита 1512, ри тинос 1563, еена 1572, акун 1602, слушаетъ für -аютъ 1603, какас 1610, апутон 1684, афмизменос 1710, липас 1722, пироψе 1749, метемему 1794, дилиан 1875, апосталмес 1879, кекроменон 1885, икриви 1911, агиосинусу 1925, орисин 1941, ипогасу 1950, комвос 2000, лиле 2002, иканоно 2010, ипокоос 2043, ламви 2055, ламврон 2064, прон 2075, анисис 2084, акон 2150, дарингас 2201 usw.

Es ist unwahrscheinlich, daß eine so große Anzahl von Versehen schon der Originalhandschrift (O) von RTG angehört hat. Der Verfasser der RTG hat seine Aufzeichnungen zu eigener praktischer Benutzung gemacht. Da ist nicht anzunehmen, daß er für ξ ein ζ setzte, wie зиро, зеро für ξηρό ξερό 1688, езехеен für ἐξέχεεν 2006 usw., daß er б für griech. δ wie исобиа 70, oder мв für mb schrieb, wie 598, 599, 619, 620, 685 usw. Wenn A B еариа für ψάρια haben, so erklärt es sich aus der ursprünglichen Schreibung ψариа, die zuerst in фариа verändert worden sein muß und dann zu еариа verderbt wurde. Auch дустани für фустани 1067 erklärt sich aus der Ähnlichkeit von д und е. Ebenso гамерос 2358, 2507 aus Abschrift: гамврос, Original: гамброс.

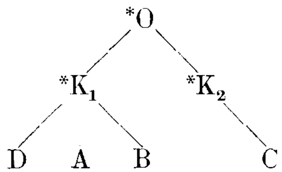
Danach möchte ich A und B für Abschriften einer nicht überlieferten Kopie (K) halten. Das bestätigt die Betrachtung von C und D.

C gibt in folgenden Fällen bessere Lesungen, denen gemeinsame Fehler von A und B gegenüberstehen: енданикон C, сиданикон A B 39, исодѣа C, исобиа A B 70, форени C, ферени A B 504, ильеон C, иаеон A B 534, ласпи C, лаψи A B 616, кулутиа C, кулитиа A B 866, хирахи C, хира A B 890, оріа C, ниріа A B 909, поле C, пеле A B 917, ацидн C, афидн A B 950, лагонико C, илагонико A B 954, пировуло C, перевуло A B 1024, панафари C, пафори A B 1069, кордованци C, рзурдваны A B 1077, трихес C, трехес A B 2135, корифи C, корефи A B 2138, милиптес C, малигес A B 2152, палами C, малами A B 2181, ака-

өарто C, агаөарто A 2306. Vgl. noch 2352, 2683, 2702, 2732, 2739, 2796, 2802.

Daraus ergibt sich: wenn die gemeinsamen Fehler von A und B aus einer gemeinsamen Abschrift fließen, dann kann C nicht darauf, sondern muß auf eine andere Abschrift zurückgehen.

Eigentümlich sind die Verhältnisse bei D: Es zeigt Übereinstimmungen mit A gegenüber B in: өео 2, василеө 6, спетрон 38, ксила 41, петръ 42, дендра 43, митиръ 47, еуаггелизмос 66, метаморфосис 76. Vgl. noch -нь: асиминь 33, пиитинь 856. Auch nimmt D an einigen A und B gemeinsamen Fehlern Anteil: ипокоос 2043, сорос 862, кулитиа 866, малуси 871. Danach könnte man glauben, es handle sich in D um eine Abschrift von A (vgl. auch Viz. Vremennik 14, 448 ff.). Das wird aber widerlegt durch mehrere Fälle, wo D Berichtigungen zu A und B gibt: енданикон 39, исъдѣа 70, мистикос 82. Mehr läßt sich über D wegen seines geringen Umfanges nicht sagen. Nach diesem Tatsachenbestande muß das Verhältnis der Handschrift folgendes gewesen sein:

Eine Vermehrung des Handschriftenbestandes wird die Stellung von D endgültig klären.

Die obigen Feststellungen zeigen:

1. Daß die Entstehung der R T Gr. ziemlich beträchtlich hinter der Überlieferungszeit von A liegen kann. Dagegen siehe Kap. III, § 2 und Kap. VI.

2. Daß dieser Text in Rußland im XVI. Jhdt. viel benutzt wurde, da von ihm viele Abschriften existierten. Das bestätigt auch das Fehlergewimmel in C und D.

KAPITEL II.

Textausgabe.

Рѣчь тонкословіа греческаго.

Богъ,	ὁ деὸс,	ὁ θεός.
прѣмилостив,	иперелеймон,	ὑπερελεήμων.
помо́щник,	воидо̀с,	βοηθός.
покровител,	скепасти́с,	σκεπαστής.
царь и господь,	василеδ̀с ке кирио̀с,	βασιλεὺς καὶ κύριος.
владычица богородица,	деспина деотокон,	δέσποινα θεοτόκον.
всечистаа,	иперагни,	ὑπέραγνη.
мати небеснаго царѧ,	митир̀ тѝс ȣранȣ василіа̀с,	μήτηρ τῆς οὐρανοῦ βασιλείας.

небесныѧ силы,	тон ȣранон е дина́мѝс,	τῶν οὐρανῶν αἱ δυνάμεις.
бесплотніи ангели,	а̀сомати а̀нгели,	ἀσώματοι ἄγγελοι.

1: Рѣчи D; *2:* бг҃ъ AB; ѡ̀ део́ A D; део̀с B; с бгомь починаѥ ѩзыкь греческїи блви оѵ҃е ѡ̀ деось C; *3:* премл҃тивъ B; иперелеймо B; переелинмонъ C; *5:* скепасти́о B; *6:* цр҃ь и гь: AB; василео AB D; *7:* влд҃чица бц҃а AB; *9:* мт҃и нбна̑ цр҃ѧ AB; *11:* небесныа B; *13:* агг҃ли AB;

предстатели,	паристамени,	παριστάμενοι.
рáй,	парадïсос,	παράδεισος.
царство вѣчное,	василïа ѐонiос,	βασιλεία αἰώνιος.
мѹка вѣчнаа,	коласис ѐонiос,	κόλασις αἰώνιος.
смола,	парапѝсос,	παράπισσος.
свѧтъ человѣкъ,	а̀гiос а̀ндропос,	ἅγιος ἄνθρωπος.
прáведен,	дïкеос,	δίκαιος.
грѣшен человѣкъ,	а̀мартолос ѽ а̀ндропос,	ἁμαρτωλὸς ὁ ἄνθρωπος.
прорóкъ,	продитос,	προφήτος.
предтеча,	продромос,	πρόδρομος.
крестúтел,	ваптистис,	βαπτιστής.
мѹченикъ,	мартис,	μάρτυς.
свѧщенномѹченик,	ѐромартис,	ἱερομάρτυς.
свѧщенноначалник,	ѐрархос,	ἱεράρχος.
чюдотворец,	ѿ давматѹргос,	ὁ θαυματουργός.
чюдо,	давма,	θαῦμα.
прáзник,	ѐорти,	ἑορτή.

Злато,	хрисади,	χρυσάφι.
сребро,	а̀симин,	ἀσήμιν.
о̆лово,	каситерос,	κασσίτερος.
свинець,	молúви,	μολύβι.
мѣдь,	хáркома,	χάρκωμα.

8: ὅο A; ὁ B;
13: мчнкъ AB;
мартистн: C;
14: сщенном: A; сщномник: B;

жесть,	спетрон,	σπέτρον.
желѣзо,	сидиро́н	σίδηρον.
бꙋлат,	ѐнданикон,	ἐνδανικόν.
ꙋклад,	стоми,	στόμι.
дрѣво,	ксило,	ξύλο.
ка́мень,	петра,	πέτρα.
древо стоѧчее ростꙋ-чее,	дендро,	δένδρο.
а сꙋхо́е,	кси́ло,	ξύλο.

Отьць,	патир,	πατήρ.
мати,	митѝр,	μήτηρ.
дѣдъ,	папо̀с,	πάππος.
прадѣд,	пропапо̀с,	πρόπαππος.
баба,	ма́ми,	μάμμη.
сынъ,	іо̀с,	υἱός.
дѧдѧ,	ѳіо̀с,	θεῖος.
тетка,	ѳіа,	θεία.
брат,	ѐделфо̀с,	ἀδελφός.
сестра,	ѐделфи,	ἀδελφή.
внꙋк,	ѐнгоно̀с,	ἐγγονός.

1: спетрон A D; ѐпертон B; *3:* ѐнданикон: C D; синданикон AB;
5: ксила AB; *6:* петр: A; петра: B; *7:* стоѧчее B; стоа́чее A; росто́чее A; ростѫчее B; дендра A; *8:* сѫхо́е B; ксила A; *10:* ѿць AB;
11: мти AB; митѝр A;
15: снъ AB; *18:* бра B; адел͛фос B; *19:* сестр: B;

'Ѡ седмици:

Недѣлѧ,	киріаки,	κυριακή.
понедѣлник,	девтера,	δευτέρα.
вторник,	трити,	τρίτη.
среда,	тетради,	τετράδη.
четвертокъ,	пефти,	πέφτη.
пѧтъкъ,	параскеви,	παρασκευή.
сѹбота,	савато,	σάββατο.
седмица,	евдомада,	ἑβδομάδα.
благовѣщеніе,	еѵаггелисмос,	εὐαγγελισμός.
рожество Христово,	и христѹ геннисис,	ἡ Χριστοῦ γέννησις.
богородично [рожество],	и геннисис тис деотокѹ,	ἡ γέννησις τῆς θεοτόκου.
введеніе,	та исодіа,	τὰ εἰσόδια.
срѣтеніе,	и ипапанти,	ἡ ὑπαπαντή.
крещеніе,	и ваптисис,	ἡ βάπτισις.
богоѧвленіе,	деофаніа,	θεοφάνια.
въскресеніе лазарево,	и анастасис тѹ лазарѹ,	ἡ ἀνάστασις τοῦ Λαζάρου.
преображеніе,	и метаморфосис,	ἡ μεταμόρφωσις.
вербное въскресеніе,	и ваиофорос,	ἡ βαϊοφόρος.

2: не^д^лѧ AB; киріак^и^: A; пиріакъі C; 3: пне^д^ AB; 4: вто^к^ AB; 5: сре^д^: AB; 6: четверто^к^ C; че^к^ AB; 7: пѧ^к^ AB; параскови C; 8: сѫ^к^ B; сѹбот A; 10: благовѣщеніе A; бл҃вѣщеніе B; еѵ҃аліе, лисмос: B; 11: ржтво Х^с^во AB; х҃у геннисис A; и Х^ж^ геннисис B; 12: бгоро^дн^чно A; бгоро^дн^чен B; 13: деотокѫ B; 14: введенье A; та исобіа B; Ісодѣѧ C D; 15: срѣтенье A; стрте^н^е: B; і ипапа^н^ти B; 16: кр^щ^еніе AB; 17: бгоѧвленіе AB; 19: въскре^с^ніе AB; тѫ лазарѫ: B; тѵ лазарекѵ C. 20: і мемаморфосіс B; 21: верб.... A; вербное въскр^с^ніе B; входъ во иер^с^лмъ C;

кр҃тъ,	ставросъ,	σταυρός.
распѧтїе,	ѝ ставросис̀,	ἡ σταύρωσις.
снѧтїе,	ѝ ἀпокадилосис̀,	ἡ ἀποκαθήλωσις.
възнесе́нїе,	ѝ ἀналипсис̀,	ἡ ἀνάληψις.
вечерѧ та́йнаѧ,	о дипнос ὸ мистикос̀,	ὁ δεῖπνος ὁ μυστικός.
ȣ҆мовенїе нога̃,	ѝ нипти́ра тон̀ подон̀,	ἡ νιπτῆρα τῶν ποδῶν.
ȣ҆спенїе богородично,	ѝ кимисис̀ тис̀ деотокȣ,	ἡ κοίμησις τῆς θεοτόκου.
пра́зник̀,	ѐорти,	ἑορτή.
ѝ ѝни мно́зи,	ке ἂли поли,	καὶ ἄλλοι πολλοί.
столпъ ка́менъ,	кі́они,	κιόνι.
[столпъ] древѧный,	стилос̀,	στῦλος.
съ радостїю,	ме тас̀ χарас̀,	μὲ τὰς χαράς.

Что сѣдишь,	ти кадезесе,	Τί καθέζεσαι;
лѣни́шисѧ,	ὀкнис̀,	ὀκνεῖς,
въста́ни пойди на дѣло,	ѐгирȣ, сире ѝс тин̀ дȣлі́ан̀,	ἐγείρου, σῦρε εἰς τὴν δουλειάν·
приспѣ вре́мѧ,	ѐсосен ὸ керос̀, ке	ἔσωσεν ὁ καιρὸς καὶ
а дѣла много,	дȣлі́а ѐне поли,	δουλειὰ ἔνε πολλή.
въставай ра́но,	сиконȣ таχитерȣ,	σηκώνου ταχυτέρου,
не спи мно́го,	мидѐн кимасе пола,	μηδὲν κοιμᾶσαι πολλά.
Много спишь,	пола кимасе,	Πολλὰ κοιμᾶσαι,

2: распѧтье: A; распѧ҃"е: B; *3*: снѧ҃е: A; снѧ҃"е: B; і ἀкокадилосис̀ B; *4*: възнесенье A; *5*: таинаѧ A; таинаа B; мисистикос̀ AB; мистикос C D; *6*: ȣмвеніе нога̃ A; оу҆мове"е нога̃: B; *8*: ȣспеніе б҃горо҃ чно. A; оу҆спе"е б҃гчино: B; *13*: древеныи A; *17*: по҃" B; ѐгирѫ B; *18*: дѫлі́ан̀ B; *21*: сикѫноу B; таχитерѫ B; *23*: кѷмасе A;

спалъ ѐси много,	ѐкимитис̀ пола,	ἐκοιμήθης πολλά;
еще хочю спат̀,	ἀколи̂ делo на кими(и)до,	ἀκόμη θέλω νὰ κοιμ(η)θῶ.
Мáло поспаю.	ὀлиго на кими(и)до,	ὀλίγο νὰ κοιμ(η)θῶ.
спи брате.	кимѹ ἀделфе.	κοιμοῦ, ἀδελφέ.

Хочеш̓ ли ѩсти,	делис̀ на данѐ,	θέλεις νὰ φάγης;
не хóчеш̓ ли,	ѹ̂ден делис̀,	οὐδὲν θέλεις;
азъ хочю ѩсти,	ѐго дело на даго,	ἐγὼ θέλω νὰ φάγω.
ѹ̂же врéмѧ есть,	ἀпеда керóс̀ ѐне,	ἀπεδὰ καιρὸς ἔνε.
ѿпѣли давно,	ѐпеликаи̓ ἀпо тахи,	ἐπέλυχαν ἀπὸ ταχύ.
ѣли быхо̆ вóрже,	на даг(о)ме синдома	νὰ φάγ(ω)με σύντομα
да пойдӗ прочь,	ке на ѝпигеноме,	καὶ νὰ ὑπηγαίνωμεν·
далече ѝти,	макра деломе на ѝпаме,	μακρὰ θέλομε νὰ ὑπάμε.
ѹ̂же поздо,	ἀпеда ἀргон ѐне,	ἀπεδὰ ἀργὸν ἔνε.
вéчеръ,	вради,	βράδυ.
смерклосѧ,	ѐнихтіасе,	ἐνύχτιασε.
Завтра въстати рáно,	деломе на сикофѹме то пѹрно,	θέλομε νὰ σηκωθοῦμε τὸ πουρνό.
келѣлъ прити къ себѣ,	ѡ̆рисеи̓ на ѝпамен̓ ѝс̀ ѐкинон̓,	ὥρισεν νὰ ὑπάμεν εἰς ἐκεῖνον·
ѐсть ѐмѹ дѣло великo до менѫ,	хризи мегали дѹлiан,	χρήζει μεγάλη δουλειάν.

1: полно B; мно̂ A; *2*: хощѹ спа̄: B; кимадо AB; *4*: малоо A; на кимадо B; *6*: данса AB; *7*: хóщѐ B; *8*: хощѹ: B; *9*: оу̇* B; врѣмѧ A; і̇ᶜ AB; *11*: вóржи: B; дагаме AB; *12*: ке на и ѝпигиноме AB; *13*: марка B; *15*: оу̓ж: B; *17*: ѐнихтіасе B; енехтіасе A; *18*: въста̄: A; въстати B; сикомѫфе B; *19*: пѫрно B; *22*: ѐ̂ B; дѹліѧⁿ B;

а̂ мнѣ до него.	ке ѐго ѐкинон̀,	καὶ ἐγὼ ἐκεῖνον.
Єсть ми сло́во к̀ немꙋ,	ѐχо логон̀ ѝс ѐкинон̀,	ἔχω λόγον εἰς ἐκεῖνον,
χочю ѐго въпросити ѡ̂ словѣ.	дело на тон̀ ѐротисо діа логон̀.	θέλω νὰ τὸν ἐρωτήσω διὰ λόγον.
ѝспеци,	псі́се,	ψῆσε.
ѝспечено,	ѱимѐно,	ψημένο.
по́мыслъ ми глаголетъ,	ѡ̀ логизмос̀ мꙋ ме леги,	ὁ λογισμός μου μὲ λέγει.
помышле́нїе ми пришло.	логизмос̀ ме ѝрте.	λογισμὸς μὲ ἦρθε.
съ тобою ше́л быχ̀ к̀ немꙋ,	мет̕ ѐсена дело на паго ѝс ѐкинон̀	μετ' ἐσένα θέλω νὰ πάγω εἰς ἐκεῖνον
видѣлсѧ быχ̀ с̀ ним̀.	ке на тон̀ ѝд(о)	καὶ νὰ τὸν ἰδ(ῶ).
χодиχ̀ к̀ немꙋ	ѐпига ѝс ѐкинон̀	ἐπῆγα εἰς ἐκεῖνον
видѣχсѧ с̀ ним̀,	ке ѝда тон̀,	καὶ εἶδά τον.
Что дѣет̀,	ти полема,	τί πολεμᾷ;
не дѣлает̀ ничтож̀,	ꙋ̂ден̀ полема ꙋ̂детипоте.	οὐδὲν πολεμᾷ οὐδετίποτε.
ѹ̂крадоχ̀,	ѐкомвоса,	ἐκόμβωσα.
Прости́ мѧ ѿтче свѧтый ѝ благослови,	Єиχорисон̀ ме патѐр а̀гіос̀ ке ѐвлоѝсон̀,	Συχώρησόν με, πάτερ ἅγιος, καὶ εὐλόγησον.
солгаχ,	ѐѱексамин̀, ѐѱевса,	ἐψευσάμην, ἔψευσα.

Празденъ пребывает̀.	ѐвкерос̀ ѐне,	εὔκαιρος ἔνε.
печа́лен̀,	липименос̀,	λυπημένος.

1: ѐкимон̀ B; *2*: ѐс̄ A; ѐ̂ B; к̀ немж: B; *3*: χощꙋ B; ѐ̂ проси̅ ѡ̀ словѣ: B; *7*: г̄л̄т: AB; логизмос̀ мж B; *9*: помъшленье: A; *11*: с тобой B; *13*: на тон ѝда AB; *14*: к немж B; *17*: вѣдает̀ B; *20*: ѿ с̄тыи ѝ б̄л̄ви AB; *21*: о̂гіос̀ B; ко B; ке A; *22*: солгаχ A; *25*: печа́лен B;

скорбен,	ѳлименос ѐне,	θλιμμένος ἔνε.
Что ѐмꙋ, ѻ҆ немже печа́ленъ,	ти ѐхи ке ѳливетѐ,	τί ἔχει καὶ θλίβεται;
ста́рецъ ѐго не здравитъ̀,	ѻ҆ калогерос тꙋ ꙋ҆ден̀ и҆́мвори,	ὁ καλόγερός του οὐδὲν ἠμπορεῖ.
вѐлми бо́лен̀,	пола ѐне а҆стенис̀,	πολλὰ ἔνε ἀσθενής.
при смерти ꙋ҆же.	про ѳанатꙋ.	πρὸ θανάτου.
Да́р̀,	(ѳ)анис.ки, харизма,	(θ)ανίσκι, χάρισμα.
подарилъ,	ѐвиргетисен̀,	εὐηργέτησεν.
благод́ѣтельствова̀л,	ѐхарисен̀,	ἐχάρισεν.
до́ждь,	кре́хи,	βρέχει.
Много съгрѣшихъ[x],	поли и҆́мартон̀,	πολὺ ἥμαρτον
[Словомъ и дѣломъ ꙋ҆момъ]	лого ке ѐрго, діаніа,	λόγῳ καὶ ἔργῳ, διανοίᾳ.
ѻ҆сꙋдих̀,	катекрина,	κατέκρινα.
ѻ҆клеветах̀,	ѐкателалиса.	ἐκατελάλησα.
по́лно,	ѐмато,	γεμάτο.
неполно,	паревкеро,	παρεύκαιρο.
полно,	ге́ми,	γέμει.
неполно,	а҆покено, ꙋ҆ден̀ геми,	ἀπόκενο, οὐδὲν γέμει.

А҆́ще и́маши	ѐан̀ ѐхис̀	Ἐὰν ἔχῃς
к̀ нам̀ любо́вь,	и҆с̀ ѐмас̀ а҆гапин̀,	εἰς ἐμᾶς ἀγάπην,

1: ско^{р}би^{н} B; *2*: что ѐмꙋ ѿ немже печаленъ, A; что ѐмж ѻ҆ не^{м}же печа́ле^{н}; B; *4*: старе^{ц} B; калогерос тж B; *7*: при с̃мрти B; про надатꙋ AB; *8*: ханиска AB; *10*: благодѣтельствꙋ̂ A; бл̃годѣтельствѡвал B; *12*: согрѣши^{х} A; *13*: лого ке 'рго діа^{н}ніа A; лого ке ѐргꙋ̂", дѣа́ніа B; *15*: ѿсꙋди^{х} A; ѻ҆сжди^{х} B; катеркина B; *16*: ѿклевета^{х} B; *18*: непо^{л}но B; *20*: гем̀ B; *22*: к на^{м} любо A; і҆с ѐма^{с} а҆гапи^{н} B;

вѣрꙋ,	пистиǹ,	πίστιν,
всегда приходи,	пандоте ѐрх⟨ꙋ⟩	πάντοτε ἔρχ⟨ου⟩
келіа наша	то кели маc̀	Τὸ κελλί μας
бꙋди, ꙗко и̂ твоѧ,	ѐхе то ѡ̀с ѐдико сꙋ,	ἔχε το ὠς ἐδικό σου,
а̂ твоѧ̀ кельꙗ, ꙗко же и̂ наша.	ке то ѐдико сꙋ то кели ѻ̀съ ѐдико маc̀ ѐне.	καὶ τὸ ἐδικό σου τὸ κελλὶ ὡς ἐδικά μας ἔνε,
а̂ мы ѐсмы братьа тебѣ,	ке ѐмисъ и̂меcде а̂делди сꙋ,	καὶ ἐμεῖς εἴμεσθε ἀδελφοί σου.
межи собою,	а̂ллилꙋс̀,	αλλήλους.
Пришел нѣкто бра̄.	и̂рте ѻ̀катис̀ а̂делфоc̀,	Ἦρθε ὀκάτις ἀδελφός·
Въ келіи	и̂с̀ то кели	εἰς τὸ κελλί
предстойть,	⟨м⟩астикете,	⟨μ⟩α⟨ς⟩ στήκεται·
ꙋ̂ две́ріи	и̂с̀ тим̀ порта	εἰς τὴμ πόρτα
ꙋ̂дарѧет̀.	⟨м⟩аc̀ ⟨т⟩рꙋ̂ги.	⟨μ⟩α⟨ς⟩ ⟨κ⟩ρούγει.
И̂ди, ѻ̀твори ѐмꙋ дверь,	Ѳире, а̂низе тоǹ тиǹ порта,	Σῦρε, ἄνοιξέ τον τὴν πόρτα,
ѻ̀топри.	а̂низе.	ἄνοιξε.
не затворена.	ꙋ̂ден ѐне свализмено,	Οὐδὲν ἔνε σφαλισμένο.
О чем̀ пришел̀,	ꙗ̂ти и̂рте,	γιατὶ ἦρθε;
что просить,	ти зита,	τί ζητᾷ;
что хочет̀,	ти дели,	τί θέλει;
что глаголет̀,	ти леги,	τί λέγει;
кого и̂щет̀,	тинаǹ гиреви,	τίναν γυρεύει;
кого зовет,	тинаǹ лали,	τίναν λαλεῖ;
что ѐмꙋ дѣло,	ти дꙋ̂ліаǹ ѐхи,	τί δουλειὰν ἔχει;

1: вѣрѫ, пистиⁿ B; *2*: пандато AB; ерхо AB; *3*: кельꙗ н̃ша A; келіа н̃ша B; *4*: бꙋди ꙗ̃ и̂ твоѧ; A; б̃ѫ ꙗ̃ и̂ твоа B; *5*: кельа́ A; ке̃ѧ B; ѐ̃ ко сѫ B; *5*: ꙗкоⷤ и̂ н̃ша; ѻ̀со ѐ̃ ко ма̃ ѐне B; *8*: братьа́ A; бра̃а B; *10*: амилѫ̃ B; *14*: ас̀ AB; *16*: а̀с тровги AB; *17*: ѐмѫ B; *20*: оꙋ̂деⁿ ѐне ѳализмено B; *22*: прос̃и B; *23*: что хощ̃е: B; *25*: гл̃е AB; *26*: ко̃ B; тиⁿаⁿ B; *27*: ко̃ B; *28*: дꙋліаⁿ B;

ѝди сътвори ѐмꙋ ѿвѣт҆,	а̀ме, апилогіасе тон,	ἄμε ἀπηλόγιασέ τον.
ѿтпꙋсти его,	а̀полис̀ тон̀,	ἀπόλυσ' τον
дай ѐмꙋ что просит҆,	дос̀ тон̀ ти зита,	δός τον τί ζητᾷ·
говори с̀ ним̀,	синдихе мет҆ ѐкинон̀,	σύντυχε μετ' ἐκεῖνον.
Что ми говорити,	ти на синдихо,	Τί νὰ συντύχω;
огнѧ просит҆.	ѝстіа зита.	ἱστιὰ ζητᾷ,
свѣчи просит҆·	кери зита.	κερὶ ζητᾷ·
Єсть ли ѿгнь,	ѐне ѝстіа,	ἔνε ἱστιά; ⁘
ꙋ̂чю,	мандáнꙋ,	μανθάνου.
ꙋ̂чител̀,	дидаскалос̀,	διδάσκαλος.
ꙋ̂ченик҆,	мадитис̀,	μαθητής.
ꙋ̂чéніе,	дидаскаліа,	διδασκαλία.
тебѣ подобает҆ хвалá.	си препи ѐно,	σοὶ πρέπει αἶνος.

Пришел ѐдѝн̀ корáбль	ѝртен ѐна карави	Ἦρθεν ἕνα καράβι
велик҆,	мéга,	μέγα,
малъ,	микро,	μικρό·
не велик҆,	ꙋ̂ден̀ ѐне мега.	οὐδὲν ἔνε μέγα,
не мал̀.	ꙋ̂ден̀ ѐне микро.	οὐδὲν ἔνε μικρό.
Тѧшко им̀ было на мори.	ѝврен̀ дꙋс̀ а̀немос̀ полис̀.	Ηὗρέν τους ἄνεμος πολύς.

1: сотвори ѐмꙋ A; сътвори ѐмѫ B; *3*: ѿпѫсти ѐ҇ B; *4*: ти ζата B; *8*: ѿгнѧ A; *9*: свѣірн B; *10*: ѐст' ли ѿгънь A; ѐ҇ли ѿгнь B; *11*: манданѫ B; *12*: ꙋ̂чтль, дидаскал: B; *13*: ꙋ̂чени҆к, мадит҇и B; *15*: подо҇бает҇ B; ѐно AB; *16*: приш҇е ѐдѝн̀ корабл̀, A; приш҇е ѐдн҇и корáбль B; *18*: мáга B; *19*: ма҇л: B; *20*: ꙋ̂день: A; ꙋ̂де҇н: B. *22*: ѝвре҇н дѫ҇ а̀нимо҇с пол҇и B;

Много блȣдили по́ морю.	пола епирастисан ис тин даласан	Πολλὰ ἐπειράσθησαν εἰς τὴν θάλασσαν.
Хлѣба не доста́ло,	то ψомин дон ἰплеросе,	τὸ ψωμίν των ἐπλέρωσε.
земла далече,	ὁ топос макрис,	ὁ τόπος μακρύς.
кȣпит не́где.	то пȣ н' ἀгораси ȣ̑ден ἐχи.	τὸ ποῦ ν' ἀγοράσῃ οὐδὲν ἔχει.
приста́ница нѣст,	лименан ȣ̑ден ἐχи.	λιμέναν οὐδὲν ἔχει.
страх был велик,	довос итон мегас,	φόβος ἦτον μέγας.
Ѿчаялиса и живота их,	ἐпемеримнисан ке тин зони дон,	ἐπεμερίμνησαν καὶ τὴν ζωήν των,
боялиса и̓ смерти,	ἐдовидисан ке тон данатон,	ἐφοβήθησαν καὶ τὸν θάνατον.
а̓ попа не́ было,	ἰερεȣс ȣ̑ден итон,	ἱερεὺς οὐδὲν ἦτον,
пока́ятиса нѣкомȣ,	ȣ̑ден иχе канис тинан на ἐξомологиди,	οὐδὲν εἶχε κανεὶς τινὰν νὰ ἐξομολογηθῇ.
причасти́тиса нѣ ȣ̑ кого.	на кинониси ἀпо тинан ȣ̑ден ἐχи.	νὰ κοινωνήσῃ ἀπὸ τινὰν οὐδὲν ἔχει.
Но богъ не презрѣ своего созданія,	ἀлл ὠ деωс ȣ̑ париде то плазман дȣ,	Ἀλλ' ὁ θεὸς οὐ παρεῖδε τὸ πλάσμαν του
не забы́ дѣла рȣкȣ своѐю,	ми ἰпилади тон ἐргон тон χирон тȣ,	μὴ ἐπιλάθῃ τῶν ἔργων τῶν χειρῶν του.
печаль их на радость премѣни	и̓ длиψис ἀвтон ис χаран метевлииди	ἡ θλῖψις αὐτῶν εἰς χαρὰν μετεβλήθη
и̓ быст имъ свои вѣтръ,	ке ἐгенетон ἐдикос тон ἀнемос,	καὶ ἐγένετον ἐδικός των ἄνεμος

1: блжли B; 3: то ψомин дон ἐплеросе AB; 5: ὠ топос A; ὠ тогос B; 6: кȣпи негде A; кѫпи нѣгдѣ B; то пѫ н' ἀгораси B; 8: нѣ B; лименан оуден B; 9: вовос B; фовос A; 11: Ѿчаяли; ἐпемеримнисан ке тин зон дон B; 12: боялй и смрти B; 12: ἐдовиднбан B; 14: нѣ было A; не́ было B; 15: покаяти B; 18: причасти́ти B; 20: бгъ: AB; деω B; ἀлло ὠ деос AB; 21: своего созданіа A; свое създаніа B; то плазман дѫ B; 22: рѫкѫ B; 23: χирон тѫ B; 24: печал B; 26: бы B;

и҆ възрадовашѧсѧ велми,	ке ἐхарисан пола,	καὶ ἐχάρησαν πολλά.
и҆ дошли́ приста́нища, и҆ товар свои и҆спродали,	ке ἐк⟨у⟩мписан из лименан, ке то прагман тон ἐп⟨о⟩лисан то,	καὶ ἐκκούμβησαν εἰς λιμέναν καὶ τὸ πρᾶγμάν των ἐπ⟨ώ⟩λησάν το
а҆ и҆ные покꙋпи́ли,	ке аллон ἐгорасан,	καὶ ἄλλον ἐγόρασαν,
и҆ пошли паки въ свою землю,	ке ἐдиевисан и҆с тон допон тон,	καὶ ἐδιέβησαν εἰς τὸν τόπον των
радꙋющесѧ,	харꙋмени,	χαρούμενοι
и҆ благодарѧще бога,	ке ἐвхарист⟨у⟩н то деон,	καὶ εὐχαρίστ⟨ου⟩ν τὸ⟨ν⟩ θεόν.

Почто є҆си пришелъ сѣмо,	ѡ҆ти и҆ртес ἐдо,	Γιατὶ ἦρθες ἐδῶ;
хочю жити зде,	дело на мено ἐдо,	Θέλω νὰ μένω ἐδῶ.
ѡ҆ста́вилъ є҆си свою землю и҆ пришелъ є҆си въчю́жꙋ землю.	ἐфикес тон допон сꙋ, ке и҆ртес и҆ ѯеной топон.	Ἐφῆκες τὸν τόπον σου καὶ ἦρθες εἰς ξένον τόπον.
та́ко ꙋ҆чи́ти нас	ἐ⟨ці⟩ мас дида́ски	Ἔ⟨τσι⟩ μᾶς διδάσκει
свѧто писа́нїе:	и҆ а҆гїа гради:	ἡ ἁγία γραφή·
ѡ҆ста́ви всѧ и҆ въслѣдꙋи ми.	а҆фис панда ке а҆колꙋди ми.	«ἄφις πάντα καὶ ἀκολούθει μοι».
Где хощеши жити,	пꙋ дилис на менис,	Ποῦ θέλεις νὰ μένης;

1: възрадошасѧ A; възрадовашѧ B; *3*: ἐкимписан AB; *5*: товар B; тон прагман A; тон прагламн B; *5*: ἐпелисан AB; покѫпи́ли B; *8*: пакы A: *10*: радꙋющї B; харѫмени B; *11*: бга AB; ἐвхаристон AB; *12*: пришел B; и҆ртес A; иргоесъ B; *14*: хочю A; хощю B; на мено ἐдо B; *15*: ἐдикес тон допон сѫ B; *19*; ἐре мас . . . AB; *20*: сто писа́нїе A: сто писанье B. *21*: въслѣдꙋи A; въслѣджи B; *22*: жи́ти A; жити B;

гдѣ велитъ богъ,	ὅп8 ὁрíси ὁ деώс,	Ὅπου ὁρίση ὁ θεός,
[где] дасть [богъ],	на доси.	νὰ δώση,
[где] наставить [богъ],	ὁдигíси,	ὁδηγήση.
Познáися с нáми,	ἐгнористисе метъ ἐмас,	ἐγνωρίσθησε μετ' ἐμᾶς,
а мы с тобою,	ке ἐмис метъ ἐсена,	καὶ ἐμεῖς μετ' ἐσένα.
Добро есть дрȣга ймѣти на чюжей земли,	Калон ἐне на ἤхи канис филон ис ξенон топон,	Καλὸν ἔνε νὰ εἴχῃ κανεὶς φίλον εἰς ξένον τόπον.
Емли ȣ насъ что ти надобѣ,	ἐперне ἀпъ ἐмас й ти хризис,	Ἔπαιρνε ἀπ' ἐμᾶς εἴ τι χρήζεις.
Еще не позналася еси.	ἀкоми ȣден ἐкатегнористис.	ἀκόμη οὐδὲν ἐκατεγνωρίσθης.
Приходи к намъ часто,	ἐрхȣ ис ἐмас сихна,	ἔρχου εἰς ἐμᾶς συχνά.
не зазрися на̑,	миден ἐмас трепесе,	μηδὲν ἐμᾶς τρέπεσαι.
ȣ нас мнóго,	ἐмис пола ἐхоме,	ἐμεῖς πολλὰ ἔχομε,
а ȣ тебя нѣстъ ничтожъ,	ἐси ȣден ἐхис ȣдетипоте,	ἐσὺ οὐδὲν ἔχεις οὐδετίποτε.
Прьходи́ бы	на ирхомин	νὰ ἠρχόμην
[к намъ],	ис ἐмас,	εἰς ἐμᾶς,
к тебѣ,	ис ἐсена,	εἰς ἐσένα,
срамляюся,	ендрепоме,	ἐντρέπομαι,
зазрюся,	есхиноме,	αἰσχύνομαι.
а когда прiидȣ,	ке ὅтан ἐрто,	καὶ ὅταν ἔρθω,
тогда бȣдеть не любо.	ан дихи ȣ ми то ἀподехесе.	ἂν τύχῃ οὐ μὴ τὸ ἀποδέχεσαι.
не прáзно врéмя.	ȣден ἐне керос.	οὐδὲν ἔνε καιρός.

1: бг҃ъ AB; *2*: дастъ A; *3*: настав҃и B; *5*: метаемас A; метъ ема̑ B. *8*: і҃ B; дрѫга B; *9*: чюже҃ B; на ихи A; а҃ ихи B; *13*: позналъся A; ȣденъ A; ȣде҃ B; *17*: зазри҃ B; миденъ мас A; миден ема̑ B; *18*: ехомѣ B; *19*: нѣ҃ ничтожъ: AB; *24*: срамляю҃ B; *27*: бȣдеть A; бѫде҃ B;

бога ради,	діа тонъ деонъ,	διὰ τὸν θεόν,
мена дѣла,	діа мена,	διὰ μένα,
тебе дѣла,	діа сена,	διὰ σένα,
того дѣла,	ді' ѐкинонъ,	δι' ἐχεῖνον,
тѣхъ дѣла,	ді' ȃвтȣсъ,	δι' αὐτούς,
насъ дѣла,	діа масъ,	διὰ μᾶς,
васъ дѣла,	діа сасъ,	διὰ σᾶς,
ѿнѣхъ дѣла.	діа 'кинȣсъ.	διὰ χείνους.
Поидемъ къ завтрени,	ȃсъ ѝпагоменъ ѝсъ тонъ ѻрѳронъ,	Ἂς ὑπάγωμεν εἰς τὸν ὄρθρον.
былъ ѐсмь	ѐпигаменъ	ἐπήγαμεν
ѐ начало ȣтрени,	ѝсъ тинъ ȃрхинъ тȣ ѿрѳрȣ,	εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ὄρθρου,
наконецъ	ѝсъ тинъ ȃполисинъ,	εἰς τὴν ἀπόλυσιν,
	ѝсъ то телосъ,	εἰς τὸ τέλος,
ѐ первои часъ,	ѝс тинъ бротинъ ѿранъ,	εἰς τὴν bρώτην ὥραν,
въсходащȣ солнцȣ,	ȃнат‹е›лондосъ тȣ ѝлиȣ,	ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου.
до ѡбѣда,	проеȣма,	πρόγευμα.
ѐ год ѡбѣда,	тинъ ѻранъ тȣ еуматосъ,	τὴν ὥραν τοῦ γεύματος,
въ полдни.	месимеринъ.	μεσημέριν.
Послȣшници твои, ѐ кельи сȣтъ.	И ѝпотактики сȣ ѝс то келии ѝне	Οἱ ὑποτακτικοί σου εἰς τὸ κελλίν εἶνε.
днесъ не видѣхъ ихъ,	симеронъ ȣденъ тȣсъ ѝда.	σήμερον οὐδέν τους εἶδα.
здрави сȣтъ,	ѝгеенȣси,	ὑγιαίνουσι.

1: бг҃а AB; 2: мене дѣла B; 5: ȃвтж҃ B; 9: к завтрени B; 11: бы҃ B; ѐпигамень былъ есмь A; епигамена был есмь B; 12: на҃ло B; 14: наконе҃ц B; 15: тел҃о B; 16: первъи A; первои B; 17: въ҃зхо-дащȣ B; сл҃нцȣ B; 'анат҃олондос A; ȃнатлондосъ B; тж ѝлиȣ B; 20: тж еиматосъ B; тȣ еуматосъ A; 22: в по҃дни B; 24: сжтъ B; 25: д҃не A; дн҃е B; 27: з҃драві сж҃т, ѝгеенжси B;

не бѣ ихꙿ ѐ кельи,	ȣ҆дей и҆не и҆с то кели,	οὐδὲν εἶνε εἰς τὸ κελλί
послахꙿ ихъ на работѹ монастырскѹю кина брати грóздіа.	а҆пестила тѹ҆с и҆з дѹлiа҆и монастирiѹ на тригѹси стадили.	ἀπέστειλά τους εἰς δουλειὰν μοναστηρίου νὰ τρυγοῦσι σταφύλι.
Не тажко ли имъ, ꙗ҆зыка не знаю҆т,	ȣ҆дей а҆ганактѹси, глоса҆н ѹ гиноскѹси,	οὐδὲν ἀγανακτοῦσι· γλῶσσαν οὐ γινώσκουσι·
не тажко,	ȣ҆дей е҆не бари,	οὐδὲν ἔνε βαρύ,
наѹчатса,	мади делѹси,	μαθεῖ θέλουσι,
познаю҆т.	е҆гнориси делѹси,	ἐγνωρίσει θέλουσι.
много врéма ѹчи́тиса,	поли҆н керо҆н делѹси мандани҆н,	πολὺν καιρὸν θέλουσι μανθάνειν.
мѹдра рч҃ь грѣчьскаа.	фронимо҆с лого҆с ѡ҆ ромеко҆с.	φρόνιμος λόγος ὁ ῥωμαῖκος.
Не хотаꙿт наѹчи́тиса,	ȣ҆дей делѹси на манфанѹꙿ.	οὐδὲν θέλουσι νὰ μανθάνουν.
Доспѣи,	писе то,	ποίησέ το.
доспѣвай бóрзо,	полема то горга,	πολέμα το γοργά
чини,	камие то,	χάμνε το.
[съвершинаꙿ то]	е҆камией то тѹто,	ἔχαμνέν το τοῦτο.
	пикетей то тѹто.	ποίκετέν το τοῦτο.
всегда затворено есть,	панда свализменон ене,	πάντα σφαλισμένον ἔνε.
сладко и кйсло,	гликоѯино.	γλυκόξυνο.
не борзо навыкнѹти.	ȣ҆дей и҆воро синдома на синифисо.	οὐδὲν ἠμπορῶ σύντομα νὰ συνηθήσω.

1: в келн: B; *4*: работѹ монастúрьскѹю A; рабóтѫ монастырскѹю; B; и҆в дѹлiан B; *6*: грозді̇а A; грóздиа B; *7*: ташко; A; аганактѹси A; а҆панактѫси B; *8*: ꙗ҆зыка A; ѧ҆зы́ка B; *10*: ташко A; *11*: наѹчастеса B; делѫси B; *13*: врѣма A; *17*: наѹчити҃ B; ȣ҆дей делѫ҃ на манданѫн B; *22–23*: тѫто B; *24*: затворено ѥ҃ AB; *26*: слако A; сладко: B; *27*: навыкнѫти B;

нѣ ȣ кого нaȣчитисѧ имъ.	оу҆̀к ѐстин ѡ̀ дидаксон авт8с̀.	οὐκ ἔστιν ὁ διδάξων αὐτούς.
ради ѐсмы ȣ҆чи́тисѧ.	χеромефа на манфаномен̀.~	χαιρόμεθα νὰ μανθάνωμεν.~
тѧжко ми ѧ҆зы́ка не зна́ю,	а҆ганакто гло́сан ȣ̑ гиноско,	ἀγανακτῶ.᾽ γλῶσσαν οὐ γινώσκω.
кто мѧ ѻ҆ че̑ въпрошае̑, не ȣ̑мѣю, что ѐмȣ ѿвѣщати, повелѣвает̀ ми, а҆ ѧ҆ не зна́ю, что ми сътвори́ти.	и҆ ті́з̀ ме ѐротиси типоте, ȣ̑ гиноско ти на апологидо, ѡ̀ризи ме ѐго де ȣк̀ и҆да ти на пі́исо.~	εἴ τίς με ερωτήσῃ τίποτε, οὐ γινώσκω τί νὰ ἀπολογηθῶ. ὁρίζει με, ἐγὼ δὲ οὐχ οἶδα τί νὰ ποιήσω.
~познавай, ȣ̑чисѧ	гиноске, ѐксевре, мандане,	γίνωσκε, ἔξευρε, μάνθανε.
надобѣ ȣ҆чи́тисѧ,	χрі́а ѐне на маданис̀,	χρεία ἔνε νὰ μαθάνῃς.
Землѧ чюжа,	ги ѯени,	γῆ ξένη.
’Ѧзык̀ чюж̀,	глосна ѯени,	γλωσσία ξένη.
рѣчь чюжа,	рима ѯенон̀,	ῥῆμα ξένον.
человѣци с8т̀ иным̀ ѻ҆бычаем̀.	а҆ндропи и҆сии ѐтерис̀ и҆десн.	ἄνθρωποί εἰσιν ἑτέροις ἤθεσι.

Грекы тѧжкы с8т̀,	и҆ ромен варис̀ и҆син̀,	Οἱ Ῥωμαῖοι βαρεῖς εἰσιν,
не прикѣ́тливи,	ȣ̑к ѐвомили,	οὐκ εὐόμιλοι,
не любовни,	ȣ̑к и҆гапимени.	οὐκ ἠγαπημένοι.

1: ȣ ко̑ B; наȣчити̑ B; 3: ȣчи́ти̑ B; 5: тѧшко A; ѧ҆зы́ка B; 7: къпрашае[т] B; 11: сотворити A; 13: гинoксе AB; ȣчи̑ B; 15: ȣчи́ти̑ B; χрі́а ене ена B; 19: рѣ̑ B; 20: ч͠лци AB; сѫ[т] B; 22: тѧ[ж]ки сѫ[т] B; и҆ комен B;

Рци́ ми господине бога ради как̀ зовешь то гречьски.	ӥпе ме то, ἀвденди, діа тоӥ̀ деωӥ̀ пос̀ на тоӥ̀ пис̀ ἀѹто ромека.	εἰπέ μέ το, αὐθέντη, διὰ τὸν θεόν, πῶς νὰ τὸ ⟨εἰ⟩πῆς αὐτὸ ῥωμαΐκα.
не братолю́бци.	ȣ̑ филаделди,	οὐ φιλάδελφοι.
сѹ̀т ӥ до́бри человѣци не вси ѐдиӥ̀ ӥмѹ̀т нравъ.	ӥси ке кали ἀндропи ȣ̑ пандес̀ міан ѐхȣси гномиӥ̀.	εἰσὶ καὶ καλοὶ ἄνθρωποι· οὐ πάντες μίαν ἔχουσι γνώμην.
ѡ̀брѣта́ютсѧ и добри человѣци,	ѐврисконде ке кали ἀндропи,	εὑρίσκονται καὶ καλοὶ ἄνθρωποι,
ἀ зли мно́зи.	поли каки.	πολλοὶ κακοί.
тако тїи ѡ̀брѣта́ютсѧ въ всѧ́ком ꙗзыцѣ.	ȣ̑тос̀ еȣ̑рисконде ке ӥс̀ ѡ̀ла та ѐдни.	οὕτως εὑρίσκονται καὶ εἰς ὅλα τὰ ἔθνη.
ꙗзыкъ,	ѐднос̀,	ἔθνος.
мигані́е,	камиⸯ⟨ш⟩о́рисма,	χαμμυ⟨το⟩ύρισμα.
кикает̀,	ѐгиневи то	ἐγινεύει το.
Подпо́ра,	стидео,	στήθεο.
прѣклад̀,	дипла,	δίπλα.
бервно,	доко⟨с⟩,	δοκό⟨ς⟩.
видѣлъ,	дирид̀,	θυρίδ.
полица,	де́си,	θέσι.
хрепить,	рохализи, ре⟨г⟩хи,	ῥοχαλίζει, ῥέ⟨γ⟩χει.
мозо́ли,	масталагидас̀,	μασταλαγίδας.
ра́ны,	мастигас̀,	μάστιγας.
вороти ѐго,	стреѱе то,	στρέψε το.
ла́ком̀,	гȣларис̀,	γουλάρις.

1: г҃не: AB; б҃га ради AB; *2*: зовеше B; *3*: грѣчьскы A; грѣ҇ски B; *6*: сѫт̀: B; *7*: ч҃лци AB; *8*: имѫт B; ідѫси B; ѐхȣси A; гноминь A; гномин B: *10*: ч҃лци AB; *11*: ἀ поли каки AB; *13*: ѧзыцѣ B; ке ӥла та ѐдни B; ѐфни A; *14*: ѐфнос̀ A; Rand-Bemerkung: опи҃, AB; глоса. ѧзыкъ B;

15: каминюрисма AB; *18*: преклад B; *19*: кервно A; доко AB; *20*: видѣл B; *21*: ди́си B; деси A; *22*: репхи AB; *25*: вороти і҇ B; *26*: гȣлари҃ B;

межа,	синоро,	σύνορο.
Что слышалъ ѐси,	ти икѹсѐс	τί ἤκουσες;
не слышахˋ ничтожˋ.	ѹ̑денˋ икѹса ѹ̑детипоте.	οὐδὲν ἤκουσα οὐδετίποτε.
видѣхˋ,	ида,	εἶδα.
не вѝдѣлˋ ѐсмь ничего,	ѹ̑денˋ ида ѹ̑детипоте,	οὐδὲν εἶδα οὐδετίποτε.
Что за вѣсти слышалъ ѐси,	Ти мандатонˋ икѹсѐс,	τί μανδᾶτον ἤκουσες;
Слы́шахˋ добрѹ вѣсть.	икѹса калонˋ мандатонˋ.	ἤκουσα καλὸν μανδᾶτον.
Далˋ богъ повсю́дѹ миръ, по землѝ и по́ морю.	ѐдокенˋ ὸ деосˋ пандахѹ иринин̀, ката гинˋ ке ката даласан.	ἔδωχεν ὁ θεὸς πανταχοῦ εἰρήνην, κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν.
Землѧ мирна,	ги ириники,	γῆ εἰρηνική.
мо́ре ти́хо,	даласа галини,	θάλασσα γαληνή.
кораблеи пришло много и всего принесли мно́го.	каракіа илдаси пола ке пандонˋ идеранˋ пола.	χαράβια ἤλθασι πολλὰ καὶ πάντων ἤφεραν πολλά.
Гнѣвливи сѹтˋ,	холоманициа́ри,	χολομανιτσιάροι.
скѹпи,	а̀кривисˋ,	ἀκριβεῖς.
не истинни,	ѹ̑к алидисˋ,	οὐκ ἀληθεῖς.
непра́ви,	адики,	ἄδικοι.
ѡ̀бидливы,	плеонекте,	πλεονέκται.
разбойницы,	листе,	λησταί.
та́тїе,	клепте,	κλέπται.
пїа́ницы,	медисте,	μεθυσταί.
граби́тели,	а̀рпагесˋ,	ἅρπαγες.

1: мі́жи B; *2*: слыша^х B; *3–6*: B – Lücke; *8*: икжсѐ B; *10*: добрж вѣсть B, *12*: бгъ AB; повсю́дж B; повсѹдѹ A; *14*: ката пинˋ B; *16*: ириникы A; *19*: і̓ всего B; а̀ всего A. *21*: сж^т B; *24*: а̀д^ки B;

лживи,	ѱевсте,	ψεῦσται.
добрых̀ много,	и кали поли,	οἱ καλοὶ πολλοί,
а злых̀ также.	ке и каки омиос.	καὶ οἱ κακοὶ ὁμοίως,

Гдѣ еси был,	Пу исун,	Ποῦ ἦσουν;
гдѣ ходилъ еси	пу еперипатисис	ποῦ ἐπεριπάτησες;
Не был есмь нигдѣ.	уден имин удепупоте.	οὐδὲν ἤμην οὐδεπούποτε.
Не бывал,	уден ипига,	οὐδὲν ὑπῆγα,
не ходил,	уден епиге,	οὐδὲν ἐπῆγε,
не ходих̀,	уден епига,	οὐδὲν ἐπῆγα.
Правда,	дикеосини,	δικαιοσύνη.
неправда,	адикіа,	ἀδικία.
ѹчилсѧ,	емадане,	ἐμάθανε.
чернилница,	каламари,	καλαμάρι.
чернило,	мелани,	μελάνι.
трость,	кондили	κονδύλι
перо,	ѳтеро,	φτερό.
пиши,	граѳе,	γράφε,
писал,	еграѱе,	ἔγραψε,
пишет,	граѳи,	γράφει,
писано,	грамено,	γραμμένο,
писало,	граѳіа,	γραφίδα.
не стало,	уден есосе,	οὐδὲν ἔσωσε.
кончалосѧ,	еплиросе,	ἐπλήρωσε.

16: кондило AB; трѡсть, ѳтеро B; *18*: пиш" A; пишй B;

кни́га,	вивлишн, хартн,	βιβλίον, χαρτί.
высоко,	ӥѱило,	ὑψηλό.
низко,	хамило,	χαμηλό.
широко,	плати,	πλατύ.
ѹ҆зко,	стено,	στενό.
пространно,	еу҆рихоро,	εὐρύχωρο.
тѣ́сно,	стенохоримено,	στενοχωρημένο.
ра́вно,	ӥсо,	ἴσο.
зрѝ, смотри,	влепе,	βλέπε.
в҆ той день,	тин̀ ӥмеран̀ е҆кинин̀,	τὴν ἡμέραν ἐκείνην.
вѣдомо бы ли,	на то е҆ѯе́вро,	νὰ τὸ ἐξεύρω.
было,	е҆генето,	ἐγένετο.
рци е҆мѹ.	ӥпе тон̀,	εἰπέ τον,
скажи (мн),	ӥпе ме,	εἰπέ με,
скажи на́м,	ӥпе ма́с,	εἰπέ μας.
велѣ́лъ ли е҆си,	ӥпе́с то,	εἶπές το;
велѣ́ли ли е҆сте,	ӥпете то,	εἴπετέ το;

Пред̀ вечернею,	про тѹ е҆сперинѹ,	Πρὸ τοῦ ἑσπερινοῦ,
на вече́рни,	ӥс̀ тон̀ е҆сперинон̀,	εἰς τὸν ἑσπερινόν,
по вече́рни,	мета тон̀ е҆сперинон̀,	μετὰ τὸν ἑσπερινόν,
по захожде́нїи солнца,	мета тин̀ дисин̀ тѹ ӥлі́ѹ,	μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου,

---

3: ниско A; ни³ко B; *5*: оу҆ско A; *9*: влеве AB; *10*: ден̀ A; д҃нь B; *14*: е҆мѹ AB; steht für мн; *19*: ӥс̀ тон̀ ӥсперинон̀ B; *20*: по в҃рни AB; мема то* есперино² B;

Солнце зашло,	ὸ ѝлиос ѐдисеǹ,	ὁ ἥλιος ἔδυσεν.
ноць ѐсть,	никта ѐне,	νύκτα ἔνε.
смерклосѧ,	сȣрфȣтх іази,	σουρφουτκάζει.
т'ма,	скотосѐ,	σκότος.
темно,	скотиноǹ,	σκοτεινόν.
ѩсно,	ѝ ѯастрїа,	ἡ ξαστριά.
звѣзды,	ἀстра,	ἄστρα.
звѣзда,	ἀстроǹ,	ἄστρον.
звѣзды свѣтатъ,	ἀстрофегіа,	ἀστροφεγιά.
ѐ полȣноци,	месоникти̇ѡн,	μεσονύκτιον.
пред зорею,	про тис ἀвгис,	πρὸ τῆς αὐγῆς.
зарѧ,	ἀвги́,	αὐγή.
зорница,	ἀвгеринос,	αὐγερινός.
свѣтла зарѧ,	ламвра ἀвги,	λαμπρὰ αὐγή.
свѣтитсѧ,	фефги,	φέγγει.
свѣт зачинаетсѧ,	то дос ἀрхете,	τὸ φῶς ἄρχεται.
свѣтло,	фотиноǹ,	φωτεινόν.
розсвѣло,	ѐѯимеросе,	ἐξημέρωσε.
как начнет свѣтитисѧ,	ѐѯимерони,	ἐξημερώνει.
прѣд обѣднею,	про тис литȣргїас,	πρὸ τῆς λειτουργίας.
на обѣднѣ,	ѝс т литȣргїанъ,	εἰς τ⟨ὴν⟩ λειτουργίαν·
по обѣднѣ,	ἀполитȣрга,	ἀπολείτουργα.

1: сл̄нце AB; ѐдин^со B: *2*: ноц B;
3: сȣхріази A; сѫхріаζи B; *6*: ї ѯастріа B; *7*: звѣзды B; *8*: звѣзда B;
9: ἀстровегіа AB; *10*: месонихтиѡн B; *11*: пре^д зарею B; про ти ἀвги B;
15: депги AB; *18*: розсвіло B; *19*: свѣтити B; *21*: пре^д обѣ^днею B;
прѣ^д ѡбѣднею A; *21*: про ти литȣргіа B; *22*: ѝс т литѫргіан B;
23: ἀполитѫрга B;

Пб ѿблачитсѧ,	ὁ ієрєѵс форени,	ὁ ἱερεὺς φοραίνει.
ризы,	ἀлаги,	ἀλλαγή.
ѻблексѧ,	ἐфоресен,	ἐφόρεσεν,
кла́нѧетсѧ,	проскини,	προσχυνεῖ.
Принесли ѥмꙋ водꙋ, въздивают ѥмꙋ на рꙋки, ꙋмыва́етсѧ.	ἠдеран до то ἠдор, вани тон ниѱимон, нивгете.	ἤφεράν τῳ τὸ ὕδωρ, βάνει τον νίψιμον, νίβγεται.
ꙋмылсѧ,	ἐнїѱато,	ἐνίψατο.
ꙋтерълсѧ,	ἐсфꙋгїстин,	ἐσφουgίσθην.
ꙋбрꙋ́сом,	мандилин,	μαντί λιν.
ꙋбрꙋс,	клоѵстатон просоѱи,	χλωѵστατον προσόψι.
творит,	проскомиди проскомизи.	προσχομιδὴ προσχομίζει.
покрыл свѧтыи потир,	ἠскепасе то ἀгїωн потирїωн,	ἠσχέπασε τὸ ἅγιον ποτήριον.
свѧтое блюдце,	ὁ агїωс дискос,	ὁ ἅγιος δίσχος.
начали ли ѻбѣдню,	ἠрѯато тин литꙋргїан,	ἤρξατο τὴν λειτουργίαν;
пред евангелїем,	про тꙋ еѵангелїоѵ,	πρὸ τοῦ εὐαγγελίου.
по ѥвангелїи,	мета тꙋ еѵангелїоѵ,	μετὰ τοῦ εὐαγγελίου.
ѥвангелїе чтет,	то еѵангелїон леги,	τὸ εὐαγγέλιον λέγει.
кончал,	ἐплиросе,	·ἐπλήρωσε.
перенос поют,	то херꙋвикон ѱалѻꙋн,	τὸ χερουβιχὸν ψάλλουν
пред ѝзрѧдною,	про тꙋ ἐѯеретос,	πρὸ τοῦ ἐξαιρέτως.
достойно поют, пѣли,	то ἀѯион ἐсти ἀпеѱалон, ἐѱалон,	τὸ ἄξιόν ἐστι ἀπέψαλον, ἔψαλον,

1: ієрꙋт A; ієрж B; ферени A; дерени B; форени C; *3*: ἐдоресен B; *7*: на ржки B; *8*: ἐнеѱато AB. *9*: ꙋтрълсѧ B; ἐсфꙋггстин AB; *10*: ꙋбросом A; ꙋбржсом B; *11*: ꙋбрж B; клостлатон AB; *14*: покрꙋ A; стыи AB; *16*: стое AB; *17*: нали B; литꙋргїа B; *19*: пред еѵлїемъ AB; еѵлїоѵ AB; про тж B; *20*: по еѵлїи AB; еѵлїоѵ AB; *21*: еѵлїе AB; еѵлїωн AB; *23*: перонос A; перено B; ѱало: AB; *24*: протж B; ἐѯеротос AB; *26*: ὠ ἐпсалон AB;

ѾпѢли,	ἀпеѱалонѝ,	ἀπέψαλον.
кончáли ȍбѣ́днꙋ,	ἀпеликенѝ ἡ литꙋргїа,	ἀπέλυχεν ἡ λειτουργία.
Пошли ȍбѣ́дати,	ἐпиганѝ ἠс то еу̓ма,	ἐπῆγαν εἰς τὸ γεῦμα.
да ꙗ̓мы хлѣ́бъ,	на дамѐнъ ѱоми́нъ,	νὰ φάμεν ψωμίν.
Звáли ихъ,	ἐкалесанѝ дꙋ̀с,	ἐχάλεσάν τους.
незвáны пришли,	акалести илдонѝ,	ἀχάλεστοι ἦλθον.
позови́те их̀,	кра́ѯете тꙋ̀с, лалисете тꙋ̀с,	χράξετέ τους, λαλήσετέ τους.
всѣх̀ ли звати,	ȍлꙋ̀с деломенѝ краѯи,	ὅλους θέλομεν χράξει;
а̓ мно́го ли их̀,	поли ’н̓,	πολλοὶ ’ν’ (= ἔνε);
мно́го,	поли,	πολλοί.
мáло,	ȍлиго,	ὀλίγο.
позови всѣх̀,	краѯе лꙋ̀с,	χράξε ὅλους.
позови ѐдиного,	лалисе ѐна,	λάλησε ἕνα.
не зови,	миденѝ краѯис̀,	μηδὲν χράξης.
пришли.	и̓лданѝ.	ἦλθαν.
пришелъ.	илденѝ.	ἦλθεν.
велите гостемѝ сѣсти,	и̓пате тꙋ̀с филꙋ̀с на кадисꙋ̀нъ,	εἴπατε τοὺς φίλους να χαθίσουν.
садите,	кадисате,	χαθίσατε.
сѣдите,	кадезесде,	χαθέζεσθε.
не садитеся,	миденѝ кадисете,	μηδὲν χαθίσετε.
не сѣли:	ꙋ̓денъ и̓кадисанѝ,	οὐδὲν ἠχάθισαν.
[стоя́т.]	и̓стандe, стекꙋси,	ἵστανται, στέχουσι.
сѣдим,	кадеѯомеда,	χαθεζόμεθα.
сѣли ѐсмы,	ѐкадисаменѝ,	ἐχαθίσαμεν.
сѣли,	ѐкадисанѝ,	ἐχάθισαν.
возмите,	пїасете,	πιάσετε,
ꙗ̓дите,	троете,	τρώγετε.

2: литꙋргіа B; 3: ȍбѣда̑ AB; ѐпигаганѝ AB; 4: ꙗ̆мы B; ни фамин C; 5: ѐкалесанѝ джѐ B; 6: и̓лдон AB; нильдон C; 7—8: тꙋ̑ B; 9: ѡ̓лꙋ̀с A; ȍлꙋ̑ B; 13: краѯелꙋ̑ B; 14: ѐ̑ного B; единаго A; 15: миденъ A; 16: и̓лданъ A; и̓лда̑ B; налфан C; 18: и̓пате тꙋ̑ филꙋ̑ на кадисꙋ̑ B;

принесите,	дерете,	φέρετε.
взѧли,	ѐпиран,	ἐπῆραν.
не взѧли,	ȣ̂ден ѐпиран,	οὐδὲν ἐπῆραν.
ставите,	парадесете,	παραθέσετε.
постáвили,	ѐпаредикан,	ἐπαρέθηχαν.
постáвлено,	паредемено,	παρεθεμένο.
ꙗ̀дите,	даете,	φάγετε.
прїимѣте,	пїасете,	πιάσετε.
полюбите,	ȃгаписете,	ἀγαπήσετε.
ꙗ̀дѧт,	трогȣси, есдúȣси,	τρώγουσι, ἐσθίουσι.
ꙗ̀ли,	ѐфаган,	ἔφαγαν.
сы́ти,	χортаζмени,	χορτασμένοι.
пьют,	пинȣси,	πίνουσι.
голоден,	пиназменос,	πειναςμένος.
въстаните, пойте стих	сикодите на ψаломен тин панагиан	σηκωθῆτε νὰ ψάλωμεν τὴν παναγίαν.
богородицин,	деотокїωн.	θεοτόκιον.
въстали,	ѐсикодисан,	ἐσηκώθησαν.
пѣли,	ѐψалан,	ἔψαλαν.
не въстали,	ȣ̂к ѐсикодисан,	οὐκ ἐσηκώθησαν.
налей т(о),	ѐмисе то,	γέμισέ το.
подавайте пити,	дидете на пинȣн,	δίδετε νὰ πίνουν.
пїнте гóсти,	пинете фили,	πίνετε, φίλοι.
пили,	ѐпиωн,	ἔπιον.
не пили,	ȣ̂к ѐпїан,	οὐκ ἔπιαν.
не пїют,	ȣ̂ пинȣсин,	οὐ πίνουσιν.
не χотѧт,	ȣ̂ делȣси,	οὐ θέλουσι.
не мóгȣт,	ȣ̂ден йпорȣн,	οὐδὲν ἠποροῦν.

2—3: ѐпирань A; ѐпира^н B; *8*: пїасе^сто B; *9*: ѐгапнсе^то B; ȃгаписете A; *10*: ꙗ̀дȣ^т A; ꙗ̀дѧ^т B; ѐсфиȣси A; ѐвсиγси C; *11*: ѐдага^н B, ефан C; *12*: χортасмени B; *13*: поют AB; *14*: годен AB; *15*: въстаните A; ψаломе^н B; *16*: панагїѧ^н B; *17*: бг̃ородицин A; бг̃ро^дцн^н B; *21*: налините A; налѐте B; *22*: пинѫн: B; *23*: пейте B; дили B; *24*: ѐпїω^н B; *25*: ѐпїѧн B; *26*: пинѫсин B; *28*: не могѫ^т B; йпорон A; йпорѫн B;

челом̀ біют̀,	проскинȣси,	προσκυνοῦσι.
бьеть,	проскӥни,	προσκυνεῖ.
хотѧт проч̀,	делȣси на ѝпагенȣн̀,	θέλουσι νὰ ὑπαγαίνουν.
хочет̀,	дели,	θέλει.
ȣдáрили челом̀,	ѐпроскинисан̀,	ἐπροσκύνησαν.
пошли прочь,	ѐдиѐвисан̀,	ἐδιέβησαν.
ѝдȣт̀,	ѝпагȣсин̀,	ὑπάγουσιν.
ѝдет̀.	ѝпаги,	ὑπάγει.∻

[Град̀] мал̀,	полис̀, кастрон̀,	πόλις, κάστρον.
стѣна,	тихос̀ ктистон̀,	τεῖχος κτιστόν.
нá мори,	ѝс тин̀ далассан̀,	εἰς τὴν θάλασσαν.
при мори,	ѝс̀ то параѩли,	εἰς τὸ παραγιάλι.
поле,	камвос̀, педиѡн̀,	κάμπος, πεδίον.
полѩ,	педиадес̀, камви,	πεδιάδες, κάμποι.
равно,	ѝсон̀,	ἴσον.
равнина,	ѝсада,	ἰσάδα.
гора,	о̉рос̀,	ὄρος.
гóры высокы,	о̉ри ѝѱила,	ὄρη ὑψηλά.
на горѣ,	ѝс то о̉рос̀,	εἰς τὸ ὄρος.
под̀ горою,	ѝпокатȣ тȣ ѡ̉рȣс̀,	ὑποκάτου τοῦ ὄρους.
ѐ горах̀,	ѝс та о̉ри,	εἰς τὰ ὄρη.
въ долинах̀,	ѝс̀ тȣ̀с лакас̀,	εἰς τοὺς λάκκας.
въ ȣдóли,	ѝс̀ тон̀ лакон̀,	εἰς τὸν λάκκον.

1: проскинѫси B; *2*: бье[т] B; *3*: проч̀ A; про̀е B; ѝпагенѫ[н] B; *7*: ѝдѫ[т] B; *12*: примо[рі] B; парагали AB; *13*: камвос̀ AB; *14*: педіадес̀ A; пе̃дадѐ B; камви AB; *17*: ѡрос̀ A; о̉ро̂ B; *18*: высоки B; *20*: ѝпокатѫ B; ѡ̉рѫ̂ B; *22*: къ днла[х] B; в долина[х] A; тȣс̀ лакас̀ A; тѫс̀ лака̂ B;

врáгы, дéбри,	лаки,	λάκκοι.
прóпасти,	хазма гиѐ,	χάσμα γῆς.
ровъ глꙋбокѝ,	лакос вадиѐ,	λάκκος βαθύς.
пѣсокѝ,	ἀмоѐ,	ἄμμος.
тростїе,	каламїе,	καλαμίαι.
блáто,	лимни,	λίμνη.
мокро,	ѝгроѝ,	ὑγρόν.
тѝна,	ласпи,	λάσπη.
грѧ́зь,	тремꙋла,	τρεμοῦλα.
калѐ,	пилоѐ,	πηλός.
ѝскалѧ́лсѧ,	ἐм(би)лоди,	ἐμ(πη)λώϑη.
не ѝскалѧлсѧ,	ꙋ̓к ἐмбилоди,	οὐχ εμ(πη)λώϑη.
ѝсчернилсѧ,	ἐмаврїасеѝ,	ἐμαυρίασεν,
ѝзрꙋдилсѧ,	ἐпалеѡ́ди,	ἐπηλαιώϑη.
не ѝзчернилсѧ,	ꙋ̓к ἐмаврїасеѝ,	οὐχ ἐμαυρίασεν.
рꙋдно,	п(и)леѡѝ,	π(η)λαῖον.
кално,	ἐпило,	
черно,	маврꙋ̀н,	μαῦρουν.
мꙋтно,	ѳилоѝ,	ϑιλόν.
гнꙋшаетесѧ мѧ,	еу̓делитесте ме,	ἐβδελύττεσϑέ με.
гнꙋсно,	сихамоѐ,	σιχαμῶς.
притрáнно,	ἀнатриха,	ἀνάτριχα.
ѝзгага,	ὀѯинада,	ὀξυνάδα.

'О стадехѐ:

стадо,	копадин,	κοπάδιν.

1: врáги: B; лакы A; *3*: рѡ̑ глѫбо̑ B; лакѝ вадѝ B; *8*: лаѱи AB; ласпи C; *9*: грѧ̑ A; *10*: пило̑ B; *11*: ἐмбилоди AB; *12*: ἐмблоди AB; ѝзчрьнилсѧ B; *14*: ѝзрѫдилсѧ B; *15*: изчернилсѧ A; ѝзчрьнилсѧ B; *16*: рѫдно B; рꙋдно A; палеѡѝ AB; *17*: ἰпило AB; *18*: маврꙋнь A; маврѫн B; чрьно B; *19*: мѫтно B; филон A; ѳїлон B; *21*: сихамо̑ B; *26*: ὀпадин B;

	ко́нь,	ἀлогонѝ,	ἄλογον.
635	конекóе [стадо]	лакинı̈а,	λακινία.
	ко̀л,	води,	βῴδι.
	ко̀лóвое [стадо]	ἀгели,	ἀγέλη.
	кра́ва,	ἀгелада,	ἀγελάδα.
	кравı̈е,	ἀгеладеѐс,	ἀγελάδες.
640	о́вци,	провата,	πρόβατα.
	о̑вчее [стадо],	копадинѝ,	κοπάδιν.
	свиньи,	χиридı̈а,	χοιρίδια.
	свинóе [стадо],	χирагели,	χοιραγέλη.
	виволъ,	вȣвалинѝ,	βουβάλιν.
645	ве́пръ,	гȣронинѝ,	γουρώνιν.
	ѳаранѝ,	провато́н,	πρόβατον.
	коза,	ἐга,	αἶγα,
	бравъ,	χиридинѝ,	χοιρίδιν.
	свинı̈а,	ск(р)офа,	σκ(ρ)όφα.
	о̑вца,	проватина,	προβατῖνα.
	ко́жа,	дерма,	δέρμα.
	скоты,	ктини,	κτήνη.
650	скотина,	ктиноѐс,	κτῆνος.
	поросáта,	лактендонѝ,	λακτένδον.
	кȣ́рата,	о̑рнидı̈а,	ὀρνίθια.
	кȣ́ра,	о̑рнидинѝ,	ὀρνίθιν.
	кȣ́ръ,	петиноѐс,	πετεινός.
655	коношѝ,	о̑рнида,	ὄρνιθα.
	го́лȣ̑би,	перистерı̈а,	περιστέρια.
	голȣ̑бь,	перистеринѝ,	περιστέριν.
	гȣ̑с,	χинаринѝ,	χηνάριν.

1: ἀлагонѝ AB; конѝ A; *9*: свн͞н B; *11*: виволѝ A; вжко͞л B;
13: скофа AB; *14*: ѡ̑вца A; *17*: ктино͞с B; *19*: кȣрата A; кжрата B;
20: ѡ̑рнифинѝ A; *21*: кȣ̑рѝ A; кȣ̑ръ B; *24*: голж͞б B; *25*: г͞ж B;

гȣ̂сыни,	χина,	χῆνα.
гȣ̂си,	χинаріа,	χηνάρια.
сȣка,	скила,	σκύλα.
пастȣχи;	ὀр	ὀρ ....
птици,	пȣлїа,	πουλλιά.
птица,	пȣлин,	πουλλίν.
ȣ̂тки,	папїес,	πάππιες.
селезен,	папос,	πάππος.
ȣ̂тка,	папїа,	πάππια.
пес,	скилос,	σκύλος.
пси,	скилїа,	σκυλιά.
мыш,	пондикос,	ποντικός.
мыши,	пондики,	ποντικοί.

мȣχы,	миχес,	μυῖγες.
пчелá,	мелиса,	μέλισσα.
[мȣχа],	мига,	μυῖγα.
пчéлы,	мелисїа,	μελίσσια.
комары́,	кȣпїа, канарїа,	κου<νού>πια, κανάρια.
комар,	кȣнȣпин, канарин,	κουνούπιν, κανάριν.

1: χына A; *2*: гжсн B; *3*: сжка; B; *4*: пастжχи B; ὀр... AB; *6*: пжли^к B; *7*: ȣ̂ткы A; *13*: пондикы A; *14*: мжχи B; *17*: мелисіа, пчелá AB; A: мига, мелисіа, пчела, кȣпіа, канаріа, комары, кȣнȣпин, комар, канарин.

19: кȣнжпин B;

Ѳадъ,	перивóлинъ,	περιβόλιν.
стражъ,	виглаторисъ,	βιγλάτορις.
стрáжа,	вигла,	βίγλα.
травá,	хортаринъ,	χορτάριν.
цвѣтъ,	áндосъ,	ἄνθος.
цвететъ,	áнди,	ἀνθεῖ.
процвело,	ѐѯиндисенъ,	ἐξήνθισεν.
виноградъ,	áмвелинъ,	ἀμπέλιν.
ȯрѣхы,	каридїа,	καρύδια.
ѿрѣхъ,	каридинъ,	καρύδιν.
на немже ѿрѣхи,	каресъ,	καρυές.
ꙗ҆блоко,	милонъ,	μῆλον.
ꙗ҆блока,	мила,	μῆλα.
Часы,	ȯресъ, ȯра,	ὥρες, ὥρα.
по всѧ дни.	кадъ’ имеранъ,	καθ’ ἡμέραν.
часы дневныꙗ,	ȯресъ тисъ имерасъ,	ὥρες τῆς ἡμέρας.
на всѧкъ годъ,	ката панда хрононъ,	κατὰ πάντα χρόνον.
на всѧкꙋ зимꙋ,	ката химонъ,	κατὰ χειμῶνα.
ȏсень,	фтинопоронъ,	φθινόπωρον.
день,	имера,	ἡμέρα.
мѣсѧць,	минъ,	μήν.
снѣгъ,	хїони,	χιόνι.
градъ,	халаза,	χάλαζα.
вꙋрѧ,	áнемозали,	ἀνεμοζάλη.

1: перїóлиⁿ B; периѿлинъ A; *2*: виглаториⁿ B; *8*: áмвелинъ A; áⁿвелиⁿ B;
9: ѡрѣхы A; ȯрѣхи B; *12*: милонь A; милоⁿ B;
14: ч҃сы AB; *15*: кафъ имераⁿ A; *16*: дневныѧ A; дневныа B; *17*: ȯресъ
тъ имерасъ AB; *18*: зимѫ B; *19*: ѳтинопоронъ B; *20*: д҃нь AB;
21: м҃ць A; мць B; *22*: снѣ B; *24*: вꙋрѧ A; вжрѧ B;

Полѡжилъ,	ѐдеке,	ἔθεχε.
со́ль,	а̀лаѐ,	ἅλας.
перець,	пиперинъ,	πιπέριν.
шафранъ,	крокосъ,	κρόκος.
спець,	спеца,	σπέτσα.
по́варъ,	магеросъ,	μάγερος.
ѿ повара,	и̏съ тонъ магеронъ,	είς τὸν μάγερον.
пова́рнѧ,	магирїѡнъ,	μαγειρεῖον.
къ пова́рни,	и̏съ то магирїѡнъ,	είς τὸ μαγειρεῖον.
вари́,	магиреви,	μαγείρευι.
вари́ти,	магиревинъ,	μαγειρεύειν.
варю́,	магирево,	μαγειρεύω.
свари́,	магиреѱе,	μαγείρεψε.
свари́лъ,	ѐмагиревсе,	ἐμαγείρευσε.
сварено,	магиремено,	μαγειρεμένο.
и̏специ,	ѱисе тѡ,	ψῆσέ το.
печено,	ѱимено,	ψημένο.
что варишь,	ти магире́висъ,	τί μαγειρεύεις;
сы́ро,	ѡ̀мо,	ὠμό.
тепло,	зестонъ, χлїаси,	ζεστόν, χλίασι.
тепло ли есть,	зестонъ ѐне,	ζεστὸν ἔνε;
ꙗ̈стїе,	фагїа, ѐдезмата,	φαγία, ἐδέσματα.
ꙗдѐнїе,	дагинъ,	φαγίν.
полови́на,	и̏мисонъ,	ἥμισον.
цѣло,	а̀кереѡнъ,	ἀκέραιον.
не цѣло,	ѹ̂къ а̀кереѡнъ,	οὐχ ἀκέραιον.

1: ѐфеке A; *2*: а̀масъ AB; *3*: пере[a] B; пипери[н] B; *4*: шадра[н] B: *5*: спець A; спе[ц] B; спеца AB; *10*: магиреви A; магиреве B; *18*: вари[ш] B; *19*: ѿмо B; *21*: ї B; *21*: ζостинъ ѐне A; ζестин ѐне B; *22*: дагїа B; ѐдеазмата A; ѐдезмата B; *23*: даги[н] B;

съвръшéно,	плиромено,	πληρωμένο.
не съверъшено,	ἀплиротон,	ἀπλήρωτον.
кончай,	плиросете,	πλήρωσέ το.
кончалъ,	ἐплиросен то,	ἐπλήρωσέν το.
ѻчѝсти,	кадарисе,	καθάρισε.
ѻчищено,	кадаризмена,	καθαρισμένα.
мы́,	ἐмис,	ἐμεῖς.
тѣх,	ἐкинон,	ἐκείνων.
их,	ἰдикон дон ἐне,	ἰδιχόν των ἔνε.
ѿнѣх,	ἐкинѹс,	ἐκείνους.
того,	ἀвтон,	αὐτόν.
ἐго,	ἐкинѹ, ἀвтѹнѹ,	ἐκείνου, αὐτουνοῦ.
ты,	ἐси,	ἐσύ.
томѹ,	ἐкинѹ,	ἐκείνου.
пойди возми,	ἀме, паре,	ἄμε, πάρε.
возми,	ἐперне то,	ἔπαιρνέ το.
взял ли ἐси,	ἐпирес то,	ἐπῆρές το;
взях,	ἐпира,	ἐπῆρα.
въземеш ли,	ἐпернис то,	ἐπαίρνεις το;
прїидешь ли,	ἐрти делис,	ἐρθεῖ θέλεις;
где живешь,	пѹ менис,	ποῦ μένεις;
послѹжи ἐмѹ,	керасе тон,	κέρασέ τον.
послѹжит,	на се дѹлеѱо,	νὰ σὲ δουλέψω.
послѹжи́ ми,	ἐкерасе ме,	ἐκέρασέ με.
послѹжи нам,	керасе мас,	κέρασέ μας.
послѹжих ἐмѹ,	ἐкераса тон,	ἐκέρασά τον.
млеко,	гала,	γάλα.
сыр,	тири,	τυρί.

1: съврьшéно B; *2*: несвершено A; *3*: кс̓ча̑ B; *4*: конча[л]: B; *5*: кафарисе A; *6*: кавризмена A; *10*: ἐкинѫ̃ B; *12*: автѫнѫ B; *14*: томѫ B; *15*: пойди возми A; прї̑ въземи B; *16*: возмѹ AB; *19*: въземеш̀ ли A; возме[ш] ли B; ἐпирнис̀ B; *20*: приде[т] B; *21*: где живешь A; гдѣ живе[ш] B; пѫ менӣ B; *22*: ἐмѫ B; *23*: дѫлеѱо B; *24*: ἐкарасе AB; *26*: ἐмѫ B; ἐкараса AB;

ꙗ̓иц́е,	а̓вго,	αὐγό.
ма́сло,	в8̓тиронъ,	βούτυρον.
са́ло,	а̓кс8̓нги,	ἀξούγγι.
т8̓ченъ,	липаро́с,	λιπαρός.
прѣ́сно,	ноп́о,	νωπό.
гни́ло,	сапимено,	σαπημένο.

Тѧ҆́ко во ходити,	варинъ гаръ т8 перипатинъ,	βαρὺν γὰρ τοῦ περιπατεῖν.
а̓ далече,	макреа,	μακρεά;
а̓ та́мо пришедъ	е̓киденъ елдинъ	ἐκεῖθεν ἐλθεῖν
не медли.	миденъ а̓ргис.	μηδὲν ἀργῆς.
ȣ̑медлихъ,	и̓ргисо,	ἤργησα.
приходилъ,	и̓ртеѳ,	ἦρθεν.
тѣсто мѣсѧть,	зимари,	ζυμάρι.
видѣніе,	о̓расис,	ὅρασις.
въсл8̓хъ,	а̓коѳи	ἀκοή
ȣ̑ханіе,	ѡ̓сфрисис,	ὄσφρησις.
о̓сѧзаніе,	а̓фи,	ἁφή.
вк8̓с,	гевсис,	γεῦσις.
чье́,	тинос,	τίνος;
вас,	е̓сас,	ἐσᾶς.
нас,	е̓мас,	ἐμᾶς.
нашихъ,	т8с е̓дик8с мас,	τοὺς ἐδικούς μας.

3: а̓ксѫⷩги B; *4*: тѫ́чеⷩ B; *5*: ноно B; *6*: сапименᵒ A;
8: тѧⷲко A; *9*: а̓ макреѧ A; а̓ макреа B; *10*: а̓ е̓кифенъ е̓лдинъ B;
13: и̓ртéнь A; и̓ртеⷩ B; *14*: мѣсѧⷮ B; зимарⷣ B; *16*: въ слѫхъ B; а̓конъ AB;
17: о̓сфригисис A; ѡ̓сѳрисиси B; *18*: о̓сѧзаⷩе B; а̓ѳи B; *19*: вкѫ̑ B; гевсⷭи B;
23: т8с е̓дик8 мас A; тѫс е̓дикѫ̑ ма̑ B;

и҆скѹше́нїе,	пиразмосъ,	πειρασμός.
пѣнїе,	ѱалмодїа,	ψαλμῳδία.
молитва,	еѵ҆хи,	εὐχή.
внима́нїе,	просохи,	προσοχή.
разсмотренїе,	просеѯисъ,	πρόσεξις.
паденїе,	проскома,	πρόσκομμα.
въстанїе,	е҆герсисъ, а҆настасисъ,	ἔγερσις, ἀνάστασις.
наде́жа,	а҆пантохи,	ἀπαντοχή.
разслабле́нїе,	а҆хамносисъ,	ἀχάμνωσις.
мѹжьство,	а҆ндрїа,	ἀνδρεία.
дръзновенїе,	парисїа,	παρρησία.
дерзость,	фраситисъ,	θρασύτης.
ѹ҆сердїе,	еѵ҆сплахнїа,	εὐσπλαχνία.
кро́тость,	прао́тисъ,	πραότης.
безмолвїе,	и҆сихїа,	ἡσυχία.
молчанїе,	сиопи,	σιωπή.
многословїе,	п(о)лилогїа,	π(ο)λυλογία.
постъ,	нистїа,	νηστεία.
милостыни,	е҆леимосини,	ἐλεημοσύνη.
любо́вь,	а҆га́пи,	ἀγάπη.
нерадѣнїе,	а҆хавносисъ, а҆мелїа,	ἀχαύνωσις, ἀμέλεια.
и҆спытанїе,	е҆ревнїа,	ἐρευνία.
и҆спытай,	е҆ревнисонъ, е҆ревнисе,	ἐρεύνησον, ἐρεύνησε.
ѡ҆пасенїе,	а҆кривїа,	ἀκρίβεια.
тимѣнїе,	и҆ли(н),	ἰλύ(ν).
тим(ѣ)нїа,	и҆л(ѵ)асъ,	ἰλ(ύ)ας.
съкровище,	дисавросъ,	θησαυρός.

2: ѱалмо͞д"а; B; 3: м͞лтва AB; 4: вниманье A; 5: расмотренїе A; ра"смотре"е B; 6: паде"е B; 7: въста"е B; е҆гересисъ AB; 8: а҆нантохи B; 9: раслабленїе A; 10: мж"ство B; 11: дръзнове"е B; дръзновенье A; 12: дерзость A; 13: ѹ҆ср͞д"е B; 15: безмолвїе A; 16: молчанїе A; мълча"е B; 17: пилилогїа AB; 18: по͞с A; 19: м͞лтыни B; 20: любо͞в B; 21: нераденїе A; нерадѣ"е B; а҆мелїа A ѵ҆миленїа B; 24: ѡ҆пасе"е B; ѡ҆пасенїе A; 25: илин AB; 26: тимнїа AB; иласъ AB;

не вредитъ,	ми то влаѱи, дѐн то влаки,	μή το βλάψη, δέν το βλάβει.
смꙋтилà мѧ,	ѐтараѯѐнъ ме,	ἐτάραξέν με.
смꙋтихсѧ,	ѐтарактика,	ἐταράχτηκα.
гордость,	ѵперефаніа,	ὑπερηφάνεια.
гордъ,	ѵперифанос̀,	ὑπερήφανος.
гнѣвъ,	димꙋ̀с,	θυμός.
вражда,	ѐхфра,	ἔχθρα.
съборъ,	панигиріс̀,	πανήγυρις.
на съборѣ,	ѝс то панегирѝн,	εἰς τὸ πανεγύριν.

Надобѣ ли ти,	(хрикзис), препон ѐсти,	(χρήζεις), πρέπον ἐστί;
надобѣ,	препон,	πρέπον.
проси себѣ,	зити сеаꙋто,	ζήτει σεαυτῷ.
кꙋпи собѣ,	агорасон сеаꙋто,	ἀγόρασον σεαυτῷ.
довꙋди,	ѵпотаѯон,	ὑπόταξον.
ищи,	зити,	ζήτει.
пытаи,	гиреꙋге,	γύρευγε.
найди,	ѐꙋре,	εὑρέ.
нашелъ,	ѵкрен,	ηὗρεν.
[спроси,]	ѐротисон,	ἐρώτησον.
трѣбѣ ми,	хри(зи) ми,	χρή(ζει) μοι.
помни,	ѐндимꙋ,	ἐνθυμοῦ.
помѧни ми,	ѐндимисе ме,	ἐνθύμισέ με.
помнишъ ли,	ѐндимисе,	ἐνθυμεῖσαι;

3: смѫтил мѧ B; *5*: гордость A; ѵпереф̃а B; *6*: гордъ A; гръд B; *7*: димѫ̑ B; *9*: собор A; *10*: на соборѣ A; *11*: крисис AB; *14*: кѫпи себѣ B; *15*: довѫ̑ B; *19*: ѵкренъ A; ѵвре B; *21*: хри ми AB;

помню,	ѐндимѹ́ме,	ἐνθυμοῦμαι.
помѧни ѐмѹ,	ѐндимисе той,	ἐνθύμισέ τον.
перины,	пилото,	πιλωτό.
имаши ли добрѹ рыбѹ да кѹплю,	ѐхис̀ кало ѱарїа и ἀгорасоме,	ἔχεις καλὰ ψάρια ν' ἀγοράσωμε;
Бѣх̀ странен̀,	ѯенос̀ йимин̀,	ξένος ἤμην,
введосте мѧ,	йсигагете ме,	εἰσηγάγετέ με·
наг̀,	гимнос̀	γυμνός
[бѣх̀],	йимин̀,	ἤμην,
[одѣсте мѧ]	перивалете ме,	περιβάλετέ με·
болен [бѣх̀],	ἀсѳенис̀ йимин̀,	ἀσθενὴς ἤμην,
[посѣтисте мене],	ѐпискеѱасте м̀,	ἐπισκέψασθέ μ'·
в темници [бѣх̀],	ѐн филаки [йимин̀],	ἐν φυλακῇ [ἤμην]
прїидосте,	ке йлдете прос̀ ме,	καὶ ἤλθετε πρός με.

---

45 Зорѧ,	ἀнатоли,	ἀνατολή.
Зарѧ сѧ займаеть,	ѐхарасе ἀнатоли,	ἐχάρασε ἀνατολή.
солнце въсходит̀,	ἀнатолени йлиес̀,	ἀνατολαίνει ἥλιος.
заходит̀ солнце,	василеви йлиес̀,	βασιλεύει ἥλιος.
вечерѣ,	ἀрга,	ἀργά.

3: пилото AB; 5: рыкѫ B; кѫплю B; 6: вѣх стране B, 13: ѐн филакы AB; 6–14: cf. Matth. XXV,36; 15: сорѧ B; ἀнаталн AB; 16: займает B; ἀнаталн AB; 17: слнце AB; възходит B; ἀнаталени AB; 19: ἀрпа AB;

вéчеръ,	ἀпосℼери,	ἀποσπερί.
в̀ вечер̀,	ἐпоѱи,	ἐπόψι.
въ ȣ̑тро,	вради,	βράδυ.
лед̀,	пагос̀,	πάγος.
стȣден̀,	крїáда,	χρυάδα.
стȣдено,	крїе,	κρύjο.
тепло,	χле,	χλjό.
лѣто,	калȣкери,	καλουχαίρι.
творець,	пиитин̀,	ποιητήν.
дорá,	ἀндидоро,	ἀντίδωρο.
просдȣры,	ἐвлоїа,	εὐλογία.
кȣтїа,	коливо,	κόλλυβο.
темїанъ,	ди⟨м⟩їама,	θυ⟨μ⟩ίαμα.
часы,	⟨ὡ⟩рес̀,	⟨ὥ⟩ρες.
вечерня,	сперино,	σπερινό.
недимонъ,	подипно,	πόδειπνο.
полȣнощница,	мисонихтико,	μισονυχτικό.
завтрення,	кȣлȣтїа,	χουλουθία.
играют̀,	пезȣси,	παίζουσι.
бїютсѧ,	полемизȣси,	πολεμίζουσι.
сварѧтсѧ,	малонȣси,	μαλώνουσι.
клѝчют̀,	фоназȣси,	φωνάζουσι.
говорѧт̀,	л⟨ал⟩ȣси,	λ⟨αλ⟩οῦσι.
любиш̀ мѧ,	ὀгапаз ме,	ἀγαπᾶς με;
не любѧтсѧ.	махи ἐχȣси.	μάχ⟨η⟩ ἔχουσι.

1: вечр A; *3*: вра̑̀" B; *5*: стжде" B; *8*: калжкери B; *9*: твѡре" B; пинтинь A; пїнтин̀ B; *11*: проскȣры C; *12*: кжтїа B; *13*: темѧ" B; дивїама AB; *14*: ҷсы B, сорос̀ AB D; *15*: вѣрѧ B; *16*: недимо" B; *17*: мисонихтико C; мисонихтикс AB; *18*: кȣантїа A D; кȣлантїа B; кȣаȣтїа C; *19*: пезжси B; *20*: полемизжси B; *21*: малонжси B; *22*: клич̑ю" A; фоназжси B; *23*: малȣси A; малжси B; D; *25*: махи AB;

	Гл8бина,	пелагоса̀,	πέλαγος.
875	гл8бок̀,	вате,	βαθιό.
	валы́,	спиладеса̀,	σπιλάδες.
	рѣкы,	потамїа,	ποτάμια.
	рѣка,	потамоса̀,	ποταμός.
	кладези, родники,	врисїа,	βρύσια.
880	кладезь,	пигади,	πηγάδι.
	ѐзе́ра,	ли́мни,	λίμνη.
	ѐ̆зеро,	ва́лтоса̀,	βάλτος.
	вода́,	неро,	νερό.

	Рыбы,	ψарїа,	ψάρια.
885	свѣжаꙗ рыба,	флоро ψари,	φλωρὸ ψάρι.
	просолнаꙗ рыба,	пасто ψари,	παστὸ ψάρι.
	с8ха́ꙗ рыба,	ксѐро ψари,	ξερὸ ψάρι.
	бѣл8́га,	м8рони,	μουρόνι.
	ѻсе́тръ,	ксѐрахи,	ξεράχι.
890	хребтина,	рахи,	ράχι.
	стерлѧги,	цицигїа,	τσιτσίγια.
	сом̀,	глѧноса̀,	γλιάνος.
	щ8́ка,	т8́рна,	τούρνα.

1: глѫбина B; палегоса̀ B; *2*: глѫбо̂ B; *3*: слапидес C; *7*: кладе[в] B; пигн̑ B; колодꙗ[з] копаныи C; *11*: ꙃарїа AB; *12*: свѣжаѧ A; свѣжаа B; ꙃлоро B; просолнаѧ A; *14*: ры[б] A; сѫха́а B; *15*: бѣлѫ́га B; мѫро́ни B; морона C; *17*: хрептина AB; хира AB; хирахи C; *18*: шеврига, цицига, стерлꙗ[д] цицигна C; *19*: гланоса̀ C; *20*: щѫка B; тѫрна B;

крапъ,	кипринари,	κυπρινάρι.
голо́вль,	кефалос̀,	κέφαλος.
ꙗ҆зи,	гриваді҆а,	γριβάδια.
ꙋ҆горич̀,	ἀχ҆ели,	ἀχέλι.
ѿкꙋни,	перкі҆а,	περκιά.
плоти́ци,	кокиноматі҆а,	κοκκινομμάτια.
ꙋ҆кле́и,	липаридес̀,	λιπαρίδες.
мо́ль,	цирони҆а,	τσιρόνια.
и҆кра,	χавиари,	χαβιάρι.

Землѧ,	и҆ ги,	ἡ γῆ.
пе́рсть,	χо́ма,	χῶμα.
гли́на,	пило,	πηλό.
назем̀ и҆ гной,	копрѧ,	κοπριά.
лѣс̀,	гꙋса,	. . . . . .
гора,	ὀрос̀,	ὄρος.
го́ры,	орі҆а,	ὄρια.
ꙗ҆ма,	мꙋрси,	μούρσι.

сосна,	певк(х)ос̀,	πεῦκ(χ)ος.
е҆ль,	е҆ла́та,	ἐλάτα.
липа,	фелꙋре,	φελουριό.

1: кол[п] B; коропъ C; *4*: ꙋгорь C; *5*: ѿкжни B; *7*: липарид[о] B; *11*: χама C; *12*: глино B; *14*: камень, петра, лѣ гуния C; гꙋса AB; *16*: нирі́а AB; орі́а C; *17*: ꙗ҆зма A; *18*: пекχос̀ A; певχꙋ B; *19*: е҆[л] B; *20*: делжре B; делꙋра C;

	ѻ҆́лха,	склитрос҆,	σχλῆθρος.
915	лѵ́ка,	лѹ́ка,	λοῦκα.
	ꙗ҆́сень,	ме⟨л⟩ѣ́ес҆,	με⟨λ⟩ιός.
	поле,	кампос҆,	κάμπος.
	гѹ́мно,	а҆лони,	ἁλώνι.
	град҆,	кастрѡ,	κάστρο.
920	хоромы,	спитїа,	σπίτια.
	ѻ҆кно́,	паратири,	παραθύρι.
	тынъ,	плеко⟨с҆⟩,	πλέκο⟨ς⟩.

	ѡ҆́город҆,	кипо⟨с҆⟩,	κῆπο⟨ς⟩.
	ѡ҆́городник҆,	кипѹрос҆,	κηπουρός.
925	капѹста,	ла⟨х⟩она,	λά⟨χ⟩ανα.
	свекла,	севокла,	σέβοκλα.
	рѣтка,	репанида,	ῥεπανίδα.
	рѣ́па,	гонгилїа,	γογγύλια.
	лѹкъ,	кромиди,	κρομμύδι.
930	чеснок҆,	скордо,	σκόρδο.
	ко́пръ,	а҆нито,	ἄνηθο.
	ѻ҆гѹрци,	а҆⟨г⟩гѹрїа,	ἀ⟨γ⟩γούρια.
	дыни,	пипонїа,	πιπόνια.
	а҆рбѹ́зы,	химонико,	χειμωνικό.
935	тыквы,	колокитїа,	κολοκύθια.
	тыковь,	колокита,	κολοκύθα.

1: склитрос҃ B; *3*: ꙗ҆се҃ B; медѣ҃ ес҆ AB; медѣс҃ C; *4*: поле, какос C; пеле AB; *5*: гжмно B; *8*: ѡ҆кно A; *9*: ты҃ B; *10*: кыпо C; *11*: кипжрѝ B; *12*: капжста B; лакона AB; *16*: лж҃ B; *19*: ѡ҆гѹрци B; ѻ҆гжрци B; а҆вгѹрїа A; а҆вгжрїа B; *20*: папонїа C; *21*: а҆рбжзы B;

Ѿ звѣрех҆

Звѣри,	ἀгри⟨м⟩їа,	ἀγρί⟨μ⟩ια.
лютый звѣрь, левъ,	лендари,	λιοντάρι.
лвица,	лέωнда,	λέοντα⟨ς⟩.
медвѣдь,	ἀркꙋда,	ἀρκοῦδα.
волкъ,	ликос҆,	λύκος.
лисица,	ἀлꙋпи,	ἀλουπή.
рыс҆,	ρиса,	ῥίσα.
ἐлени,	ἐл⟨а⟩дїа,	ἐλ⟨ά⟩φια.
ἐлень,	ἐладос҆,	ἔλαφος.
козы дивїи,	заркадїа,	ζαρκάδια.
заець,	лагос҆.	λαγός.
соболь,	самꙋри,	σαμούρι.
кꙋница,	ἀциди,	ἀτσίδι.
бѣлка,	варїа,	βάρια
горностай и ласица,	нифица,	νυφίτσα.
цена,	кꙋтави,	κουτάβι.
выжлѧ,	загари,	ζαγάρι.
пес҆ взенечный,	лагонико,	λαγωνικό.
Змѣи,	дракос҆,	δράκος.
ꙋжь,	лафиатис҆,	λαφιάτης.
змїа,	ἀфиди,	ἀφείδι.
змїа пестраѧ,	ἐхидна,	ἔχιδνα.
скорпїа,	псалида,	ψαλίδα.
ѿщерица,	киндꙋрики,	κινδουρίκι.

2: ἀгриніа AB; *3*: люты звѣрь A; лютыи звѣр B; *5*: ἀркѫда B;
6: волкъ A; влъкъ B; *9*: ἐлдіа AB; *10*: ѡлень A; *11*: козы дивїи AB;
12: заец B; *13*: собол B; *14*: адиди AB; ациди C; кѫница B;
17: кѫтави B; *19*: песъ взенечны, илагонико AB; взенечный, лагонико C;
21: ладіати B; *23*: пестраѧ A; пестраа B; ἐхыдна A; *25*: киндꙋрикы A
киндѫрики B;

жа́ба,	ватракос̀,	βαθρακός.
желва,	ӑχилона,	ἀχιλῶνα.
клѣщь,	сивики,	σιβίκι.
965 чрьви,	скꙋликі́а,	σκουλήκια.
смолжъ,	сал(а)кос̀,	σάλ(α)κος.

Пчелы,	мелисі́а,	μελίσσια.
мед̀,	мели,	μέλι.
во́скъ,	кери,	κερί.
970 свѣча ма́лаꙗ,	кери,	κερί.
свѣча вели́каꙗ,	лампа́да,	λαμπάδα.
ѡ̓сы,	свикі́а,	σφηκιά.
паꙋкъ,	миχі́а,	μυίγια.
комары,	кꙋнꙋпі́а,	κουνούπια.
975 мшица,	скнипꙋ̀с,	σκνίπους.

'Ѻвощь,	порико,	πωρικό.
977 плод̀,	карпо<с̀>,	καρπό<ς>.
древо,	дендро,	δένδρο.
чинит̀ плод,	камни карпо,	κάμνει καρπό.
не творит̀ плодꙋ,	ден-е-камни карпо,	δὲν-ε-κάμνει καρπό.
лѣзговыꙗ ѻ̓рѣχы,	лефтокара,	λεφτοκάρυα.
980 грꙋ́ши,	ӑпиді́а,	ἀπίδια.

1: ватракос̀ B; *3*: клѣ[ш] B; сиви́кы A; *4*: скѫликіа B; *5*: салкос̀ AB; *9*: малаѫ A; ма́ла[а] B; *10*: великаѫ A; вели́каа B; *13*: кѫнѫпіа B; *14*: скни[к]ѫ̑ B; *18*: лѣзговыѫ ѡ̓рѣ́χы A; лѣ[з]говыа ѻ̓рѣ́χи B; леѳтокара B; лефтокара A; *19*: грѫ́ши B;

сливы,	дамаскина,	δαμάσκηνα.
чер̓шни,	керасїа,	κεράσια.
праскви,	родакина,	ῥοδάκινα.
кидонии,	кидонас,	κύδωνας.

Ζолото,	малома,	μάλαμμα.
сребро́,	ἀсими,	ἄσημι.
ртꙋ̂т̇,	ἀрїиро,	⟨γι⟩άργυρο.
златый мастер̀,	χрисофоċ,	χρυσοφός.
мѣдный ковачь,	χаркоматариċ,	χαρκωματάρις.
ὀловѧный ма́стер̀,	χитиċ,	χύτης.
ὀловѧно,	каситерино,	κασσιτέρινο.
свиньчато,	моливенїе,	μολιβένιο.
кова́ч,	χаркїаċ,	χαρκιᾶς.
кова́лна,	χаркарїе,	χαρκαριό.
кꙋ̂й,	χаркїеви,	χαρκεύει.
мѣχи ковачевы,	мѣχанїа,	μεχάνια.
наковална,	ἀмони,	ἀμμόνι.
млат̀,	варѧ,	βαρεά.
малый млат̇,	свири,	σφυρί.
ἀ добрѣ малый [млат̀],	скиропꙋло,	σφυρόπουλλο.
клѣщи,	ξилави,	ξυλάβι.
ζꙋбныѧ клѣщи́ци,	донда́гра,	δοντάγρα.

1: дамаскына A; *4*: кидонии A;
5: злата B; *7*: ртӝ B; *8*: χрисодо̂ B; *9*: χаркоматари̂ B; *10*: χити̂ B;
12: свинчато B; моливе"е B; *13*: χаркыа A; χаркїа B; *15*: кӝ B;
16: мѣχы A; *18*: варєа B; *23*: ζꙋбныи клещици A;

пила, что трꙋть же-лѣзо,	прекони,	πρι̯ακόνι.
терпꙋгъ,	ѯилофаи,	ξυλοφάγι.
пила великаѧ, что трꙋть дре́во,	прїени,	πριjόνι.
пила рꙋчнаѧ,	χеропрїени,	χεροπριjόνι.
топо̀р,	цекꙋри,	τσεκούρι.
плотныи топо̀р,	пелеки, пелека̀с,	πελέκι, πέλεκας.
плотнѝк,	пеликано̀с,	πελικᾶνος.
кирка,	скепарнѧ,	σκεπαρνι̯ά.
тесла,	слеви,	σλεβί.
замокъ,	клидорѧ,	κλειδαρι̯ά.
ключь,	а̓никтари,	ἀνοικτάρι.
чѣпь,	а̓лисида,	ἁλυσίδα.
провой,	мазоники,	μαζονίκι.
гво́здь,	карфи,	καρφί.
гвоздь ꙋ̓ бо́чки дре-вѧной,	ти́ло,	τύλο<ς>.
драгыи камыкы,	литари,	λιθάρι.
желчюгъ,	маргарити,	μαργαρίτης.
ѻ̓гни́во,	пировꙋло,	πυρόβουλο.
кремень,	χали́ки,	χαλίκι.
трꙋт̀,	ѝска,	ἦσκα.
сѣ́ра горѧчаѧ,	тади,	τι̯άφι.
сѣ́рныѧ спички,	тадокери,	τι̯αφοχέρι.
кысѣки ѻ̓гнь,	пироколисе и̓ стїа,	πυροβόλησε ἱστι̯ά.
главни,	а̓ꙋло,	⟨δ⟩αυλό<ς>.

1: трӝ B; *3*: терпж̑ B; *5*: трӝ B; великаѧ A; великаа B; *6*: рꙋчнаѧ A; ржна B; χѣχопрнени C; *7*: цекжри B; *8*: пеле[локи]кас A; пелеки̑ B; für: пе[лекас][леки]? *10*: скепарна C; *12*: замо̑ B; *13*: клю̑ B; *14*: чѣ̑ B; *15*: ма-зоникы A; *17*: ꙋ кочкы A; древеныи A; *19*: драгїа камыки B; *20*: жемъчюг̀ A; *21*: пировꙋло C; перевꙋло AB; *22*: χаликы A; *23*: трꙋд̀ A; трж[д] B; *24*: горѧчаѧ A; горѧчаа B; тафи AB; *25*: сѣрныѧ A; сѣрныа B; тадокери AB; сѣреныѧ спицы, тадокѣри C;

ȣ҆гліе,	карвȣна,	χάρβουνα.
пла́мень,	лавра,	λάβρα.
мелница,	мило<с̀>,	μύλο<ς>.
мелник̀,	милона<с̀>,	μυλωνᾶ<ς>.
жерновы,	литари,	λιθάρι.
колесо́, ко́ло,	—	—
токарь,	торнари<с̀>,	τορνάρι<ς>.
токарнѧ,	торна,	τόρνα.
трезȣв̀,	тредондн,	τρεδόκτ.
рѣзци,	глифтї́а,	γλυφτία.
швець портнои,	рафтис̀,	ῥάφτης.
ӥгла́,	велони,	βελόνι.
наперсток̀,	дахтилиди,	δαχτυλίδι.
нити,	рамата,	ῥάμματα.
сапожной швець,	цангари,	τσαγγάρι<ς>.
дре́во сапожное,	калаподи,	καλαπόδι.
шило,	сȣгли,	σουγλί.
верви,	свикома,	σφίκωμα.
щетины,	трихa,	τρίχα.
крома́никъ,	кȣртела,	κουρτέλλα.
но́жици,	псалиди,	ψαλίδι.

<Дро>зды че́рныя,	косифос̀,	κόσσυφος.
соловей,	аидони,	ἀηδόνι.
синица,	калȣгерица,	καλουγερίτσα.

1: каргȣна A; каргежна B; *2*: пламе[н] B; *7*: токар A; *9*: трезж[б] B; тредони AB; *10*: глн[ѳ]тіа B; *11*: шекець портын A; *13*: наперсток̀ A; напрѣсток̀ B; *15*: сапожнын A; ценгари A; *17*: сжгли B; *20*: кжр-тела B; *21*: ножици A; *22*: зы[д] черныѧ A; зы[д] че́рныя B;

1055 го́рлица,	трего́на,	τρεγόνα.
со́ѧ,	киса,	κίσσα.
и̂волга,	сикода,	συχοφᾶ<ς>.
ла́стовица,	хилидона,	χιλιδόνια.
дѧтелъ,	сикофа,	συχοφᾶ<ς>.
1060 нетопыр̀,	нихтерида,	νυχτερίδα.

**На человѣцѣ пор-
ты ⁘**

срачица,	пꙋкамисо,	πουκάμισο.
портꙑ,	враки,	βραχί.
1065 гачник̀,	вракозꙋни,	βρακοζούνι.
по́ѧс̀,	зꙋнари,	ζουνάρι.
терликъ,	фꙋстани,	φουστάνι.
кꙋгаи̂,	кавади,	χαβάδι.
о̂пашен̀,	панофори,	πανωφόρι.
1070 кожꙋх̀, шꙋ́ба,	гꙋна,	γοῦνα.
сꙋкна дорогаѧ,	цеха,	τσόχα.
и̂ порты ѿ дорогых сꙋкон̀,	цеха,	τσόχα.
ки́верь, шапка,	скꙋфьꙑ,	σχούφια.
1075 черкасин̀,	берета,	μπερέτα.
сапогы,	подимата,	ποδήματα.

5: сикода B; *6*: нихторида AB; *7*: на чл҃цѣ A; а̓ чл҃цѣ B;
9: пꙋкамисо B; *10*: портки A; пръткн B; враки A; *11*: вракозꙋни B;
12: пожсъ A; поа́с A; зꙋнари B; *13*: терлик B; дꙋстани A; джстани B;
14: кꙋгаи B; *15*: пафори A; надори B; панафари C; *16*: шꙋ́ба B; гꙋнѧ ABC;
17: дорога̑ B; *19*: сꙋкон B; *20*: ки́вер B; скꙋфьꙑ A; скꙋдьѧ B; колпак скꙋдьѧ; прилбица, скꙋдѧ; грецкаѧ шапка широка кверхъ, скуфьѧ C; *21*: чръкасин B;
22: сапоги B;

кордованци,	пап8ци,	παπούτσι.
въст8пни,	пезокалиги,	πεζοκαλίγι.
бос,	ξиполитос,	ξυπόλυτος.
ѻб8т,	подименос,	ποδημένος.
ногавици,	калца,	χάλτσα.
р8кавици,	херотїа,	χερότια.
завтрок,	пројема,	πρόγεμα.
ѻбѣд,	ема,	γέμα.
8жина,	дипно<с>,	δεῖπνο<ς>.
8жинают,	дипнис8си,	δειπνήσουσι.÷

'Ѡ к8пли.	(П)ери прагматїас,	(Π)ερὶ πραγματείας.
начни,	арξ8.	ἄρξου.
пойди на торг,	агоме ис тон дорон,	ἄγωμε εἰς τὸν φόρον.
былъ есми на торг8,	иминъ ис тон дорон.	ἤμην εἰς τὸν φόρον.
к8пих си да ꙗм,	игораса на даго,	ἠγόρασα νὰ φάγω.
хощ8 к8пити,	дело на агорасо,	θέλω νὰ ἀγοράσω.
продати,	п8лисин,	πουλήσειν.
да не к8пишь,	миден на агорасис,	μηδὲν νὰ ἀγοράσῃς.
к8пих,	игораса,	ἠγόρασα.
не к8пих,	8к егораса,	οὐκ ἐγόρασα.
к8пите,	агорасете,	ἀγοράσετε.
к8пи ми,	агорасе ме,	ἀγόρασέ με.

1: рѫжрдваны AB; папѫци B; кордованцы, пиг8цы C; *2*: встѫпни B; пезокалигы A; вст8пе"ци C; камка пидолока C; *4*: ѥбѫт B; *11*: . . . ери прагматїа B; *13*: тръгъ B; торгъ A; *14*: кы B; *16*: кѫпи^х B; *17*: хощѫ кѫпи" B; *18*: п8лисинь A, пѫлисин B; *19*: кѫпи^ш B; мидень A; миден B; *20*: кѫпи^х B; *22*: кѫпите B; *23*: кѫпи B;

кȣ́пим,	на ἀгорасомѐн,	νὰ ἀγοράσωμεν.
не кȣпим̀,	на мидѐн ἀгорасомѐн,	νὰ μηδὲν ἀγοράσωμεν.
кȣпил̀ ли ѐси,	ѝгорасѐс,	ἠγόρασες;
продал̀ ли ѐси,	ѝпȣлисѐс,	ἠπούλησες;
прода́и,	пȣ́лисе то,	πούλησέ το.
про́далъ есмь,	ѐпȣлиса то,	ἐπούλησά το.
Поидем̀ ѐ торгъ,	паме ѝс тон̀ дорон̀,	πάμε εἰς τὸν φόρον.
ходил ѐсмь ѐ торгъ,	ѐпига ѝс тон̀ дорон̀,	ἐπῆγα εἰς τὸν φόρον.
продаи ми кȣплю ȣ̓ тебе,	пȣлисе ми на ἀгорасо ἀп̀ ѐсена,	πούλησέ μοι νὰ ἀγοράσω ἀπ' ἐσένα.
продам̀ ти,	на се пȣлисо,	νὰ σὲ πουλήσω.
не продам̀. надобѣ себѣ,	ȣ̓дѐн пȣлисо. хризо то ѐавтос̀ мȣ,	οὐδὲν πουλήσω· χρήζω το ἑαυτός μου.
не требȣю его,	дѐн до хризо.	δὲν τὸ χρήζω.
кȣпи ти собѣ,	ἀгорасон̀ ѐавтон̀ сȣ,	ἀγόρασον ἑαυτόν σου.
Требȣеши ѝго,	хризѝс то,	χρήζεις το;
годно,	препон̀,	πρέπον,
подобает̀,	препон̀,	πρεπόν,
се продаси ли,	ѐтȣтон̀ пȣлисе то,	ἐτοῦτον πούλησέ το.
ἀще бы кто кȣпилъ продам̀ то,	ἀн̀ ѝтон̀ канис̀ на тон̀ ἀгораси, пȣло то,	ἂν ἦτον κανεὶς νὰ τὸν ἀγοράσῃ, πουλῶ το.
мно́га ѐсть цѣна томȣ,	поли ѐне ѝ тими тȣ̓,	πολλὴ ἔνε ἡ τιμή του.
чего достоить,	ти хри́зи ἀвтȣ̓,	τί χρήζει αὐτοῦ;
до́рого,	ἀкрикон̀,	ἀκριβόν.
де́шево,	ѐвтино,	ἐφτηνό.

1: кжпи[м] B; наа ἀгорасомѐн A; *2*: ἀгорасемон B; *4*: кжпи[л]; ἀгорасѐ B; *5*: ἀпжлисѐ B; *6*: пжлисе B; *7*: про́дал̀ B; ѐпȣласа A; ѐпжласа B; *10–11*: кжплю ȣ̓ тебе B; тоба A; *13*: ȣ̓день A; ȣ̓де[н] B; пжлисо B: *14*: ѐавтос̀ мж B; *15*: ѐ[т] B; *16*: кȣпи[т] A; кжпи[т] B; себѣ B; ἀгерасон̀ B; *17*: требжеш[и] B; *20*: ѐтотжн̀ B; *21*: кжпи[л] B; *24*: ѐ AB; *25*: томж B; *26*: чѐ достои[т] B; ἀвтж B;

даром̀,	доріанон̀,	δωρεανόν.
дешéвле нынѣ,	автинотерон̀ тора,	ἀφτηνότερον τῶρα.
сегодни дороже,	симерон̀ акривотерон̀,	σήμερον ἀκριβώτερον.
дорожна,	акривїа,	ἀκρίβεια.
гладъ̀,	лимос̀,	λιμός.
что принялъ еси,	ти екердисес̀,	τί ἐκέρδισες;
наложилъ есмь и своим̀,	епроседека ке йдико м8,	ἐπροσέθεκα καὶ ἰδικό μου.
много молвиш̀,	пола леис̀,	πολλὰ λέγεις.
к̀ таком8 торг8 такова и надобѣ.	ис̀ титωн̀ форон̀ тита препи.	εἰς τίτοιον φόρον τίτοια πρέπει.
дай ми без̀ денег̀,	дос̀ ме пара д8катѡ,	δός με παρὰ δουκάτου.
не смѣю ти дати,	ден̀ дормо на се досо,	δὲν τορμῶ νὰ σὲ δώσω.
бога ради, господине мой, не прогнѣвайся на мя, что есмь не 8спѣлъ тебѣ много писати, понеж̀ 8бо ймамѝ иная дѣла, болши сих̀, а когда найд8 время, тогда хочю тобѣ много посл8жити,	ꙗ тон̀ деωн̀, аденди м8, на миден̀ холоманис̀ ис̀ еме и ти 8ден̀ есоса пола на се графо, епиди г8н̀ ехо ке аллас д8лїас, мегалотерас пар̀ ет8тис̀, ке поте дело на екро то керос̀, тоте дело ис̀ есена пола на д8леко,	γιὰ τὸν θεόν, ἀφέντη μου, νὰ μηδὲν χολομανῇς εἰς ἐμέ, εἴ τι οὐδὲν ἔσωσα πολλὰ νὰ σὲ γράψω, ἐπειδὴ γοῦν ἔχω καὶ ἄλλας δουλειὰς μεγαλοτέρας παρ' ἐτούτοις· καὶ πότε θέλω νὰ εὕρω τὸ καιρός, τότε θέλω εἰς ἐσένα πολλὰ νὰ δουλεύω.

2: дешéвли B; йнѣ AB; автинотeрон̀ B; 3: сего днн A; акривотeрон̀ B; 9: мж B; 11: к̀ такомж торгж B; 12: таковаа B; ти^{т}ωн̀ AB; тита AB; 13: ке^{з} денги A; пара джкатж B; 14: да^{т} A; дон дормо B; 16: бга AB; гне AB; ꙗфенди A; аденди B; 5: милос̀ B; 20: мно̂ B; писа^{т} B; 8день A; 21: гжн B; 22: иная A; йнаа B; алла д8лїа AB; мегалотера AB; 24: етжтй B; 25: хощ8 B; тебѣ B;

Молю же тѧ, до́брый старче, прости́ мѧ грѣшнаго, ꙗко прѣизлише лгах ти, и моли бога за мѧ.	єго де паракало се, калогери, сихорисе ме то а̂мартоло, о̂ти перисо́н и̂ѱевса се, ке є̂вхꙋ то деώ ипе́р є̂мꙋ.	ἐγὼ δὲ παρακαλῶ σε, καλόγερι, συχώρησέ με τῷ ἁμαρτωλῷ, ὅτι περισσὸν ἤψευσά σε, καὶ εὔχου τῷ θεῷ ὑπὲρ ἐμοῦ.
се же писах ти, сколко зна́ю, а гдѣ бꙋдет ложно и ты въспрашивай ѿ того, кто гораздѣе мене ꙋмѣет, а на мене о том не дики понеж нѣсмь гречин, но рꙋсин єсмь, слово же мое дозде и съврьших ÷	ке єтꙋтон єграѱа се, о̂сан ексевро, ке пꙋ на гене ѱемата ке си єротисон а̂п а̂втон, и тис калиотерон а̂по мена єксикри, ке ис єме ди а̂втон миден давмазис єпиди ꙋден име ромеωс, а̂ми рꙋсос име ке о̂ логос мꙋ єос тора єплиродин,	καὶ ἐτοῦτον ἔγραψά σε ὡσὰν ἐξεύρω, καὶ ποῦ νὰ γένε ψέματα καὶ σὺ ἐρώτησον ἀπ' αὐτόν, εἴ τις καλλιώτερον ἀπὸ μένα ἐξηύρει, καὶ εἰς ἐμὲ δι' αὐτὸν μηδὲν θαυμάζῃς, ἐπειδὴ οὐδὲν εἶμαι ῥωμαῖος, ἀμὴ ροῦσσος εἶμαι καὶ ὁ λόγος μου ἕως τώρα ἐπληρώθην.
Не дали,	ꙋден досо,	οὐδὲν δώσω.
проси,	зитисе, зита,	ζήτησε, ζήτα.
не проси,	миден зитисис,	μηδὲν ζητήσῃς.
не взѧти,	ꙋ, ми єпарис,	οὐ, μὴ ἐπάρῃς.
не дастъ,	ꙋден д(ο)си,	οὐδὲν δ(ώ)σει.
хочет ли,	дели,	θέλει;
не хочет,	ꙋден дели,	οὐδὲν θέλει.

1: молюж B; добри A; *3*: грѣшна B; *4*: ωде AB; ꙗко прѣиꙁлише лгах A; ꙗк прен³лише глах B; *5*: бга AB; *8*: сеж B; ітѫтон B; *9–10*: бѫдет B; *11–12*: ѿ то B; ап афътон A; гораздее A; *16*: фавмазис B; рѫсин, рѫсо B; *17*: словож B; *18*: дозде B; лозед A; *18–19*: совръшин A; *20*: мѫ іос B; *26*: не да AB; дис A; днеи B; *27*: хоще B; дили B; *28*: не хощет B; ꙋдень A; ꙋден дили B;

възмет ли,	на ѐпари,	νὰ ἐπάρῃ;
да́ст ли,	на доси,	νὰ δώσῃ;
не даст ли,	ȣ҆де́н дели на ⟨до⟩-сни̇,	οὐδὲν θέλει νὰ ⟨δώ⟩-σῃν;
мое,	ѐдико мȣ,	ἐδικό μου.
не мое,	ȣ҆де́н ѐдико мȣ,	οὐδὲν ἐδικό μου.
твое ли,	ѐдикон сȣ ѐне,	ἐδικόν σου ἔνε;
тȣжде,	ѯенон,	ξένον.
не чюже,	ȣ҆де́н ѯенон,	οὐδὲν ξένον.
ѐст ли,	ѐне,	ἔνε;
пойди на то́ргъ,	паене ѝс тон форон,	πάγαινε εἰς τὸν φόρον.
кȣпи, что ꙗ҆сти,	а҆горасе ти на да⟨о⟩-мен,	ἀγόρασέ τι νὰ φάγ⟨ω⟩-μεν.
былъ ѐсмь,	ѐпига, и҆мон,	ἐπῆγα, ἦμον.
не кȣпил ѐсмь,	ȣ҆де́н и҆гораса,	οὐδὲν ἠγόρασα.
кȣпилъ ѐсмь,	и҆гораса,	ἠγόρασα.
все дорого,	ѻ҆лон а҆кривон,	ὅλον ἀκριβόν.
всего мно́го,	ѻ҆лон полин,	ὅλον πολύν.
кȣпит,	а҆горасин,	ἀγοράσειν.
продати,	пȣлисин,	πουλῆσειν.
кȣпил ли ѐси,	и҆горасес,	ἠγόρασες;
прине́слъ ли ѐси,	и҆дерес,	ἤφερες;
ѐще не прине́слъ,	а҆коми ȣ҆де́н и҆ферес,	ἀκόμη οὐδὲν ἤφερες.
принесȣ,	на деро,	νὰ φέρω
тебѣ,	ѐсенан,	ἐσέναν.
нам,	и҆мас,	ἡμᾶς.
вамъ,	ѐсас,	ἐσᾶς.
ка́ше,	ѐдико сас,	ἐδικό σας.
и҆мъ,	ѐкинис,	ἐκείνοις.
пришел,	и҆лден,	ἦλθεν.

3–4: на сни̇ AB; *5*: мѫ B; *7*: сѫ B; *8*: тѫжде B;
11: пене B; дорон B; *12*: дагамен AB; кѫпи B; *15*: кѫпи̂ B; *17*: драго A;
19: кѫпит B; *21*: кѫпил B; и҆горасесь A; *25*: ѐсе, нань A; ѐсенан B;

	былъ,	итонъ,	ἦτον.
	позови его,	кразе тон,	κράξε τον.
1215	придетъ ли,	ерхете,	ἔρχεται;
	не звалъ,	удень екраза,	οὐδὲν ἔκραξα.

	къстани,	егиру,	ἐγείρου.
	умыйся,	нифдисе,	νίφθησαι.
	вожзи свѣщу,	апсе керинъ,	ἅψε κερίν.
1220	сътвори молитву,	пиисонъ евхинъ,	ποίησον εὐχήν.
	поидемъ къ церкви,	ас ипагоменъ ис тинъ екклисіанъ,	ἅς ὑπάγωμεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν.
	поютъ ли въ церкви,	псалусинъ ис тинъ екклисіанъ,	ψάλλουσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν;
1225	отпѣли,	апелисанъ,	ἀπέλυσαν.
	красно,	евморфонъ,	εὔμορφον.
	некрасно,	удень ене евморфонъ,	οὐδὲν ἔνε εὔμορφον.
	бѣло,	аспронъ,	ἄσπρον.
	черно́,	мавронъ,	μαῦρον.
1230	свѣтло,	левконъ,	λευκόν.
	темно,	вадинъ,	βαθύν.
	видиши ли,	влепис,	βλέπεις;
	не вижу,	удень влепо,	οὐδὲν βλέπω.
	не видѣти,	удень фенете,	οὐδὲν φαίνεται.
1235	видѣти,	фенете,	φαίνεται.

2: позови е̓ B; краза тонъ A; краза то B; *5*: егиржъ B; *6*: нифдисе A; ниѳдисе B; *7*: вожзи B; свѣщжъ B; *8*: сотвори A; молтву A; молтвж B; *9*: црькви AB; екклисіанъ B; псалжсинъ B; *17*: чрьно́ B;

вылъ ѐсмь на торгȣ, кȣпилъ ѐсмь ꙗ̀сти совѣ,	ймині ѝс̀ тоѝ форои̇̀ ѝгораса на даго,	ἤμην εἰς τὸν φόρον· ἠγόρασα νὰ φάγω.
дорого ли,	ἀкрикоѝ ἔне,	ἀκριβὸν ἔνε;
не дорого,	ȣ̂деѝ ѐне ⟨ἀкрикоѝ⟩,	οὐδὲν ἔνε ⟨ἀκριβόν⟩.
продаи̇̀ ми,	пȣлисе ми,	πούλησέ μοι,
кȣплю ȣ̂ тоба.	н' ἀгорасо ἀп' ѐсена,	ν' ἀγοράσω ἀπ' ἐσένα.
кȣпи ⟨м⟩и,	ἀгорасе ми,	ἀγόρασέ μοι.
не кȣплю,	ȣ̂деѝ ἀгоразо,	οὐδὲν ἀγοράζω.
не продамъ̀,	ȣ̂деѝ пȣло,	οὐδὲν πουλῶ.
севѣ ми надовѣ,	χризо тȣ логȣ мȣ.	χρήζω τοῦ λόγου μου.

ꙗ̀сти χощȣ,	на даго дело,	νὰ φάγω θέλω.
кели доспѣти ꙗ̀сти,	о̀рисе на пї́исȣ̂ѝ фагиѝ,	ὅρισε νὰ ποιήσουν φαγίν.
келѣлъ ѐсмь,	о̀риса,	ὥρισα.
скоро бȣ́детъ̀,	глигора гинете,	γλήγορα γίνεται.
пожди мало,	картери о̀лигоѝ,	καρτέρει ὀλίγον.
ѐсть ли, что ꙗ̀сти,	ѐне ти на дагомеѝ,	ἔνε τί νὰ φάγωμεν;
Гости звахъ̀ велѝ доспѣти много ꙗ̀сти,	филȣ̂с̀ ѐкалесамеѝ, о̀рисе на пї́исȣ̂ѝ полиѝ дагиѝ,	φίλους ἐκαλέσαμεν. ὅρισε νὰ ποιήσουν πολὺν φαγίν.

1: ймин҄ A; ймн^{н} B; *2—3*: кѫпн^{л} ѐсмь ꙗ̀сти севѣ B; *5*: не драго A; *6*: пѫлисе ми B; *7*: кѫплю ȣ̂ тѣба B; ἀп ѐсеѝ A; *8*: кȣпити A; кѫпи^{т} B; *11*: т^{о} ἀлогȣ A; тȣ логѫ B; *13*: пїисѫ^{н} B; *16*: бѫ́де^{т} B; *19*: ѐкалесосмеѝ B; *20*: доспѣ^{т} A; пїисѫ^{н} B;

	братѧ пришли, ѩсти хотѧтъ, ѩсти просѧтъ. нѣ чего ѩсти.	ἀделди ӣлдасий, на дагȣ̀й делȣ̀й, на дагȣ̀й зитȣсий. ȣ̑дей ѐне ти дагий,	ἀδελφοὶ ἤλθασιν, νὰ φάγουν θέλουν, νὰ φάγουν ζητοῦσιν· οὐδὲν ἔνε τί φαγεῖν.
1260	кѫпи шедъ,	ἄгоме ἀгорасе,	ἄγωμε, ἀγόρασε.
	где кѫпити,	пȣ̀ на ἀгорасо,	ποῦ νὰ ἀγοράσω;
	на торгѫ много,	ӣс той дорой пола,	εἰς τὸν φόρον πολλά.
1265	нѣтъ на торгѫ,	ȣ̑дей ѐне ӣс той дорой,	οὐδὲν ἔνε εἰς τὸν φόρον.
	поѣхалъ,	ἐкаваликеѱей,	ἐκαβαλλίκεψεν.
	не ѣхалъ,	ȣ̑дей каваликеѱей,	οὐδὲν καβαλλίκεψεν.
	не хо́четь,	ȣ̑дей дели,	οὐδὲν θέλει.
	хочетъ,	дели,	θέλει.
1270	когда,	поте,	πότε;
	тогда,	тоте,	τότε.
	нынѣ,	симерой,	σήμερον.
	завтра,	ἀкришой,	αὔριον.
	въ ѡ́нъ день,	медаврїѡй,	μεθαύριον.
1275	вчера,	ἐхдес,	ἐχθές.
	не здравъ человѣкъ,	ȣ̑дей ѐне ӣгїис ἀндропос,	οὐδὲν ἔνε ὑγιὴς ἄνθρωπος.
	болитъ,	ἀстени,	ἀσθενεῖ.
	не болитъ,	ȣ̑дей ἀстени,	οὐδὲν ἀσθενεῖ.
1280	здравъ,	ӣгїисъ,	ὑγιής.
	не можетъ,	ȣ̑ динате,	οὐ δύναται.
	мо́жетъ,	динате,	δύναται.
	мо́й,	ἐдикос мȣ,	ἐδικός μου.
	не мо́й,	ȣ̑дей ἐдикос мȣ,	οὐδὲν ἐδικός μου.
1285	дрѫгъ,	филос,	φίλος.

1—2: па дагȣ̀й делȣ̀й A; на дагѫй делѫй B; *2—3*: на дагѫй ζитѫсий B; *5*: кѫпи B; *6*: где A; *7*: на торгѫ B; *12*: не хо́щетъ B; *13*: хо́щетъ B; *16*: нн҃ѣ AB; *17*: д҃нь AB; ἀврїѡн; B; *20*: ч҃лкъ AB; *24*: ӣгис A; ӣгиⷭ҇ B; *27*: ἐдиⷦ҇кос мѫ B; *29*: дрѫ҃ B;

враг̀,	ѐχдрос̀,	ἐχθρός.
печал̀ ми днес̀,	липин̀ ѐχо симерон̀,	λύπην ἔχω σήμερον.
печален̀ ѐсмь,	липименос̀ и̇ми.	λυπημένος εἰμί.
радост̀ ми днес̀,	χаран̀ ѐχо симерон̀,	χαρὰν ἔχω σήμερον.
скорбенъ ѐсмь,	длименос̀ и̇ме,	θλιμμένος εἶμαι.
тошно ми,	тедлимено ми,	τεθλιμμένο μοι.
печален̀,	липерон̀ ѐне,	λυπερὸν ἔνε.
ȣ̂пованїе мое на бога,	и̇лпис̀ мȣ и̇с̀ тон̀ деωн̀,	ἡ ἐλπίς μου εἰς τὸν θεόν.
Грѣшен̀ ѐсмь,	а̇мартолос и̇ми,	ἁμαρτωλός εἰμι.
много съгрѣшиχ̀,	пола и̇мартон̀,	πολλὰ ἥμαρτον.
кȣпите,	а̇горасате,	ἀγοράσατε.
кȣпим̀,	на а̇горасомен̀,	νὰ ἀγοράσωμεν.
слышалъ есмь,	и̇кȣса,	ἤκουσα.
не слышаχ̀,	ȣ̂ден и̇кȣса,	οὐδὲν ἤκουσα.
видѣл̀ ѐсмь,	и̇да,	εἶδα.
не видѣл̀ ѐсмь,	ȣ̂ден̀ и̇да,	οὐδὲν εἶδα.
видѣл ли ѐси,	и̇дес̀,	εἶδες;
слышал̀ ли ѐси,	и̇кȣсес̀,	ἤκουσες;
принеси,	ѳере,	φέρε.
прїиди,	ѐла,	ἔλα.
лѫзи,	песе,	πέσε.
и̇дȣ́,	и̇паго,	ὑπάγω.
не и̇дȣ,	ȣ̂дем̀ паго,	οὐδὲμ πάγω.
да́м̀,	на досо,	νὰ δώσω.
не кȣ́пим̀,	на миден̀ а̇горасомен̀,	νὰ μηδὲν ἀγοράσωμεν.
пошел̀,	и̇паги, ѐдееви,	ὑπάγει, ἐδιέβη.
пошел̀ ли,	ѐпигес̀,	ἐπῆγες;

3: липиме, носими AB; *8*: ȣ̂пова̂е B; бг̃а AB; и̇лпис̀ мѫ B; *10*: грѣше̂ B; *11*: согрѣши^x A; съгрѣши^x B; *12*: кѫпите B; *13*: кѫпи^м B; *14*: и̇кѫса B; *19*: слыше̂ B; *23*: и̇дѫ́ B; *24*: ȣ̂де̂ паго B; *26*: кѫпи^м B; *28*: и̇пагы A;

ѝдеш ли.	ѝрхесе, ѝпагис̀,	ἤρχεσαι; ὑπάγεις;
пойди брате,	ἀгоме ἀделфе,	ἄγωμε, ἀδελφέ.
не ходи брате.	мѝ ѝпагис̀ ἀделде,	μὴ ὑπάγῃς, ἀδελφέ.
не врема,	ȣ҆ден̀ ѐне керо̀с,	οὐδὲν ἔνε καιρός.
врема ли есть,	ѐне керо̀с,	ἔνε καιρός;
когда бȣдет̀ врема,	поте на гени керо̀с,	πότε νὰ γενῇ καιρός;
скажи ми,	ѝпе ме,	εἰπέ με.
сам̀ пойдȣ,	ἀвтос̀ мȣ ѝпаго,	αὐτός μου ὑπάγω.
пойди со мною,	ἔλα мет̀ ѐмȣ,	ἔλα μετ' ἐμοῦ.
побываем̀ ȣ҆ него,	просмини деломен̀, ѝс̀ ѐкинон̀,	προσμείνει θέλομεν εἰς ἐκεῖνον.
видимса съ ним̀,	на ѝдȣмен̀ ἀллилон м̀ ѐкинон̀,	νὰ ἰδοῦμεν ἀλλήλων μὲ ἐκεῖνον.
въпрашаем̀ ѐго,	на тон̀ ѐротисомен̀,	νὰ τὸν ἐρωτήσωμεν.
до́брѣ ли ѐст̀ въ здравїи своем̀,	ѐне кала ѝс̀ тин̀ ѝгиан̀ тȣ,	ἔνε καλὰ εἰς τὴν ὑγείαν του;
здрав̀ ли пришел̀,	ѝртен̀ ѝгїис̀,	ἦρθεν ὑγιής;
каковъ ѐсть,	потапос̀ ѐне,	ποταπὸς ἔνε;
ка́ко пребывает̀.	посъ дїавази,	πῶς διαβάζει;
стар̀ ли,	герон̀ ѐне,	γέρων ἔνε;
стар̀ ли ѐсть,	герос̀ ѐне,	γέρος ἔνε;
млад̀ ли,	неѡсъ ѐне,	νέος ἔνε;
хочет̀ ли са видѣти с̀ нами,	дели на ѝдин мед ѝмон̀,	θέλει νὰ ἰδῆν μεθ' ἡμῶν;
с̀ тобою,	мета сȣ,	μετὰ σοῦ;
с̀ ним̀,	мет̀ ѐкинон̀,	μετ' ἐκεῖνον;
сам̀ не ѝдȣ,	ἀвтос̀ мȣ ȣ҆ден̀ ѝпаго,	αὐτός μου οὐδὲν ὑπάγω.
ѝ ты не ходи,	ȣ҆де ѐси ѝпас̀,	οὐδὲ ἐσὺ ὑπᾷς.

5: ѐт AB; *6*: бждет B; *8*: пондж B; ἀвтос̀ мж B; *9*: ѝда AB; ѝмж B; *10*: ȣ҆ нѣт B; *12*: наиджмен̀ ἀллилон ме кинон̀ B; *14*: въпрошаем A; *15*: ѐт B; *17*: ѝигїис̀ A; *18*: каком B; ѐт AB; *23*: хощет B; *25*: мета сж B; *27*: ѝдж B;

и̓ а̓зъ не и̓дꙋ,	ꙋ̂де е̓го и̓паго,	οὐδὲ ἐγὼ ὑπάγω.
далече е̓сть,	макреа е̓не,	μακρεὰ ἔνε.
не бываем ꙋ̂ него,	ꙋ̂деи̓ деломен̓ и̓пан̓ е̓ки,	οὐδὲν θέλομεν ὑπᾶν ἐκεῖ.
не видаемсѧ с̓ ним,	ꙋ̂деи̓ и̓дамен̓ а̓ли а̓лои̓,	οὐδὲν εἴδαμεν ἄλλοι ἄλλον.
не хочеть нас̓ видѣти,	ꙋ̂де дели на мас̓ и̓ди,	οὐδὲ θέλει νὰ μᾶς ἰδῇ.
видѣлсѧ е̓смь с ним̀,	и̓дамеи̓ а̓лилои̓,	εἴδαμεν ἀλλήλων.
гнѣваетсѧ,	холомани,	χολομανεῖ.
не гнѣваетсѧ,	ꙋ̂ холомани,	οὐ χολομανεῖ.
гнѣваешисѧ,	холоманис̓,	χολομανεῖς.
не гнѣва(й)сѧ,	мидеи̓ е̓ холоманис̓,	μηδὲν-ε-χολομανῇς.
грѣх е̓сть,	а̓мартїа е̓не,	ἁμαρτία ἔνε.
е̓же гнѣватисѧ,	о̓ти на холоманис̓,	ὅτι νὰ χολομανῇς.
беззако́нно дѣло,	а̓номои̓ е̓ргои̓,	ἄνομον ἔργον.
безꙋ́мїе велико,	трелиа поли,	τρελλία πολλή.
безꙋ́меи̓ человѣкъ,	трелос̓ а̓ндропос,	τρελλὸς ἄνθρωπος.
не смиреи̓,	махистис,	μαχιστής.
смиреи̓ человѣкъ,	и̓риникос̓ а̓нфропос̓,	εἰρηνικὸς ἄνθρωπος.
ꙋ̂бог̑,	птохос̓,	πτωχός.
нищь,	пенитос̓,	πένητας.
доброслове́и̓,	калологос̓,	καλόλογος.
добронра́веи̓,	калоидис̓, калотропос̓,	καλοήθης, καλότροπος.
е̓сть с̓ кѣм повѣсѣдовати,	е̓хис̓ ме тинаи̓ на синдихис,	ἔχεις μὲ τίναν νὰ συντύχῃς;
Дай ми,	дос̓ ме,	δός με.
даси ли ми,	дидес̓ ме,	δίδ(εις) με;
не дам̀ ти,	ꙋ̂деи̓ си диди, ꙋ ми си досо,	οὐδέν σοι δίδ(ω) οὐ μή σοι δώσω.

1: и̓дж B; 2: далѐ е̑ B; 3: ꙋ не̑ B; и̓пон AB; 7: хоще̑т B; 12: гнѣваши̑ B; 13: не гнѣваюсѧ A; не гнѣваю̑ B; 14: е̑с B; 15: е̓ж гнѣвати̑ B; 17: безꙋ́мїе B; 18: безꙋмеи̓ B; чл̃къ AB;

дасть ли,	на доси,	νὰ δώσῃ;
даетъ ли,	диди,	δίδει;
далъ ли ти,	ѐдоке се,	ἔδωκέ σε;
дамъ ти,	на се досо,	νὰ σὲ δώσω.
не даваи ми,	ȣ̂денъ ме доснс,	οὐδὲν μὲ δώσῃς.
далъ ли ѐси,	ѐдокес,	ἔδωκες;
не далъ ли еси,	ȣ̂денъ ѐдокес,	οὐδὲν ἔδωκες;
не дамъ,	ȣ̂ ми досо,	οὐ μὴ δώσω.
дамъ,	на досо,	νὰ δώσω.
дай ѐмȣ,	досъ тонъ,	δός τον.
не дакаи ѐмȣ,	мидень тонъ доснс,	μηδὲν τὸν δώσῃς.
возми,	ѐпаре,	ἔπαρε.
не ѐмли,	мидень ѐпарнс,	μηδὲν ἐπάρῃς.
взялъ,	ѝпиренъ,	ἠπῆρεν.
слышалъ ли ѐси,	ѝкȣсес,	ἤκουσες;
звонили ли,	ѐсиманан,	ἐσήμαναν;
не слышалъ,	ȣ̂денъ ѝкȣсе,	οὐδὲν ἤκουσε.
ѐще не звонили,	ἀкоми ȣ̂ден ѐсиманан),	ἀκόμη οὐδὲν ἐσήμαναν)
слышахъ звонили,	ѝкȣса ѐсиманан,	ἤκουσα· ἐσήμαναν ∻
Пойдемъ къ церкви,	ѝпаги ѝсъ тинъ ѐкклисїанъ,	ὕπαγι εἰς τὴν ἐκκλησίαν.
ѝдемъ,	ѝпаромен,	ὑπάγωμεν.
	ѝпаги,	ὕπαγι . .
ѝдете ли,	ѐрхесте,	ἔρχεσθε;
ѝдешъ ли,	ѝпагис,	ὑπάγεις;
не ѝдемъ,	ȣ̂денъ ѝпаменъ,	οὐδὲν ὑπᾶμεν.
не ѝдете ли,	ѐрхесте,	ἔρχεσθε;
ѝдешъ ли,	ѝпагис,	ὑπάγεις;
не ѝдемъ,	ȣ̂ден ипаменъ,	οὐδὲν ὑπᾶμεν.

5: доваи A; *7*: ȣ̂день A; ȣ̂де^н B; *11*: ѐмȣ A; ѐмж B; *15*: ѝкȣсеск A; ѝкжсе̑ B; *17*: слыше^л A; *18*: ἀкоми ȣ̂денн ѐсимаиъ A; *20*: ѝкжса B; *21*: цр̑кви AB; ѐкклисїжн B; *23*: ѝпагоменъ A; ѝпагоме^н B;

не идете ли,	ȣдѐ ѐрхесте,	οὐδὲν ἔρχεσθε;
не идеш̀ ли,	ȣдѐ ѐрхесе,	οὐδὲν ἔρχεσαι;
пождѝ еще,	перимени ако́ми,	περίμενε ἀκόμη.
поют̀ ли,	ψалȣсин̀,	ψάλλουσιν;
не поют̀ ли,	ȣдѐ ψалȣсин̀,	οὐδὲν ψάλλουσιν;
поют̀,	ψалȣн,	ψάλλουν.
Ѿпѣли,	апеψалан̀,	ἀπέψαλαν.
Ѿпȣстили,	ипеликен̀,	ἠπέλυκεν.
не Ѿпȣстили,	ȣдѐ ипеликен̀,	οὐδὲν ἠπέλυκεν.
топе́рво начали,	тора ипеликен̀,	τώρα ἠπέλυκεν.
еще поют̀,	ако́ми ψалоун̀,	ἀκόμη ψάλλουν.
ȣже докончали,	апеда апеликан̀,	ἀπεδὰ ἀπέλυκαν.
не кончали,	ȣдѐ еплиросан̀,	οὐδὲν ἐπλήρωσαν.
не повалѝсѧ,	миден̀ песис̀,	μηδὲν πέσῃς.
бре́мѧ несеш̀,	гома́ри вастазисъ,	γομάρι βαστάζεις.
въстах̀ ра́но,	есикодика то пȣрно,	ἐσηκώθηκα τὸ πουρνό.
не спи́тсѧ,	ȣдѐ кимȣме,	οὐδὲν κοιμοῦμαι.
спит̀,	кимате,	κοιμᾶται.
не можетсѧ,	ȣдѐ иборо,	οὐδὲν ἠμπορῶ.
хощȣ собѣ кро́вь пȣстити,	дело на длевотомисо	θέλω νὰ φλεβοτομήσω
кро́вь,	ема,	αἷμα.
добро ли нынѣ,	ене калон̀ тора,	ἔνε καλὸν τώρα;
пȣсти ми кро́вь се-годни,	флевотомисе ме симеро,	φλεβοτόμησέ με σήμερο.
пȣсках̀,	едлевотомиса,	ἐφλεβοτόμησα.
пȣщȣ,	аполио то,	ἀπολύω το.
а ты хочеш̀ ли,	ке си делис̀,	καὶ σὺ θέλεις;
ажь велишь,	ан̀ орисис̀,	ἂν ὁρίσῃς.

1: ехресте B; 2: ехресе B; 4: ψалжсин B; 6: ψалж[н] B; 8: Ѿпжстили B; 10: нали B; 11: ψалоунь A; ψалж[н] B; 15: времѧ A; бре́мѧ B; 16: есикодина B; пжрно B; 17: кимжме B; 20: хощж B; себѣ B; 23: инѣ AB; 24: пжсти B; 26: пжска[х] B; 27: пжщж B; 28: хо́ще[т] B; 29: а[ж] вели[ш] B;

ажь мц благословишь,	ан̀ ме евлогисис̀,	ἄν με εὐλογήσῃς.
прости ма, ѿтче мои, ѹтанҳса ѿ теба,	сиҳорисон ме, патер мѹ, ѐскепастика се,	συχώρησόν με, πάτερ μου, ἐσχεπάσθηκά σε.
пїан,	медисменос̀,	μεθυσμένος.
слезы,	дакрїа,	δάκρυα.
плачет̀,	клéи,	κλαίει.
без̀ твоего благословенїа сътвори͗,	ҳорис̀ тин еѵ҆логїан̀ сѹ ѐписа,	χωρὶς τὴν εὐλογίαν σου ἐποίησα.
повелѣнїе,	ѻризмос̀,	ὁρισμός.
а҆жь быҳ̀ бога боіалса,	ѐан̀ ѐфовѹмин̀ тон̀ деѡн̀,	ἐὰν ἐφοβούμην τὸν θεόν.
не быҳ̀ тобѣ потаилъ,	ѹ҆ ми с҆ ѐскепастика,	οὐ μὴ σ' ἐσχεπάσθηκα.
но дїáволъ пре́лстилъ ма,	а҆лл҆ и҆ ѻ҆ дїаволос̀ и҆патисе ме,	ἀ(μ)ή ὁ διάβολος ἠπάτησέ με.
тайти велить,	леги ме на скепáζо,	λέγει με νὰ σχεπάζω.
е҆же не и҆сповѣдати твоей свАтыни.	ке ѐан̀ ѹ҆ден̀ ѐξомологидо тин̀ а҆гиосини сѹ,	καὶ ἐὰν οὐδὲν ἐξομολογηθῶ τὴν ἁγιωσύνη σου.
брате възлюбленный,	а҆делфе а҆гапите,	ἀδελφὲ ἀγαπητέ.
не бо́йса мене, но бога бойса, и҆ заповѣди е҆го съблюди.	миден̀ ме фовасе, алл҆ и҆ тон̀ деѡн̀ фовѹ, ке тас̀ ѐндолас̀ тѹ̀ плири,	μηδέν με φοβᾶσαι, ἀ(μ)ή — τὸν θεὸν φοβοῦ καὶ τὰς ἐντολάς του πλήρει.

1: бл҃виш̀ AB; *3*: ѿ҃ AB; *4*: мж B; *5*: пїан̀ A; *8*: твоѐ҃ B; бл҃венїа AB; еѵ҆логїан̀ B; сж B; *9*: сотвори͗ A; *11*: бг҃а AB; боиалса B; *13*: тебе B; *18*: ж҆де͗ B; *19*: ст҃ыни AB *21*: възлюблен҃ы B; *24*: довж B; соблю҃" A; *25*: тж плири B;

а҆ще мене оу҆таншиса, а҆ бога ка́ко оу҆таи́шиса,	е҆а̀н ме скепастиѐ, то̀н деѡ̀н по̀с на то̀с скепастиѐ,	ἐάν με σκεπασθῇς, τὸν θεὸν πῶς νὰ τό⟨ν⟩ σκεπασθῇς;
блюдиса брате, не твори ничтож̀ без благословенїа, да не порадоуется дїаволъ о҆ паденїи твоемꙿ;	фово̀ а҆делде, миден полемистиѐ поте хорис̀ е҆влогїаѐ, на миден хари о҆ дїаволоѐ и҆с̀ то птомиа соу,	φοβοῦ, ἀδελφέ· μηδὲν πολεμισθῇς ποτὲ χωρὶς εὐλογίας, νὰ μηδὲν χαρῇ ὁ διάβολος εἰς τὸ πτῶμά σου.
Ѡ҆ч҄е свѧтый, моли бога ѡ҆ мнѣ,	патер а҆гїе, паракали то̀н део̀н а҆т ⟨ѐ⟩мена,	πάτερ ἅγιε, παρακάλει τὸν θεὸν⟨γ⟩ιατ’ ⟨ἐ⟩μένα.
добро ли е҆сть се,	калон е҆не тоуто,	καλὸν ἔνε τοῦτο;
како е҆сть се,	пос̀ е҆не тоуто,	πῶς ἔνε τοῦτο;
а҆ж̀ бы было сак̀,	а҆н и҆то̀н ⟨ѐ⟩ти	ἂν ἦτον ἔ⟨τσ⟩ι.
так̀ ли се боудет̀,	е҆ци дели е҆ни,	ἔτσι θέλει γενῇ;
стоу҆л,	скамни,	σκαμνί.
кот̀,	катоѐ,	κάτος.
давно прїидох̀,	а҆по тахи и҆рта,	ἀπὸ ταχὺ ἦρθα.
ра́но,	поурно,	πουρνό.
долго,	макри,	μακρύ.
ждах̀,	е҆картероу,	ἐκαρτέρου⟨ν⟩.
ста́рци велѣли,	и҆ герондѐс о҆рисан̀,	οἱ γέροντες ὥρισαν.
посли е҆го,	а҆постиле то̀н,	ἀπόστειλέ τον.

1: оу҆таи́ш҃и B; *2*: бг҃а AB; оу҆таи́ш҃и B; *4*: фовѫ B; миденъ A; *8*: паде҃н B; сѫ B; *10*: с҃тый AB; *11*: донато мена AB; *13*: е҃ AB; тѫто B; *14*: тѫто B; *15*: а҆н и҆то вени AB; *16*: бѫде[т] B; *17*: стѫ[л] B; *20*: пѫрно B; *21*: дльго A; долго B; *22*: е҆картерѫ B; *24*: е҃ B;

позовите братю всю,	лалисете тѹс адел-фѹс олѹс,	λαλήσετε τοὺς ἀδελφοὺς ὅλους.
звах,	еллалиса,	ἐλάλησα.
звали их,	еллалисан тѹс,	ἐλάλησάν τους.
идѹт ли,	ерхѹнде,	ἔρχουνται;
идет.	ерхете,	ἔρχεται.
зоветь нас,	калеси мас,	καλέσει μας.
зов(ъ),	калезма,	κάλεσμα.
не идеть,	ѹдеи ипаги,	οὐδὲν ὑπάγει.
не идѹт,	ѹдеи ипагѹи,	οὐδὲν ὑπάγουν.
не хотят,	ѹдеи делѹи,	οὐδὲν θέλουν.
и тогда,	ке тоте,	καὶ τότε.
к нам,	прос емас.	πρὸς ἐμᾶς.
ѿтаѹчилъ его,	адорисеи до,	ἀφώρισέν το.
идѹ,	ерхоме,	ἔρχομαι.
[вся хочѹ],	оло дело,	ὅλο θέλω.
вся,	ола,	ὅλα.
стѹл точеныи,	сѹпеди,	σουπέδι.
се ѿ оного,	тѹто пар екино.	τοῦτο παρ' ἐκεῖνο.
ни сон,	ѹдеи ипно,	οὐδὲν ὑπνῶ.
ходишь,	перипатис,	περιπατεῖς.
съблажняюся.	скандализоме,	σκανδαλίζομαι.
съблажняет мя,	скандализи ме,	σκανδαλίζει με.
всегда бывают зде,	панда мено едо,	πάντα μένω ἐδῶ.
сего ся бою,	тѹто довѹме,	τοῦτο φοβοῦμαι.

1: тж̑ аделдж̑ олж̑ B; тѹс аделдѹс оолѹс A; *4*: тж̑ B; *5*: идж[т], ерхжнде B; *7*: зове[т] B; *8*: зовѹ A; зовж B; *9*: иде[т] B; *10*: ѹдень A; не и. . . . .деи ипагжи B; *14*: ѿлжчи е B; адорисеи идо B; *15*: идж B; *18*: стж[л] B; сжпеди B; *19*: тжто B; *25*: тжто B;

и҆ а҆зъ рекохъ є҆мȣ,	ке ѥ҆го и҆па то,	καὶ ἐγὼ εἶπά το.
въ ребрахъ твоихъ,	и҆с та плевра сȣ,	εἰς τὰ πλευρά σου.
ѡ҆быска,	ѥ҆гиреѱе,	ἐγύρεψε.
и҆наѧ глаголю,	а҆лла лего,	ἄλλα λέγω.
по сихъ,	мета таȣта,	μετὰ ταῦτα.
потрє́бно,	χриζимо,	χρή(σ)ιμο.
и҆ сътвори врє́мѧ,	ке є҆пи керои҆,	καὶ ἐποίει καιρόν.
тажѐ,	кети,	κ' ἔτι.
и҆ є҆ще,	ке є҆ти,	καὶ ἔτι.
творите,	полемит(є),	πολεμεῖτ(ε)
с воскомъ,	ме то кери,	μὲ τὸ κερί.
всѧ́ко мастерство,	паса теχни,	πᾶσα τέχνη.
да зи́жеши,	на χтизис,	νὰ χτίζῃς.
что мȣдръствȣеши,	ти сοфизис,	τί σοφίζεις;
мȣдръствȣетъ,	фрони,	φρονεῖ.
ѿдолѣ,	а҆пȣкато,	ἀπουκάτω.
покрый и҆хъ,	скепасе та,	σκέπασέ τα.
гдѣ є҆си,	пȣ се,	ποῦ 'σαι;
ꙗ҆ко же глаголаши нынѣ,	ѡ҆саи҆ до легис тора,	ὡσὰν τὸ λέγεις τώρα.
благослови, ѡ҆тче мои свѧтый, добрѣ тѧ ѡ҆брѣтохомъ, да оувѣмы како и҆матъ свѧтыни ти, є҆си ли добрѣ въ здравїи твоє́мъ,	еу҆логисои, патѐр мȣ а҆гїе, каллосе и҆врамеи҆, а҆з мадомеи҆, пос є҆χи и҆ а҆гїосини сȣ, и҆се кала и҆с ти⟨н⟩ и҆гїаи҆ сȣ,	εὐλόγησον, πάτερ μου ἅγιε· καλῶ⟨ς⟩σε ηὕραμεν· ἂς μάθωμεν πῶς ἔχει ἡ ἁγιωσύνη σου· εἶσαι καλὰ εἰς τὴ⟨ν⟩ ὑγεῖαν σου;

1: ко єго ипа B; *2*: сж B; *4*: г҃лю AB; легои҆ AB; *5*: танта AB;
7: сотвори A; *9*: ѥ҆ще B; *10*: творит є полемито A; творит є, полемито B;
14: мдръствȣеши A; мдръствжеши B; *15*: мдръствȣет A; мдръствжет B;
16: ѡдолѣ B; а҆пȣката A; а҆пжкато B; *17*: покры их AB; *18*: пж се B;
19: ꙗ҆кож B; г҃лши AB; н҃нѣ AB; *21*: б҃лви AB; ѿ҃че AB; с҃тыи AB; еилогисои B;
24: полъс A; пос B; *25*: с҃тыни AB; сж B; ис ти AB;

и̓ ты какъ и̓маши,	ке е̓си пос е̓хис,	καὶ ἐσὺ πῶς ἔχεις;
живѹ телеснѣ за молитвъ ти,	зо соматикос ді̓ е̓вхон сѹ,	ζῶ σωματικῶς δι' εὐχῶν σου.
мирѹ̓еши ли до́брѣ,	и̓риневис кала,	εἰρηνεύεις καλά;
когда такъ, когда и̓нако,	поте ѹ̓тос, поте а̓леωс,	πότε οὕτως, πότε ἀλλέως.
да брат мирѹ̓ет ли,	ке а̓делфос и̓риневи,	καὶ ἀδελφὸς εἰρηνεύει;
ѹ̑вѣдалъ е̓си о̓ немъ любо ти.	е̓мадес пери а̓втѹ а̓н тихи	ἔμαθες περὶ αὐτοῦ ἂν τύχῃ
да азъ что говорю,	ке е̓го ти на лего,	καὶ ἐγὼ τί νὰ λέγω;
приходилъ,	и̓ртен,	ἦρθεν.
въпросилъ мѧ,	е̓ротисе ме,	ἐρώτησέ με.
взѧли ли е̓сте,	е̓пирете то,	ἐπήρετέ το.
взѧли е̓смы,	е̓пирамен до,	ἐπήραμέν το.
не взимали,	ѹ̑ден и̓пиран,	οὐδὲν ἠπῆραν.
велѣлъ ше̑ взѧти,	ке о̓рисе на мете е̓парете,	καὶ ὥρισε νὰ ἄμετε ἐπάρετε.
по о̓бѣдѣ,	а̓по тѹ гевматос,	ἀπὸ τοῦ γεύματος.
возмемъ,	на е̓паромен,	νὰ ἐπάρωμεν.
и̓нъ рече,	а̓ллос и̓пен,	ἄλλος εἶπεν.
ѹ̑же възмѣте,	а̓педа е̓парете,	ἀπεδὰ ἐπάρετε.
Кирилъ ждет,	о̓ **Кириллос** перимени,	ὁ Κύριλλος περιμένει.
принесалъ ми,	и̓дере ми,	ἤφερέ μοι.
не сказывай е̓мѹ,	миден и̓пис а̓вто,	μηδὲν εἴπῃς αὐτῷ.
не кажи,	ми и̓пис,	μὴ εἴπῃς.
кого и̓щеши,	тина гиревис,	τίνα γυρεύεις;
о̓ комъ въпрошаеши,	(пе)ри тинос е̓ротас,	(πε)ρὶ τίνος ἐρωτᾷς;
что требѹ̓еши,	ти хризис,	τί χρήζεις;
о̓брѣлъ ли е̓си,	е̓врес,	εὗρες;

2–3: за млтвъ AB; *4*: мирѫеши B; *7*: мирѫет B; *8*: нимъ A; нем B; автѫ B; *9*: либо ти A; *14*: е̓сми A; *16*: мете AB; *20*: ре AB; *22*: кѵрил B; *25*: е̓мѫ B; *28*: ри тинос AB;

не ѡбрѣтох,	ȣ̓ден и̓вра,	οὐδὲν ηὗρα.
трéбȣю,	хризо,	χρήζω.
желáю,	ѐпиѳимо,	ἐπιθυμῶ.
и̓щȣ,	гирево,	γυρεύω.
внемли собѣ,	просехе сеавтон,	πρόσεχε σεαυτόν.
раздѣли,	мерисе,	μέρισε.
тонка,	ѳ(т)єна,	φ(τ)ενά.
комȣждо свою часть,	тин миран тȣ,	τὴν μοῖράν του.
рєчє Авраам,	ипе де Авраам.	εἶπε δὲ Ἀβραάμ.
чадо,	текнон,	τέκνον.
раздѣлих,	ѐмираса,	ἐμοίρασα.
раздѣлено ѐсть,	миразменон ѐне,	μοιρασμένον ἔνε.
ȣ̑дѣли ми,	кратисе ме	κράτησέ με
часть,	мертико,	μερτικό.
дми́,	ѳисе то,	φύσα(ξ)το.
дмет,	ѳиса,	φυσᾷ.
чего достоить,	ти хризи а̓ѵто,	τί χρήζει αὐτό;
такого и̓мат,	ȣ̑тос ѐхи,	οὕτως ἔχει.
ѐстьство,	ѳисис,	φύσις.
ѡ̓бы́чай,	синиѳїа,	συνήθεια.
нравъ,	и̓ѳос,	ἦθος.
совѣсть,	синидисис,	συνείδησις.
произволéнїе,	проересис,	προαίρεσις.
ȣ̑чи́тсѧ,	манѳани,	μανθάνει.
наȣчиласѧ,	ѐмаѳен,	ἔμαθεν.
произволиа,	проереѳи,	προαιρέθη.
любит,	а̓гапа,	ἀγαπᾷ.
хочет,	ѳели,	θέλει.
и̓щет,	гиреви,	γυρεύει.
глаголет,	леги,	λέγει.
молчит,	сїопа,	σιωπᾷ.

4: гиреѵо B; *7:* ѳена AB; *17:* чт͡ достои͡т B; *19:* ѐство AB;
22: съвѣсть B; *28:* хоще͡т B; *30:* гл͡е͡т AB; *31:* млъчи͡т B;

слышить,	акѹи	ἀκούει.
слѹшаєт̀,	ипакѹи̇,	ὑπακοῦν.
живи въ вѣкы,	катики ѝс ѐонас̀,	κατοίκει εἰς αἰῶνας.∻
ѹ҆даленїе,	хоризмос̀,	χωρισμός.
ѿ зла,	ὰпо какѹ,	ἀπὸ κακοῦ.
нечистота,	ὰкадарсїа,	ἀκαθαρσία.
лѹкавство,	понирїа,	πονηρία.
злоба,	какїа,	κακία.
зол̀,	какос̀,	κακός.
лѹкавъ,	понирос̀,	πονηρός.
мѹдръ,	фронимос̀,	φρόνιμος.
льстив̀,	планос̀,	πλάνος.
льстит̀,	плана,	πλανᾷ.
прѣльстилъ,	ѐпланисен̀,	ἐπλάνησεν.
вѣрѹеть,	пистеви,	πιστεύει.
вѣрен̀,	пистос̀,	πιστός.
вѣра,	пистис̀,	πίστις.
невѣрїе,	ὰпистїа,	ἀπιστία.
злопомнѣнїе,	мнисикакїа,	μνησικακία.
блѹдъ,	порнїа,	πορνεία.
блѹдит̀,	порневи,	πορνεύει.
блѹдник̀,	порнос̀,	πόρνος.
сквернитель,	ὰкадартос̀,	ἀκάθαρτος.
цѣломѹдрїе,	софросини,	σωφροσύνη.
чистота,	кадарсис̀,	κάθαρσις.
дѣвьстко,	парденїа,	παρθενία.
пошел̀,	ѐдневи,	ἐδιέβη.
прїидет̀,	на ѐрти,	νὰ ἔρθη.
прїидох̀,	ѝрта,	ἦρθα.

1: акѹи A; акжи B; *2*: слѹшаѥт A; слжшает B; *3*: жыви A; въ вѣкы A; живи въ вѣки B; *4*: хориζмое A; *7*: лжкавство B; *9*: какас̀ AB; *10*: лжкав B; *11*: мдръ AB; *14*: ѐпланнисень A; *15*: вѣржет B; *20*: блжд B; *21*: блждит B; *22*: блждни̑ B; *24*: цѣломдрїе AB; *25*: кадарсиа B; *26*: дѣвьство AB;

приходилъ,	иртенъ,	ἦρθεν.
идȣ,	ирхоме,	ἔρχομαι.
по́лно,	гемии,	γέμει.
преки,	перикоп(ѣ)	περικοπ(ή)
Легко,	лафро,	λαφρο.
требѣ ми,	хризи то,	χρήζει το.
свѧжи,	десе,	δέσε.
дебело,	пахисъ,	παχύς.
тонко,	фтено,	φτενό.
широко,	фарди,	φαρδύ.
о҆стро,	ѯин до,	ξυντό.
тȣпо,	паци,	πατσοῦ.
пра́во,	о҆рто,	ὀρθό.
глȣбоко,	вафи,	βαθύ.
мѣлко,	рихо,	ῥηχό.
ниско,	хамило,	χαμηλό.
си́лно,	динато,	δυνατό.
крѣпко,	исхирон,	ἰσχυρόν.
сла́бо,	а҆хамно,	ἀχαμνό.
крȣгло,	строгило,	στρογγυλό.
ȣ҆коло,	ги́ро,	γύρω.
прѧмо,	о҆рта,	ὀρθά.
коли́ко знаешь,	поса е҆ѯеврисъ,	πόσα ἐξεύρεις;
толи́ко,	тоса,	τόσα.
ȣ҆чилъ е҆смь,	е҆мадика,	ἐμάθηκα.
мно́го ли,	пола,	πολλά;
ма́ло ли,	и҆ о҆лиго,	ἢ ὀλίγο;
го́дѣ ми е҆стъ,	иканон ми е҆стинъ,	ἱκανόν μοί ἐστιν.
свобо́денъ,	е҆левдеросъ,	ἐλεύθερος.
свободилсѧ ѿ него,	е҆лефдрофинъ а҆пъ е҆кинȣ,	ἐλευθ⟨ε⟩ρώθην ἀπ' ἐκείνου.

1: иртинь A; *2*: идж B; *4*: перикопа AB; *12*: тжпо B; паци AB; *14*: глжбоко B; *20*: кржгло B; *28*: го́дѣ ми ѓ B; иканон ми нстин B; *30*: ѿ не̃ B; ап е̓кинж B;

раб,	дȣлефтис,	δουλευτής.
поробощенъ,	кȣрсеменос,	κουρσεμένος.
свобо́да,	ѐлефдерїа,	ἐλευθερία.
ѡ҆бладаетъ,	перикрати,	περικρατεῖ.
ѐже глаголахомъ с тобою, ничтоже ȣ̂таиласѧ ѿ него,	ѡ҆са ѐсинетихамен мета сȣ̂, ȣ̂ден ѐкривендин ап аȣтȣ,	ὅσα ἐσυνετύχαμεν μετὰ σοῦ, οὐδὲν ἐκρυβήθην ἀπ' αὐτοῦ.
мы та́йно рекохомъ,	и҆мис крида и҆помен,	ἡμεῖς κρυφὰ εἴπομεν.
и҆ се ꙗ҆влено ѐсть,	ке тȣто ѐданеродин,	καὶ τοῦτο ἐφανερώθην.
ка́ко мощно таковаго ȣ̂таитисѧ,	пос динатон то тиȣтон апокривине,	πῶς δυνατὸν τὸ τοιοῦτον ἀποκρυβῆναι;
аще въпрашаетъ тѧ кто, не ꙗ҆влѧй ѐмȣ, тоѧ вещи никомȣ не ꙗ҆влѧй,	ѐан се ѐрта тис, ми данеросис аȣто, аȣтин тин и҆подесин мидени данеросис,	ἐὰν σὲ ἐρ⟨ω⟩τᾶ τις, μὴ φανερώσῃς αὐτῷ· αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν μηδενὶ φανερώσῃς.
Истинна ли се бȣдетъ та́ко глаголють ѡ҆ немъ, ꙗ҆ко скȣпъ ѐсть,	алидїа 'не тȣто, ȣ̂тос легȣси пери аȣтȣ, ѡ҆ти акривос ѐне,	ἀλήθεια 'νε τοῦτο; οὕτως λέγουσι περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἀκριβὸς ἔνε.
мало кормит челѧдь,	ѡ҆лига диред тин дамилаїан,	ὀλίγα ⟨τρέφει⟩ τὴν φαμιλίαν.
за се́ бѣгають ѿ него,	дїа тȣто девгȣсин ап аȣтон,	διὰ τοῦτο φεύγουσιν ἀπ' αὐτόν.
ѿтпроводи ѐго,	проводисе тон,	προβόδισέ τον.
жаль ми на него,	липȣме кат' ѐкинȣ,	λυποῦμαι κατ' ἐκείνου.
тошно ми по немъ,	липȣме ат' ѐкинон,	λυποῦμαι ⟨κ⟩ατ' ἐκεῖνον.

2: крȣрсеменос A; кѫрсеменос B; *5*: глахомъ AB; ѐсинкепихамен A; існ^н^стикамен B; *6–7*: ничтожь ȣ̂танлȣ B; ѿ него AB; *9*: ѐ AB; тѫто B; *10*: таковаго B; пос дисіатон то тіȣтон B; *11*: ȣ̂таитисѧ B; *13*: ѐмѫ B; *14*: никомѫ B; и҆пофесин A; и҆подесин B; *16*: бѫдетъ B; тѫто B; *18*: легѫси B; аѵтѫ B; *19*: ꙗ҆ко скѫпъ ѐ B; *21*: кръмитъ B; *22*: дамиліанъ B; *23*: девгѫсин B; *24*: ап ȣ̂тон A; ап ѫтон B; *26*: на него B; липѫме B; ѐкинѫ B;

сѹхо,	ѯиро, ѯеро,	ξηρό, ξερό.
сыро,	хлорон,	χλωρόν.
мертво,	некро,	νεκρό.
живо,	зондано,	ζωντανό.
праздно,	евкеро,	εὔκαιρο.
[тожⷣ]	кѹдо,	κουφό.
ажь можешь, помози ми,	еан динесе, воидисе ми,	ἐὰν δύνεσαι, βοήθησέ μοι.
шило,	сѹгли,	σουγλί.
кервь,	свикома,	σφίχωμα.
перенжлъ слово мое,	перикоѱе логос мѹ,	περίχοψε λόγος μου.

Развойник,	листис,	ληστής.
развой,	клисѹра,	κλεισοῦρα.
грабит,	скомнизи,	
плѣн,	ехмалосіа,	αἰχμαλωσία.
плѣнници,	ехмалота,	αἰχμάλωτα.
плѣнник,	ехмалотос,	αἰχμάλωτος.
плѣнѹют,	кѹрсевѹн,	κουρσεύουν.
счюни его,	скоѱе то,	σκῶψέ το.
ѹимй,	перикоѱе то,	περίχοψέ το.
ѹдержи,	кратисе то,	κράτησέ το.
запрѣти емѹ,	епетимисе то,	ἐπετίμησέ το.
дразнит его,	пети то,	
разгнѣваласѧ,	афризменос ефѹмисен,	ἀφρισμένος ἐφούμισεν.

1: сѫхо B; зиро, зеро AB; 3: мртво AB; 6: кѫдо A;
11: мѫ B; 13: клисѫра B; 15: ехмалогнсіа B;
18: плѣнѫют B; кѫрсевѫн B; 19: скоѱе AB; 21: ѹдръжи B; 22: емѫ B;
24: адмизменос AB; еджмисен B;

каково,	потапо,	ποταπό;
каковъ,	потапос,	ποταπός;
таково,	титїо,	τίτοιο.
такоко и было,	титїо итон,	τίτοιο ἦτον.
прѣд тѣм,	енопион автȣ,	ἐνώπιον αὐτοῦ.
поставил,	естисен то,	ἔστησέν το.
предо мною,	емброс мȣ,	ἐμπρός μου.
как того избыти,	пос на тон глитоси,	πῶς νὰ τὸν γλυτώσῃ.
остакил,	ефикен то,	ἐφῆκέν το.
заповѣдь,	ендоли,	ἐντολή.
что сѣтȣеши,	ти липас(е)	τί λυπᾶσ(αι);
промысли о собѣ,	промидеви пери сеавтон,	προμήθευι περὶ σεαυτόν.
разсȣди,	дїакрине,	διάκρινε,
како хощеши спастися,	пос делис содине,	πῶς θέλεις σωθῆναι.
подвизайся,	агонизȣ,	ἀγωνίζου.
не ȣнывай,	миден акидїазис,	μηδὲν ἀκηδιάζῃς.
не разслабляйся,	миден ахалинизис	μηδὲν ἀχαμνίζῃς.
Стой тȣто,	стекȣ автȣ,	στέκου αὐτοῦ.
поидȣ тамо,	и а ерто,	ἂ ἔρθω (ἐκεῖ).
не ходи тамо,	миден ертис еки,	μηδὲν ἔρθῃς ἐκεῖ.
стой зде,	стекȣ едо,	στέκου ἐδῶ.
види зде,	ас идо,	ἂς ἰδῶ.
тоже,	ас исе едо,	ἂς εἶσαι ἐδῶ.
есть ли ȣ вас,	ене ис (с)мас,	ἔνε εἰς (σ)μᾶς;
есть ȣ нас,	ене ис. емас,	ἔνε εἰς ἐμᾶς.
нѣсть ȣ нас,	ȣден ене ис емас,	οὐδὲν ἔνε εἰς ἐμᾶς.

2: апотапос AB; *3*: титиѡ A; *4*: титиѡ A; тотїо B; *5*: енопїон B; автж B; *7*: имврос A; импрос B; мж B; *9*: ефике B; *11*: сѣтжеши B; ти липас AB; *12*: себѣ B; *14*: разсжди B; *15*: спастися B; *17*: агонизж B; *19*: не разслабляй B; *20*: тжто B; автж B; стекж B; *21*: и а ерто AB; поидж B; *24*: вжди B; *26*: иас A; їас B; *28*: нѣ AB;

ѥсть ли ȣ̑ тебѧ,	ѥне ис ѥсена,	ἔνε εἰς ἐσένα;
нѣсть ȣ̑ менѧ,	ȣ̑дей ѥне ис ѥмена,	οὐδὲν ἔνε εἰς ἐμένα.
Нѣгде взѧти,	ȣ̑де ѥхис пȣ̑ ѥпари,	οὐδὲ ἔχεις ποῦ ἐπάρη(ς).
не добыт,	ȣ̑дей потази,	οὐδὲν ποτάζει.
не найти,	ȣ̑дей ѥвриски,	οὐδὲν εὑρίσκει.
не добылъ,	ȣ̑дей ипотазен	οὐδὲν ἠπόταζεν.
не нашелъ,	ȣ̑ден ивреи,	οὐδὲν ηὗρεν.
найди,	ѥвре,	εὑρέ.
добȣди,	просмене,	πρόσμενε.
ищи,	(г)ире(ψ)е,	(γ)ύρε(ψ)ε.
добылъ,	ѥпросменей,	ἐπρόσμενεν.
ищȣ,	гирево,	γυρεύω.
добȣдȣ,	на просмино,	νὰ προσμείνω.
обрѧщȣ,	ѥвро,	εὑρῶ.
не ищȣ,	ȣ̑ден гирево,	οὐδὲν γυρεύω.
не ищи,	миден гиревис,	μηδὲν γυρεύῃς.
не искал,	ȣ̑дей ѥгиревψен,	οὐδὲν ἐγύρεψεν.
искалъ,	ѥгиревψей,	ἐγύρεψεν.
нашелъ,	иврен,	ηὗρεν.
рȣкодѣлiе,	ѥргохирой,	ἐργόχειρον.
стой крѣпко,	стекȣ тапина,	στέκου ταπεινά.
тихо,	агали,	ἀγάλι.
ȣчисѧ дѣлȣ	мадане ѥргой	μάθανε ἔργον
рȣкодѣлiю,	ѥргохирȣ,	ἐργοχείρου.
не дѣлай,	мидей ѥргазȣ,	μηδὲν ἐργάζου.
не дѣлаеш,	мидей ѥргазис,	μηδὲν ἐργάζῃς.
лѣнишисѧ,	окнис,	ὀκνεῖς.
не лѣнюсѧ,	ȣ̑дей окно,	οὐδὲν ὀκνῶ.
не могȣ,	ȣ̑дей импоро,	οὐδὲν ἠμπορῶ.

2: нѣ̑ AB; *3*: пж B; *7*: нашолъ A; иврень A; *9*: добж^дн B; *10*: пирόψе AB; *12*: ищж B; *13*: добждж B; *14*: обрѧщж B; *16*: мидень A; моѓдон B; *20*: ржкодѣлiе B; *21*: стекж B; *23*: ȣчи̑ дѣлж B; ѥргонь A; *24*: ржкодѣлiю, ѥргохиржB; *25*: ѥргазж B; *27*: лѣнишѝ B; *29*: могж B;

своє дѣло,	то ѐргон с8,	τὸ ἔργον σου.
того дѣло,	то ѐргон т8,	τὸ ἔργον του.
не того,	8̂денѝ а̀фт8н8,	οὐδὲν αὐτουνοῦ.
пришелъ єси к̀ нам̀,	ӥртес̀ ӥс̀ ѐмас̀,	ἦρθες εἰς ἐμᾶς.
хотѣлъ єси побыти 8̂ нас̀,	ӥделес на просминис ӥс ѐмас̀,	ἤθελες νὰ προσμείνῃς εἰς ἐμᾶς.
видѣти с̀ нами,	на ӥд8менѝ а̀ллилон̀,	νὰ ἰδοῦμεν ἀλλήλων.
добро єси 8чинилъ, а̀жь єси пришел к̀ нам̀,	кала ѐпикес̀, о̀ти ӥртес̀ ӥс̀ ѐмас̀,	καλὰ ἐποῖκες, ὅτι ἦρθες εἰς ἐμᾶς.
видѣлъ єси нас̀,	ӥдес̀ ӥмас̀,	εἶδες ἡμᾶς
а̀ мы тебе,	ке ѐмис̀ ѐсе,	καὶ ἡμεῖς ἐσέ.
видѣвше тебе,	ӥдонтес̀ се, о̀с се ӥдамен̀,	ἰδόντες σε, ὡς σὲ εἴδαμεν,
о̀брадовахом сѧ,	ѐхаримен̀,	ἐχάρημεν.
мно́го вре́мѧ прѣшло не видѣхомсѧ,	полис̀ керос ѐпарилденѝ ке 8̂ден̀ се ӥдамен̀,	πολὺς καιρὸς ἐπαρῆλθεν καὶ οὐδὲν σὲ εἴδαμεν.
т8жили ѐсмы тобѧ дѣлѧ,	ѐлип8меда дїа се,	ἐλυπούμεθα διὰ σέ,
не пришел єси к̀ нам,	то пос̀ 8̂ден̀ ӥлде,	τὸ πῶς οὐδὲν ἦλθε<ς>
не хотѣлъ єси,	8̂денѝ ӥделес̀,	οὐδὲν ἤθελες
не видѣтисѧ с̀ нами,	на о̀милисис̀ мет̀ ѐмас̀,	νὰ ὁμιλήσῃς μετ' ἐμᾶς.
с̀ тобою,	мета с8,	μετὰ σοῦ.
съ мною,	мет̀ ѐм8,	μετ' ἐμοῦ.
с̀ ними,	мет̀ а̀фт8с̀,	μετ' αὐτούς.
с̀ вами,	мета сас̀,	μετὰ σᾶς.

1: сѫ B; *2*: тѫ B; *3*: а̀втѫнѫ B; *4*: 'с̀ ѐмас̀ A; ӥс̀ ѐма̂ B; *7*: ӥд8мень A; ӥдѫмен̀ B; *9*: прише[дл] A; *16*: прешло B; *19*: т8жили ѐсмѧ тобѧ дѣлѧ A; т8 жили ѐсмы те[бе] дѣлѧ B; ѐлипѫмеда B; *21*: ждеи B; *22*: 8дєнь A; *25*: сѫ B; *26*: со мною A; мет̀ ѐмем8 A; мет̀ 'емемѫ B; *27*: мет̀ а̀[е]тѫ̂ B;

Не добро ѐсн ȣ̂чи-нилъ,	ȣ̂деѝ ѐпикеѐ кала,	οὐδὲν ἐποῖκες καλά,
а̂жѐ ѐсн не пришелъ к нам,	то поѐ ȣ̂деѝ иртеѐ иѐ ѐмаѐ,	τὸ πῶς οὐδὲν ἦρθες εἰς ἐμᾶς.
не видѣ̀ ѐсн наѐ,	ȣ̂деѝ маѐ иѐдеѐ,	οὐδὲν μᾶς εἶδες.
не видѣхомѝ тебе,	ȣ̂деѝ се иѐдамен,	οὐδὲν σὲ εἴδαμεν.
скорбно намѝ,	ѐлипидемеѝ,	ἐλυπήθεμεν.
тóшно намѝ,	ѐганактȣ̂меѝ,	ἐγανακτοῦμεν.
печáлно,	мерима,	μέριμνα.
скóрбь велúка,	липи мегали,	λύπη μεγάλη.
плачѝ,	дринеѐ,	θρῆνος.
весéліе,	еу̂фросини, а̂галиасиѐ,	εὐφροσύνη, ἀγαλλίασις.
радость,	хара,	χαρά.
дóбрѣ ѐсн пришелъ,	калоѐ иѐртеѐ,	καλῶς ἦρθες.
како пребываешн,	поѐ ѐхиѐ,	πῶς ἔχεις;
добрѣ господине за сватыхъ твоихъ мо-литвъ,	кала аѵ̂дентидїа тоѝ а̂гиωѝ сȣ̂ еѵ̂хоѝ,	καλὰ, αὐθέντη, διὰ τῶν ἁγίων σου εὐχῶν.
моли бога, ѿтче свѧтый, ѡ̂ мнѣ грѣш-номѝ.	еѵ̂хȣ̂ то део, патерѝ а̂гїе, иѐперѝ ѐмȣ̂ тȣ̂ а̂мартолȣ̂,	εὔχου τῷ θεῷ, πάτερ ἅγιε, ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ.
сътвори вóрзо,	пȣ̂лема то горга,	πούλεμα το γοργά.
почини́,	писе то,	ποῖσέ το.
сътворили ѐсмѧ то,	ѐкамнемен то тȣ̂то,	ἐκάμνεμέν το τοῦτο.
доспѣемѝ,	полемȣ̂меѝ то тȣ̂то,	πολεμοῦμέν το τοῦτο.
продаи́,	пȣ̂лисе то,	πούλησέ το.
не продамѝ,	ȣ̂деѝ до пȣ̂ло,	οὐδὲν τὸ πουλῶ.
продал,	ѐпȣ̂лисен до,	ἐπούλησέν το.

3: а̂ж си B; ждеѝ B; 5: ȣ̂день A; 7: скорбо A; 8: ѐганактемин AB; 17: гїе AB; 18–19: с̃тыхъ AB; м̃лтвъ AB; сѫ B; 20: м̃ли A; б̃га AB; ѡ̃че AB; с̃тый AB; еѵ̂хѫ B; 21–22: иѐперѝ мѫ тѫ ѐмарталѫ B; а̂марталȣ A; 23: сътвори B; пелема AB; 26: тѫто B; полемѫмеѝ B; 27: пѫлисе B; 28: пѫло B; 29: ѐпѫлисеѝ B;

хочю,	дело то,	θέλω το.
продаешь ли,	пѹлис то,	πουλεῖς το;
продал быхъ,	на то пѹлисо,	νὰ τὸ πουλήσω.
аже бы кто,	ан ито канис,	ἂν ἦτο κανείς.
колико хочешь,	посон делис,	πόσον θέλεις;
что цѣна емѹ,	ти ене тими тѹ,	τί ἔνε τιμή του;
многа цѣна емѹ,	поли ене и тими тѹ,	πολλὴ ἔνε ἡ τιμή του
кто съгрѣшил, ты ли, азъ ли,	тис имартеи его и еси,	τίς ἥμαρτεν; ἐγὼ ἢ ἐσύ;
ико,	оти,	ὅτι.
аще,	еан,	ἐάν.
Церковь велика,	екклисїа мегали,	ἐκκλησία μεγάλη.
красна,	еѵморди,	εὔμορφη.
[много иконъ]	иконисмата пола,	εἰκονίσματα πολλά,
златом окованы,	енкосмимена ме то хрисо,	ἐγκοσμημένα μὲ τὸ χρυσό.
книгы,	вивлїа,	βιβλία.
книг много,	вивлїа пола,	βιβλία πολλά.
книга едина,	вивлїо ена,	βιβλίο ἕνα.
[игѹменъ нашъ добръ человѣкъ, братїа добри, братїа мнози],	о игѹменос мас калос антропос, аделди поли, аделди кали,	ὁ ἡγούμενός μας καλὸς ἄνθρωπος· ἀδελφοὶ πολλοί, ἀδελφοὶ καλοί.
попове добри,	пападес кали,	παπᾶδες καλοί.
поют красно,	ѱалѹн еморфа,	ψάλλουν ἔμορφα
пѣнїа много,	ѱалмодїан полин,	ψαλμῳδίαν πολλήν.
[Красен монастыр нашi],	то монастири мас еморфон,	τὸ μοναστῆρι μας ἔμορφον.
[красны келїи],	келїа кала,	κελλία καλά.

1: хоцж B; 2: тжлй B; 3: пжлисо B; 5: хоцешъ B; 6–7: цѣна емж, тими тж B; 12: цр҃ковь B; 'екли B; 14: иконы, мата-пола B; 17: книги B; 18: мно AB; 20: игжмено B; 25: ѱалжи морда B; 27: то монастыри A;

побывай в нашем монастыри,	парамине ис то монастири мас,	παράμεινε εἰς τὸ μοναστήρι μας,
видишь монастыр,	на идис то монастири,	νὰ ἰδῇς τὸ μοναστήρι,
познаешь нашȣ кельѭ,	на гнорицис то кели мас,	νὰ γνωρίζῃς τὸ κελλί μας.
вниди в нашȣ келїю,	иселде ис то кели мас,	εἴσελθε εἰς τὸ κελλί μας.
благослови нас,	евлогисе имас,	εὐλόγησε ἡμᾶς.
посѣти нас,	еπискеѱе имас,	ἐπίσκεψε ἡμᾶς.
когда пришелъ еси,	поте иртес,	πότε ἦρθες;
в который день,	ис пїан имеран,	εἰς ποίαν ἡμέραν;
в кое времѧ,	ис пїѡн керон,	εἰς ποῖον καιρόν;
в кїи час,	ис пїан оран,	εἰς ποίαν ὥραν;
гдѣ еси был,	пȣ исȣ,	ποῦ ἦσου;
в коей странѣ,	ис пїан мерен,	εἰς ποίαν μερεάν;
в коем градѣ,	ис пїѡн кастрон,	εἰς ποῖον κάστρον;
в коемъ домȣ,	ис пїѡн икон,	εἰς ποῖον οἶκον;
в коем мѣстѣ,	ис пїѡн топон,	εἰς ποῖον τόπον;
что ради пришелъ еси, своим ли дѣлом или посланъ еси,	дїа ти илдес, ме идикин сȣ дȣлїан и апосталменос исе,	διατὶ ἦλθες; μὲ ἰδικήν σου δουλειὰν ἢ ἀποσταλμένος εἶσαι;
кто послалъ,	тис се апестилен,	τίς σε ἀπέστειλεν;
ким послан еси,	апо тина апосталме⟨нос⟩ исе,	ἀπὸ τίνα ἀποσταλμέ⟨νος⟩ εἶσαι;
много ли имаши пребыти зде,	полин керон делис дїавасин едо,	πολὺν καιρὸν θέλεις διαβάσειν ἐδῶ;
что ти есть дѣло,	ти дȣлїан ехис,	τί δουλειὰν ἔχεις;
каково ѡрȣдїе,	потапи иподеси,	ποταπὴ ὑπόθεσι;

5: нашж B; 9: бл҃ви AB; 12: амеран B;
15: пж исж B; 16: мерен AB; 20: алдес B; 21: сж B; дилїан A; ^ди^лїа^н^ B; 25: ким посла̑ еси AB; апосталмес AB; 29: джлїан B;
30: како ѡрȣдїе A; каково ѡрждїе B;

тайно ли,	кекрименон,	κεκρυμμένον;
ꙗвно ли,	фанерон,	φανερόν;
ꙗви ми,	ἀпокалиψе ме то,	ἀποκάλυψέ μέ το.
не ȣ҆тай ѿ мене,	миде ме то криψис,	μηδέ μέ το κρύψης.
слышати хощȣ,	дело на то акȣсо,	θέλω νὰ τὸ ἀκούσω.
видѣти хощȣ,	дело на то идо,	θέλω νὰ τὸ ἰδῶ.
Дрȣгъ ми еси,	дилос мȣ исе,	φίλος μου εἶσαι.
брат ми еси,	аделдос мȣ исе,	ἀδελφός μου εἶσαι.
ѡтецъ мой еси,	патир мȣ исе,	πατήρ μου εἶσαι.
не стерезиса мене,	миден ипостелисе ап̓ емена,	μηδὲν ὑποστέλλησαι ἀπ᾽ ἐμένα.
не срамлайса,	мид̓ ентрепесе.	μηδ᾽ ἐντρέπεσαι.
без числа съгрѣших,	иканос имартон,	ἱκανῶς ἥμαρτον.
испїем вина,	на пїоме краси,	νὰ πίωμε κρασί.
не ʒаʒриса,	миден дрепесе,	μηδὲν 'dρέπεσαι.
не плюдиса,	миден фовасе,	μηδὲν φοβᾶσαι.
не ꙗвлаю ти,	ȣ҆де се то дело данероси,	οὐδέ σέ το θέλω φανερώσει.
не ꙗвлено,	кридон,	κρυφόν.
обеʒстраши‹ли› са,	епефовитисан,	ἐπεφοβήθησαν.
обеспечалили са,	епемеримнисан	ἐπεμερίμνησαν.
въпрошаю та,	ерото се,	ἐρωτῶ σε.
не прошаю,	ȣ҆ден се ерото,	οὐδὲν σὲ ἐρωτῶ.
въпросих его,	иротиса тон,	ἠρώτησά τον.
не скажеть,	ȣ҆ден дели на ме то̓ пи,	οὐδὲ θέλει νὰ μὲ τὸ 'πῇ.
таить,	крипи то,	κρύβει το.
не ꙗвить,	ȣ҆ден дикни,	οὐδὲν δείχνει.
не хочет ꙗвити,	ȣ҆ден дели на данероси,	οὐδὲν θέλει νὰ φανερώση.

1: кекроменон AB; *5*: хощȣ A; хощѫ B; *6*: хощѫ B; *7*: дрѫ B; *8–9*: мѫ B; *9*: Ѿць A; оць B; *13*: бес числа A; никанос A; *20*: ѡбестрашиса A; обе҆страши B; *27*: икриви AB;

прислалˋ мѧ стáрецъ ми,	ѐпестиле ме о калогерос м8,	ἐπέστειλέ με ὁ καλόγερός μου.
моли о насˋ,	ѐѵχ8 масˋ,	εὔχου μας.
къ твоéй свѧтыни,	ѝсˋ тинˋ ἀгиосини с8,	εἰς τὴν ἁγιωσύνη σου.
да 8вѣдавъ како ѐсть свѧтыни ти,	ἀзˋ мадо посˋ ѐχи ѝ ἀгїосини с8.	ἂς μάθω πῶς ἔχει ἡ ἁγιωσύνη σου.
бóленˋ,	ἀстенисˋ,	ἀσθενής.
Ѳтарецъ, господине, метáнїе творитˋ свѧтыни ти,	ὀ геронˋ, аѵθенти, метанїа пии тинˋ ἀгїосини с8,	ὁ γέρων, αὐθέντη, μετάνοια ποιεῖ τὴν ἁγιωσύνη σου.
дóбрѣ ли ѐсть, старецъ твой за молитвъ ти добрѣ ѐсть,	калосˋ ѐχи ὀ калогеросˋ с8 дї ѐвχонˋ с8 калосˋ ѐχи, ке си пос ѐχисˋ,	καλῶς ἔχει ὁ καλόγερός σου; δι' εὐχῶν σου καλῶς ἔχει· καὶ σὺ πῶς ἔχεις;
ʒа молитвъ ти, господине, ѩкоже богъ благоволитˋ ѩкожˋ богъ поспѣетˋ.	ди ѐвχонˋ с8, ἀвденти, ѡ҆сˋ ὀ деѡсˋ ѐвдокисенˋ ѡ҆сˋ ὀ деѡсˋ ѐпїисенˋ,	δι'εὐχῶν σου, αὐθέντη, ὡς ὁ θεὸς εὐδόκησεν, ὡς ὁ θεὸς ἐποίησεν.
старецъ мóи глаголеть свѧтыни ти,	ὀ калогеросˋ м8 леги тинˋ ἀгиосини с8,	ὁ καλόγερός μου λέγει τὴν ἁγιωσύνη σου.
кáко повелишь, господине,	ѡ҆сˋ ὀрисисˋ, ἀфенди,	ὡς ὁρίσεις, ἀφέντη.
кáко заповѣдˋ даси,	ѡ҆сˋ ме досисˋ ѐндолинˋ,	ὡς μὲ δώσεις ἐντολήν.
что повелитˋ свѧтыни ти,	ѝ ти ὀриси ѝ ἀгїосини с8,	εἴ τι ὁρίσει ἡ ἁγιωσύνη σου.
ты ѐси 8читель,	ѐси се дидаскалосˋ,	ἐσύ 'σαι διδάσκαλος.

4: мл̃и A; *5*: ст̃ыни AB; ἀсїосини B; *7*: сѫ B; *9–10*: г̃не AB; *10*: пїи B; *11*: агїосин8 A; ἀгїосинѫ сѫ B; *13*: мл̃твъ AB; *18*: б̃гъ AB; благоволит AB; *21*: мѫ B; *22*: сѫ B; *23*: г̃не AB; *27*: ὀриси и AB·

наставнѝк,	ѝгȣмен<о̀с>,	ἡγούμεν<ος>.
ȣ̂жели хо́щеши ѿтити къ старцȣ,	ѝпа<ги> делѝс ѝс то̀н калогеро̀н сȣ,	ὑπᾶ<γ> θέλεις εἰς τὸν καλόγερόν σου;
ѐще не времѧ,	а̀коми ȣ̂дѐн керо̀с,	ἀκόμη οὐδὲν καιρός.
что ти старець велѣ̀л,	ти се ѝпѐн о̀ калогеро̀с сȣ,	τί σε εἶπεν ὁ καλόγερός σου;
слȣ́шай ста́рца,	ѝпо<т>асȣ то̀н калогеро̀н сȣ,	ὑπο<τ>άσσου τὸν καλόγερόν σου.
что сȣ̀т помышленїа твоѧ,	по̀с ѐхȣ̀н ѝ логизми сȣ,	πῶς ἔχουν οἱ λογισμοί σου;
наставнѝк зовѐт,	о̀ ѝгȣмено̀с лали,	ὁ ἡγούμενος λαλεῖ.
звал̀,	ѐлалисе,	ἐλάλησε.
звах̀ ѐго,	ѐлалиса то̀н,	ἐλάλησά τον.
позови ѐго,	лалисе то̀н,	λάλησέ τον.
пошли по него,	а̀постиле а̀т ѐкино̀н,	ἀπόστειλε γιατ' ἐκεῖνον.÷

Числа,	а̀риѳмо̀с,	ἀριθμός.
а҃,	ѐна,	ἕνα.
в҃,	дїѡ,	δύο.
г҃,	трїа,	τρία.
д҃,	тесера,	τέσσερα.
е҃,	пенди,	πέντι.
ѕ҃,	ѐкси,	ἔξι.
з҃,	ѐфта,	ἑφτά.
и҃,	ѡ̀хто,	ὀχτώ.

2: ѝ па делѝс AB; *3*: к̀ старцѫ B; *4*: врѣмѧ A; ȣ̂день A; *5*: ѝпень A; *7*: слѫша̂ B; ѝпогасѫ B; ѝпогасȣ A; *9*: сѫт B; ї́хѫ̀н B; *10*: твоа A; сѫ B; *11*: ѝгѫменȣ̂ B; *13*: зва^х ѐ B; *21*: гесера B;

ѳ҃,	ѐннеа,	ἐννέα.
і҃,	δека,	δέκα.
к҃,	ѝкоси,	εἴκοσι.
л҃,	трїанда,	τριάντα.
м҃,	саранда,	σαράντα.
н҃,	пенинда,	πενήντα.
ѯ҃,	ѐксинда,	ἑξήντα.
о҃,	ѐвдоминда,	ἑβδομήντα.
п҃,	ѻ҆гдоинда,	ὀγδοήντα.
ч҃,	ѐненинда,	ἐνενήντα.
р҃,	ѐкато,	ἑκατό.
с҃,	δїакосїа,	διακόσια.
т҃,	трїакосїа,	τριακόσια.
ѵ҃,	тетракосїа,	τετρακόσια.
ф҃,	пендакосїа,	πεντακόσια.
х҃,	ѐксакосїа,	ἑξακόσια.
ѱ҃,	ѐѳтакосїа,	ἑφτακόσια.
ѿ҃,	ѻ҆хтакосїа,	ὀχτακόσια.
ц҃,	ѐнакосїа,	ἐνακόσια.
҂а҃,	хилїа,	χίλια.
(а),	мирианда,	μυριάντα.
радꙋйсѧ,	хере,	χαῖρε,
невѣсто,	нимѳи,	νύμφη
неневѣстнаѧ,	а҆нимѳеѳте,	ἀνύμφευτε.
кадилница,	ѳимїато,	θυμιατό.
ѝзмый,	плине то,	πλῦνέ το
по ма́лꙋ,	а҆пи ѻ҆лигꙋ,	ἀπ' ὀλίγου.
пойдох а҆зъ,	ѐпига ѐго,	ἐπῆγα ἐγώ.
чїе,	тинꙋс,	τίνους;
ѐдиномꙋ,	монахꙋ,	μοναχοῦ.
дира,	трипа,	τρύπα.

24: неневѣстнаа B; *27*: по ма́лж, а҆п ѻ҆литж B; *29*: тинж, B;
30: ѐдиномж, монахж B;

	ȣ̈торъ̀	χарвалонъ̀,	χάρβαλον.
2000	ȣ̈зол,	комвос̀,	κόμβος.
	свѧжи,	десе,	δέσε.
	разрѣши,	лие,	λῦσε.
	ӥспакостилъ,	ἐз<и>миосе,	ἐζ<η>μίωσε
	растлилъ,	ἐвфирен̀,	ἔφθειρεν.
2005	про́лилъ,	ἐχисен̀,	ἔχυσεν.
	разлила̀,	ἐ[illegible]χеен̀,	[illegible]έχεεν.
	просыпалъ,	ἐки́ми (?),	. . . .
	повергль,	ἐриψен̀,	ἔρριψεν.
	ὀста́вилъ,	ἐдикен̀,	ἐφῆκεν.
2010	доволно,	ӥкано,	ἱκανό.
	не забȣди,	миден̀ ἐлизмонисис̀,	μηδὲν ἐλησμονήσῃς.
	забыχ̀,	ἐлизмониса,	ἐλησμόνησα.
	не по́мню,	ȣ̑ден̀ ἐдимȣме,	οὐδὲν ἐθυμοῦμαι.
	по́мни,	ἐдимȣ,	ἐθυμοῦ.
2015	по́мниш ли,	ἐдимасе,	ἐθυμᾶσαι;
	помѧнȣла̀ ми,	ἐдимесе ме,	ἐθύμεσέ με.
	помѧни́ ми,	ἐдимисе ме,	ἐθύμησέ με.
	помѧнȣχ̀ ἐмȣ,	ἐдимиса то,	ἐθύμησά το.

	Вседръжитель,	пандократоръ̀ деώс̀,	παντοκράτωρ θεός.
2020	творець,	ктистис̀,	κτίστης.
	владыка,	δеспотис̀,	δεσπότης.
	господь,	кγрїωс̀,	κύριος.

2: комвос̀ AB; *4*: лилі AB; лиее C; *8*: ἐζεχеен̀ AB; *10*: поврьглъ B; *12*: ӥканоно AB; *13*: забж[д]" B; *15*: ἐдень A; ἐден̀ B; ἐдимжме B; *16*: ἐдимж B; *18*: помѧнж̑ B; *20*: помѧнж̑ ἐмж B; *23*: вл[д]ка AB; *24*: г҃ь AB;

прѣстол,	дронос,	θρόνος.	
небеса,	ȣ̑рани,	οὐρανοί.	
небеснаа,	ȣ̑раніа,	οὐράνια.	202
господствіа,	кӱріотита,	κυριότητα.	
вла́сти,	ѐѯȣсіон,	ἐξουσιῶν.	
чини,	таѯис̀,	τάξεις.	
собори,	синаксис̀,	συνάξεις.	
собо́р,	синодос̀,	σύνοδος.	203
лик̀,	χорос̀,	χορός.	
ѿтець,	патир̀,	πατήρ.	
сынъ,	ӥѡс̀,	υἱός.	
[свѧтый дȣχъ],	ѿ а̀гїѡс̀ пневма,	ὁ ἅγιος πνεῦμα (sic!)	
млънїи,	а̀страпи,	ἀστραπή.	203
громѝ,	вронди,	βροντή.	
праведник̀,	дикеѡс̀,	δίκαιος.	
прѣподобенъ,	ȏсїос̀,	ὅσιος.	
на небесѣχ̀,	ѝс̀ тȣ̀с ȣ̑ранȣ̀с,	εἰς τοὺς οὐρανούς.	
благъ,	а̀гатос̀,	ἀγαθός.	204
милостивъ,	ѐлеимон̀,	ἐλεήμων.	
кроток,	праѡс̀,	πρᾶος.	
послȣшливъ,	ӥпикоѡс̀,	ὑπήκοος.	
смирен̀,	тапинос̀,	ταπεινός.	
гръд̀,	ӥѱавχеи̇,	ὑψαύχην.	204

Солнце,	ӥлиѡс̀,	ἥλιος.
въсχодит̀,	ѐвгени,	ἐβγαίνει.

1: нр̑толъ B; *2*: нбса AB; *3*: нбнаа AB; *4*: гьствіа AB; *5*: ѐѯжсіон̀ B; *6*: тактис C; *7*: соборн A; съборн B; *8*: собор̀ A; събо́р̀ B; *10*: ѿць AB; *11*: снъ AB; *13*: молнїа, астропїи C; *16*: прпдбнъ AB; *17*: нбсѣχ̀ AB; ѝс̀ тѫ ȣ̑ранѫ B; *18*: блгъ AB; *19*: мл̑тивъ AB; *21*: ӥпокоѡс̀ AB; нпоноѡс C; *24*: слнце AB; *25*: възχодит B;

взошло,	ѐксеви,	ἐξέβη.
горит҆,	кеете,	καίεται.
стоит҆,	стѣ́ки,	στέκει.
и҆дет҆,	и҆паги,	ὑπάγει.
грѣеть,	ζестени,	ζεσταίνει.
свѣ́тит҆,	деги,	φέγγει.
сїа́еть,	а҆нателли,	ἀνατέλλει.
блистает҆,	ламви,	λάμπει.
лѹна,	селини,	σελήνη.
звѣзда,	а҆строн҆,	ἄστρον.
звѣзды,	а҆стра,	ἄστρα.
мѣсяць,	минос҆,	μῆνας.
ѿблак҆,	синедо,	σύννεφο.
ѿблаци,	синеда,	σύννεφα.
свѣт҆,	дос҆,	φῶς.
тма,	скотос҆,	σκότος.
свѣтло,	ламврон҆,	λαμπρόν.
темно,	скотинон҆,	σκοτεινόν.
мра́чно,	ζодерон҆,	ζοφερόν.

День,	и҆мера,	ἡμέρα.
дни,	и҆мерис҆,	ἡμέρις.
нощь,	никта,	νύκτα.
нощи,	никтес҆,	νύκτες.
въ дни,	ѐн и҆мера,	ἐν ἡμέρᾳ.
в҆ нощи,	ѐникти,	ἐν νυκτί.
вечер҆,	ѐспера,	ἑσπέρα.

8: ламви AB; *9*: лѫна B; *12*: мцъ AB; *17*: ламврон҆ A; ламврон҆ B; *20*: днь AB; *21*: днь AB; *23*: нѡщи AB;

ȣ̂тро,	а̂рга,	ἀργά.
рано,	то прой,	τὸ πρωΐ.
⟨борзо⟩	тахї́а,	ταχεά.
поздо,	о̀ѱїас̀,	ὀψίας.
лѣто,	калокери,	καλοκαίρι.
лѣта,	калокерїа,	καλοκαίρια.
ʒима,	химона,	χειμῶνα.
ʒимѣ,	той химона,	τὸν χειμῶνα.
год̀,	хронос̀,	χρόνος.
полгода,	ймисой хронон,	ἥμισον χρόνον.
весна,	а̂ниѯис̀,	ἄνοιξις.
ȣ̂сен̀,	парахимон̀,	παραχείμων(ο)
тщеславен̀,	кенодоксос̀,	κενόδοξος.
хȣлит̀,	власфими,	βλασφημεῖ.
похȣлилъ на него,	ѐвласфи(ми)сен̀ ис а̂втон̀,	ἐβλασφή(μη)σεν εἰς αὐτόν.
о̀сȣдил̀,	ѐкатекринен̀,	ἐκατέκρινεν.
сȣд,	крисис̀,	κρίσις.
совокȣпленїе,	ѐносїωс̀,	ἑνώσεως.
съвѣтȣют,	вȣлевȣнде,	βουλεύουνται.
где живеш̀,	пȣ гиревесе,	ποῦ γυρεύεσαι;
а̀ по книжномȣ,	пȣ катикис̀,	ποῦ κατοικεῖς;
а̀ йнако,	пȣ менис̀,	ποῦ μένεις;
дръжи мощно,	крати ȣ̂ината,	κράτει δυνατά.

2: рано, то прой̀ A; то прои B; *3*: поздо AB;
11: а̂нисис̀ AB; *14*: хжлит B; *15*: похȣлил на не B; ѐвласфисен̀ AC; ѐвласфисен̀ B; *17*: о̀сждй B; *18*: сжд B; *19*: совокȣпленїе A; съвокжплеие B; *20*: съвѣтȣю A; съвѣтжю B; вжлевжнде B; *21*: гиревесе AB; гирезесе C; *21—22*: пж B; *22*: а̀ по книжномж B;

Шолкъ,	метаꙁ̆̀,	μετάξι.
вагрѫно,	порфиро,	πορφυρό.
крѹто,	ѻ̓ꙁ̆и,	ὀξύ.
скано,	клоꙁмено,	κλωσμένο.
помоꙁи,	воидисон̀,	βοήθησον.
сило,	динатон̀,	δυνατόν.
не стой,	миден̀ стекесе,	μηδὲν στέκεσαι.
не медли,	миден̀ ѧ̓ргис̀,	μηδὲν ἀργῇς.
смерть,	данатос̀,	θάνατος.
ѹ̂мерлъ,	ѧ̓педане,	ἀπέθανε.
ѹ̂мрети,	ѧ̓подани,	ἀποθανεῖ⟨ν⟩.
живот̀,	ꙁо́и,	ζωή.
живет̀,	ꙁи,	ζῇ.
жив̀,	ꙁондан̀ос̀,	ζωντανός.
ѡ̓тлас̓,	ѧ̓ксамито,	ἀξάμιτο.
рекше шестолично,		
черкено,	кокино,	κόκκινο.
сине,	галаꙁо,	γαλάζιο.
пестро,	⟨п⟩⟨и⟩⟨к⟩ило,	⟨ποικ⟩ίλο.
жёлто,	китринон̀,	κίτρινον.
ꙁелено,	прасинон̀,	πράσινον.
мокро,	вре́мено,	βρεμένο.
сѹхо,	ꙁ̆ерон̀,	ξερόν.
твердо,	стерео́,	στερεό.
цвѣт̀,	ѧ̓ндос̀,	ἄνθος.
былка,	ботани,	βοτάνι.
заход̀,	ѧ̓нагеѡн̀,	ἀναgαῖον.

1: шѐлкъ B; шолк̀ A; метаꙁ̆ A; метаски C; *2*: порднро B; *3*: кржто B; *7*: ѐстекесе B; *9*: смрт A; смрть B; *14*: жы̑ B; *16*: рекше B; ржкше A; *17*: монино C; *19*: дитило AB; *20*: китиранон̀ B; *21*: прасинон̀ C; *23*: сжхо B; *24*: твръдо B; твердо A;

Ѡ человѣцехъ: 212

Человѣци,	андропи,	ἄνθρωποι.	
ѻтроча,	педи,	παιδί.	
малъ,	микрос,	μικρός.	
велик(ъ),	мегас,	μέγας.	
ѻтроци,	педес,	παῖδες.	213
стар,	герон,	γέρων.	
млад,	неѡс,	νέος.	
младенець,	вредос,	βρέφος.	

Глава,	кедали,	κεφάλι.	
власы,	малїа, трихес,	μαλλιά, τρίχες.	213
влас,	трӣха,	τρίχα.	
мозгъ,	мїалос,	μυαλός.	
лоб, тѣмѧ, верховище,	корїди,	κορυφή.	
чело,	метопон,	μέτωπον.	214
брови,	влѐдара,	βλέφαρα,	
рѧснове,	ѿматодила,	ὀμματόφυλλα.	
ѿчи,	ѿммата,	ὄμματα.	
ѻко,	ѻмати,	ὀμμάτι.	
зѣници,	коре,	κόρραι.	21
зѣница,	кори,	κόρρη.	

1: Ѡ члвѣцехъ C; 2: члци AB; 5: велико AB; 9: младнць B; 11: трехес AB; трихес C; 14—15: верховище A; връховище B; кориди C; кореди AB; 18: ѡматадала C; 19: ѻочи B; 20: матїи C; 21: ζѣници A; 22: зеница A.

ȣ̑ши,	ὠдтїа, ὦта,	ὀφτιά, ὦτα.
ȣ̑хо,	ὤфтин,	ὀφτίν.
ȣ̑хо),	ὀтиωн,	ὠτίον.
2150 слȣхъ,	ἀко(ή)	ἀκο(ή)
кортѐн,	ἀкьи,	. . . .
косѝци,	милингеѐ,	μήλιγγες.
нос̀,	мити,	μύτη.
козгри,	миксеѐ,	μύξες.
2155 ноздри,	ὀрдȣнїа,	ὀρθούνια.
покни,	ὤсфрисиѐ,	ὄσφρησις.
ноздрѫ,	рȣфȣни,	ῥουθούνι.
лице,	просопон,	πρόσωπον.
ȣ̑ста́,	стома,	στόμα.
2160 ȣ̑стнѣ,	χили,	χείλη.
ȣ̑с,	мȣстаки,	μουστάκι.
брада́,	генїа,	γένεια.
горло,	ȣ̑ргȣроѐ,	(γ)ούργουρος.
гортан,	лемо,	λαιμό(ς).
2165 зȣбы,	дондїа,	δόντια.
зȣ̑б,	донди,	δόντι.
ѩзыкъ,	глóса,	γλῶσσα.
шїа,	сфонтила, трахилоѐ,	σφονδύλα, τράχηλος.
че́люсть,	магȣло,	μάγουλο.
2170 скранїа,	катамагȣла,	καταμάγουλα.
коре́нїе,	ризеѐ,	ῥίζες.
подѩзычїе,	ἀпокатȣ сти глоса,	ἀποκάτου 'στὴ γλῶσσα.
плечи,	моплатїа,	μοπλάτια.
2175 плече,	моплатин,	μοπλάτιν.

3: ȣ̑съ AB; 4: слѫх B; ἀкон AB; 5: кортен, ἀкьи ABC; 6: малигеѐ AB; милингѣ C; 9: ὀрдѫнїа B; офронїа C; 11: нозрѫ A; рѫдѫли B; 13: стама C; 15: мȣстакы A; мȣтани C; 19: зѫбы B; 20: зѫ̑б B; 21: ѫзыкъ A; ѩзык B; 22: сфн"тила, трахолоть C; 23: магѫло B; 24: катамагѫла B; 26: ἀпокатѫ B.

лакти,	пихѐс,	πῆχες.
лакотъ̀.	пихи,	πήχη.
рꙋцѣ,	херїа,	χέρια.
рꙋка,	херин̀,	χέριν.
длани,	паламѐс,	παλάμες.
длан̀,	паламн,	παλάμη.
персты,	дактила,	δάκτυλα.
пе́рстъ,	дактилон̀,	δάκτυλον.
па́лец̀,	дактилоѐ,	δάκτυλος.
хребет,	рахи,	ῥάχη.
пе́рси,	стиѳи,	στήθη.
чрево,	килїа,	κοιλιά.
проход̀,	ѝпогаст(р)и, а̀федрон̀,	ὑπογάστ(ρ)ι, ἀφεδρών.
дѣтородныѧ [члены],	педогона морїа,	παιδογόνα μόρια.
стегна,	мереа,	μερέα.
колѣни,	гоната,	γόνατα.
колѣно,	гонатон̀,	γόνατον.
но́зѣ,	подарїа,	ποδάρια.
нога,	подарин̀,	ποδάριν.
го́лѣни,	калами,	καλάμι.
плесны,	хтени,	χτένι.
пѧта́,	втерна,	φτέρνα.
подошва,	пато,	πάτο<ς>.
ѻхрак̀,	ѳтизма,	φτύσμα.
слины,	салїа,	σάλια.
глотка,	(л)арингаѐ,	(λ)άρυγγας.
ка́шел̀,	виха,	βῆχα<ς>.
гривенка,	пигади,	πηγάδι.
грꙋди,	стиѳоѐ,	στῆθος.

3: ржцѣ B; 4: ржка B; хери AB; херинъ C; 6: маламн AB; паламн C; 7: пръсты B; да"тила B; 13: ѝпогасти AB; 14: педотрона AB; пидоктина C; 15: стогна A; мереа A; 18: нозѣ A; 20: го́лени B; 23: подшва AB; 25: слизны A; 26: дарипагѐ A; дарипас B; 28: пиготи C; 29: гржди B;

2205	сосци,	визїа,	βυζιά.
	подпа́зȣшїе,	ἀмаскали,	ἀμασχάλη.
	мышки,	пондики,	ποντικοί.
	запа́стїе,	ἀрмос҆,	ἁρμός.
	селезень,	сплина,	σπλῆνα.
2210	пе́чен҆,	сикоти,	συκῶτι.
	плюче,	скȣгȣпи,	σφουγγούπι.
	по́чкы,	нефра,	νεφρά.
	сало,	ἀлима,	ἄλειμμα.
	гȣзи́ца,	колос҆,	κῶλος.
2215	мȣдѣ,	мȣрїа,	μουριά.
	но́гти,	нихїа,	νύχια.
	но́гот҆,	нихи,	νύχι.
	чрева,	ἐндера,	ἔντερα.
	пȣпъ,	ὀфалос҆,	ὀφαλός.
2220	по́ѧсъ,	ζȣнари,	ζουνάρι.
	внȣтри,	ἀпесо,	ἀπέσω.
	бе́дры,	гофос҆,	γοφός.
	жи́лы,	невра,	νεῦρα.
	тѣ́ло,	сома,	σῶμα.
2225	Цѣлованїе,	филима,	φίλημα.
	цѣлȣет҆,	дила,	φιλᾷ.
	любовь,	ἀгапи,	ἀγάπη.
	люблю,	ἀгапо,	ἀγαπῶ.
	ймѧ,	ὀнома,	ὄνομα.
2230	како ти ймѧ,	пос҆ ἐне то ὀнома сȣ,	πῶς ἔνε τὸ ὄνομά σου;
	космат҆,	триходис҆,	τριχώδης.
	мжит҆,	камизи,	χαμμύζει.

1: косци B; титки C; *2*: подпазжшїе B; амаскалїа B; *3*: пондикы A; *7*: свȣгȣпи A; свжгжпи B; свȣтȣпи C; *8*: по́чки B; *10*: гжзи́ца B; *11*: мжрїа B; *12*: нокти A; хнїа C; *15*: пж҃ B; *16*: поас҆ A; зжнари B; ȥȣнрїи C; *17*: вижтри B; *21*: целова^н^ѥ B; дилима B; *22*: целжт҃ B; *26*: ѝнома B; сж B; пои ѥсе то онома C;

иже въ главѣ плот҆,	питирида,	πιτυρίδα.
задрѣмах,	ѐнистаза,	ἐνύσταζα.
распотихся,	идроса,	ἵδρωσα.
смердит҆,	вроми,	βρωμεῖ.

Ѳажен҆,	ѡргіа,	ὀργυιά.
пяд҆,	пидами,	πιθαμή.
огнь надобѣ,	истіа хризис҆,	ἰστιὰ χρήζεις.
добуди,	ѐвре,	εὑρέ.
высѣци,	пироволисе,	πυροβόλησε.
рѣкше дѣланой воскъ,	каматемено кери,	καματεμένο κερί.
склади ѡгнь,	ȁпсе истіа,	ἄψε ἰστιά.
принеси воды,	дере неро,	φέρε νερό.
иди по воду,	ȁме ис҆ то неро,	ἄμε εἰς τὸ νερό.
свари ясти,	магерепсе, на даме,	μαγέρεψε νὰ φάμε.
что варити,	ти на магерепсо,	τί νὰ μαγερέψω;
кипяче,	врасто,	βραστό.
удобно,	еѵколо,	εὔκολο.
свѣжіи рыбы:	флорон҆ ѡпсари,	φλωρὸν ὀψάρι.
днес҆ не ядят҆ рыб,	симерон҆ уден трогун псаріа,	σήμερον οὐδὲν τρώγουν ψάρια.
доспѣй постное ястіе,	писе (н)истикарикон фагин,	ποῖσε (ν)ηστικάρικον φαγίν.
доспѣвай скоро,	полема синдомотеоа,	πολέμα συντομώτερα.

1: иже въ гравѣ пло҃ A; питирнта A; питирида C; 2: егнистаса C; 4: вонят C; 5: ѡргеа A; 7: хонс҆ A; 9: пиреоволисе A; 13: деро норо A; принесе A; 20: семерон҆ A; 22–23: пистикарикон фагни A;

врѣмѧ є̓сть ꙗ̓сти,	керос є̓не на даме,	καιρὸς ἔνε νὰ φάμε.
пожди мало,	а̓картери ѡ̓лиго,	ἀκαρτέρει ὀλίγο.
борзо доспѣет̀,	синдома дели є̓ни,	σύντομα θέλει γενῇ.
стави трапезꙋ,	дес̀ трапези,	θὲς τραπέζι.
возми скатерт̀,	є̓паре месали,	ἔπαρε μεσάλι.
положи хлѣбы,	дес̀ ѱоми,	θὲς ψωμί.
приготови вино,	є̓тимасе краси,	ἑτοίμασε κρασί.
все готово,	ѡ̓лон̀ є̓тїмон̀,	ὅλον ἕτοιμον.
зови братью,	лалисе тꙋс̀ а̓делфꙋс̀,	λάλησε τοὺς ἀδελφούς.
постави ꙗ̓сти,	дес̀ на даме,	θὲς νὰ φάμε.
поставлено,	є̓тимон̀ є̓не,	ἕτοιμον ἔνε.
ꙗ̓дите братїе,	даете а̓делди,	φάγετε ἀδελφοί.
свѧтїи ѿтци,	а̓гїи патерис̀,	ἅγιοι πατέρις.
не дивите что дал богъ,	мї фавмастите и̓ ти є̓дотен̀ ѡ̓ деѡс̀,	μὴ θαυμασθῆτε· εἴ τι ἔδωσεν ὁ θεός,
что є̓сть ꙋ̑ нас̀ то прѣд вами,	ти є̓хоме є̓мвросте сас̀,	τί ἔχομε, ἔμπροσθέ σας.
Древо,	ѯило,	ξύλο.
дрѣвїе,	ѯила,	ξύλα.
дрѣвѧно,	ѯилитико,	ξυλίτικο.
желѣзо,	сидеро,	σίδερο.
желѣзно,	ситеритико,	σιδερίτικο.
камен̀,	петра,	πέτρα.
каменїе,	петрес̀,	πέτρες.
камено,	петрїно,	πέτρινο.
просил ꙋ̑ мене,	є̓зитисен̀ и̓с̀ є̓мена,	ἐζήτησεν εἰς ἐμένα.
просит ꙋ̑ него,	зита и̓с̀ є̓кино,	ζητᾷ εἰς ἐκεῖνο.
Просит є̓ заем̀,	зита данико,	ζητᾷ δανεικό.
дати ли,	на досо,	νὰ δώσω;
займи,	данистесе,	δανείστεσε.
взѧх̀ є̓ заем̀,	є̓пира данико,	ἐπῆρα δανεικό.

2: а̓картери A; *7*: пригото вино A; *13*: с̃тїи ѿ̃ци A; *15*: бг̃ъ A; *16*: что є̓ A; є̓мвросте A; *26*: є̓зитисенъ A; *29*: на досон A;

не может̀ ми,	ȣ̑дѐн ѝмворо,	οὐδὲν ἠμπορῶ.
не здравъ ѐсмь,	ȣ̑дѐн ѝме ѝгїѝс,	οὐδὲν εἶμαι ὑγιής.
немощенъ ѐсмь,	ȁдинатос̀ ѝме,	ἀδύνατος εἶμαι.
чимъ не здоровиш̀,	ке ти ѐхис̀,	καὶ τί ἔχεις;
что тѧ болит̀,	ти понис̀,	τί πονεῖς;
глава мѧ болит̀,	то кефали мȣ поно,	τὸ κεφάλι μου πονῶ.
все ми тѣло не здраво,	ѿло мȣ то сома тики ȁсденїа,	ὅλο μου τὸ σῶμα τήκει ἀσθένεια.
дȣшею не здравею,	ѱихикос̀ ȣ̑дѐн ѝгиено,	ψυχικῶς οὐδὲν ὑγιαίνω.
Дȣша,	ѱихи,	ψυχή.
ȣмъ,	фронисис̀,	φρόνησις.
разȣмъ,	гносис̀.	γνῶσις.
помышленїе,	логиζмос̀,	λογισμός.
благое,	ȁгадо,	ἀγαθό.
скверное,	мїаро,	μιαρό.
погано,	магариζмено,	μαγαρισμένο.
нечисто,	ȁкадарто,	ἀκάθαρτο.
свербит̀,	книдет̀,	κνήθε(ται).
чешет̀,	хтениζете,	χτενίζεται.
гребен̀,	хтенѧ,	χτένι.
гладит̀,	стливони,	στλιβώνει.
гладкое,	стливо,	στλιβό.

Хра́мы,	спитїа,	σπίτια.
храм̀.	спити,	σπίτι.

1: ѝмворо A; *9*: д҃шею A; *11*: д҃ша A; *12*: фронс҃и A; фрос҃и C; *14*: логыζмос̀ A; *15*: бл҃гое A; *18*: ȁгадарто A; акадарто C; *23*: гладко, єстливо A.

	домъ,	ӥкоѐ,	οἶκος.
2315	врата,	порта,	πόρτα.
	двери,	дира,	θύρα.
	ѡ҆кно,	парадїрї,	παραθύρι.
	затвори,	свалисе,	σφάλισε.
	замкни,	клидосе,	κλείδωσε.
2320	затворено ѐсть,	свализмено ѐне,	σφαλισμένο ἔνε.
	замчено ѐсть,	клидоменой ѐне,	κλειδωμένον ἔνε.
	замо́к,	клиди,	κλειδί.
	ключь,	а҆нихтари,	ἀνοιχτάρι.
	ѡ҆ткори,	а҆никсе,	ἄνοιξε.
2325	ѡ҆томкни,	а҆поклидони,	ἀποκλείδωνι.
	затворил̀,	ѐсвалисен̀,	ἐσφάλισεν.
	замкнȣл̀,	ѐклидосен̀,	ἐκλείδωσεν.
	запри,	свали<се>	σφάλ<ισε>
	не ѡ҆ткарѧй,	мидѐн а҆никсѐ,	μηδὲν ἀνοίξῃς.
2330	не пȣщай,	мидѐн а҆дисѐ,	μηδὲν ἀφήσῃς.
	никого,	миде тинаѐ,	μηδέ τινας.
	сѣди ѐдин̀,	кадезȣ моно сȣ,	καθέζου μόνο<ς> σου.
	ѡ҆стави,	а҆дис то,	ἄφις το.
	доста,	созй,	σώζει.
2335	потѣшенїе,	дикопарадїавазмоѐ,	’δικοπαραδιαβασμός.
	ȣ҆тѣшенїе,	парнгорїа,	παρηγορία.
	потѣшимсѧ,	а҆ѐ парадїавасоме,	ἄς παραδιαβάσωμε.
	нравъ,	гноми,	γνώμη.
	ѡ҆бычай,	синидїа,	συνήθεια.
2340	надѣемсѧ,	а҆пантехоме,	ἀπαντέχομε.
	срѣтил̀ его,	ѐпандисен̀ тон̀,	ἐπάντησέν τον.
	срѣтил̀ мѧ,	ѐпантїсе ме,	ἐπάντησέ με.

8: замчено ѐ A; клидомин̀ ѐне A; клидомено C; *15:* свали A;
16–17: мидень A; аксис C; *17:* не пȣскаи C; *22:* дїкапарадїавазмоѐ A.

Жена,	гинека,	γυναῖκα.
сынъ,	ἰωс҄,	υἱός.
дщи,	дигатера,	θυγατέρα.
родила,	ἔгенисе,	ἐγέννησε.
дѣтѧ,	педи,	παιδί.
сына,	ἰών҄,	υἱόν.
дщерь,	дигатеран҄,	θυγατέραν.
брат҄,	ἀделдос҄,	ἀδελφός.
сестра,	ἀделди,	ἀδελφή.
братство,	ἀделфотис҄,	ἀδελφότης.
дрꙋжба,	филїа,	φιλία.
внꙋкъ,	ἔнгонос҄,	ἐγγονός.
внꙋка,	ἔнгони,	ἐγγονή.
тесть,	пендерос҄,	πενθερός.
теща,	пендера,	πενθερά.
зѧт҄,	гамброс,	γαμβρός.
невѣста,	нимфи.	νύμφη.
кꙋм҄,	синтекнос҄,	σύντεχνος.
кꙋма,	синтекниса,	συντέχνισσα.
сосѣд,	гитос҄,	γεῖτος.
болѣл҄,	ἤстенисе,	ἠσθένησε.
ꙋ̓мерлъ,	ἔпедане,	ἐπέθανε.
растет҄,	ἀнатр(е)детe,	ἀνατρ(έ)φεται.
възраслъ,	ἀнетради,	ἀνετράφη.
ѿрок҄,	ἀгори,	ἀγώρι.
молодець,	паликарї,	παλληκάρι.
дѣвька,	корици,	χορίτσι.

2: с҃нъ A; *6*: с҃на A; *10*: ἀлфитис҄ A; аделдотисъ C; *11*: филаа C; *12*: енфонꙋ҃ C; *16*: гамдрос҄ A; *17*: нимри C; *19*: синтикниса A; *23*: ἀнатрадете A; анатрндете C; *27*: д҃вька A; дѣвица, корица C;

Ѳрам ми ѐго,	ѐндрепоме тон̀,	ἐντρέπομαί τον.
виноват̀ ѐсмь,	ѐфтеса,	ἔφταισα.
срѣти ѐго,	синапантисе тон̀,	συναπάντησέ τον.
что сѣдиши,	ти кадеꙁесе,	τί καθέζεσαι;
что помышляеши,	ти ананѹ̀се,	τί ἀνανοῦσαι;
како хочешь,	подѐн делис̀,	πόθεν θέλεις;
с̀ ким̀ идеш̀,	⟨ме⟩тинан̀ ѝпас̀,	⟨μὲ⟩ τίναν ὑπᾶς;
к̀ комѹ идеш̀,	ѝс̀ тинан̀ ѝпагис̀,	εἰς τίναν ὑπάγεις;
кто тя зовет̀,	тис̀ се лали,	τίς σε λαλεῖ;
кто тя звалъ,	тис̀ ле лалисе,	τίς σε λάλησε;
не ходи,	миден̀ ѝпагис̀,	μηδὲν ὑπάγης.
не слѹшай,	миден̀ акѹис̀,	μηδὲν ἀκούης.
не вѣрѹй,	миден̀ пистевис̀,	μηδὲν πιστεύης.
лжет̀,	ѱевдете,	ψεύδεται.
солгал ми,	ѐкомбосе ме, епсевти ме,	ἐκόμβωσέ με, ἐψεύθη με.
тож̀,		
льстит̀,	комв⟨о⟩ни,	κομβ⟨ώ⟩νει.
сон̀,	ѡ̀ниро,	ὄνειρο.
хочю спат̀,	дело на кимидо,	θέλω νὰ κοιμηθῶ.
спи,	кимѹ,	κοιμοῦ.
спит̀,	кимате,	κοιμᾶται.
спал̀,	ѐкиматон̀,	ἐκοιμᾶτον.
не спит,	ѹден̀ кимате,	οὐδὲν κοιμᾶται.
въстал̀,	ѐсикоди,	ἐσηκώθη.
сѣдит,	кадеꙁете,	καθέζεται.
видѣх̀ во снѣ,	ида с̀ тон ѝпно мѹ,	εἶδα 'ς τὸν ὕπνο μου.
розбѹдил̀ мя,	ѐксипнисе ме,	ἐξύπνισέ με.
во снѣ соблаꙁны,	фантасїа,	φαντασία.
что дѣет̀,	ти полема,	τί πολεμᾶ;
ѐст̀ ли кто ѹ̂ него,	канис̀ ѝс̀ ѐкинон̀,	⟨ἕνε⟩χανεὶς εἰς ἐκεῖνον;

6: дилис̀ A; *7*: тинан̀ ѝпас̀ A; *13*: миденк A; *15*: пре[х]сти[х] мя, еко[м]босе ме C; ѐкомдосе ме, епсевти ме, то[ж] A; *17*: комдани A; комвани C; *19*: дило A; кимидо C; кимито A;

велит ли	ὤризи	ὁρίζει
пойти,	на ὕпаго,	νὰ ὑπάγω;
велѣлъ,	ὤрисеѝ,	ὥρισεν.
помяни нас	ἐндимисе мас	ἐνθύμισέ μας
въ молитвах твоих,	ἰс тас ἐвхас с8,	εἰς τὰς εὐχάς σου.
что дѣлаеш,	ти ἐнергис,	τί ἐνεργεῖς;
пишиш ли,	графис,	γράφεις;
писал ли еси,	ἔграψес,	ἔγραψες;
писати ли ти,	граψи делис,	γράψει θέλεις;
писано ли,	граменоѝ ἔне,	γραμμένον ἔνε;
напиши ми,	граψе ме,	γράψε με.
напиш8,	ἆ граψо,	ἆ γράψω.
спиш8,	на граψо,	νὰ γράψω.
писал ἐсмь,	ἔграψа,	ἔγραψα.
списано,	грамено ἔне,	γραμμένο ἔνε.
писати хочю,	граψи дело,	γράψει θέλω ⁘

Книжный писець,	вивлографос,	βιβλογράφος.
иконник,	зографос,	ζωγράφος.
портный швець,	раптис,	ῥάπτης.
сапожный [швець],	ц[illegible]нгарис,	τσ[illegible]γγάρις.
вѣжство,	педеψис,	παίδεψις.
не пораниль ἐси,	8деѝ ἐсиндомеψис,	οὐδὲν ἐσυντόμεψις.
тож ἴнако,	8деѝ тахинес,	οὐδὲν τάχυνες.
Много ждахъ,	пола ἐпандеха,	πολλὰ ἐπάντεχα.
пожди ἐго,	ἀкартери т[illegible],	ἀκαρτέρει τ[illegible]

5: въ мл̃твах A; *12*: ἀ граψо A; *20*: цингарис A;
25: ἀкартери тос A.

и паки прїидет,	пале на рти,	πάλε νὰ 'ρθῇ.
не хочет прїити,	ȣ̂ден дели на рти,	οὐδὲν θέλει νὰ 'ρθῇ.
ковач желѣзȣ,	харкеас,	χαρκεᾶς.
златар,	хрисохос,	χρυσοχός.
древодѣля,	лефтȣрго, тектон,	λεφτουργό<ς>, τεκτων.
мраморник,	мармарас,	μαρμαρᾶς.
горчаръ,	цȣкалас,	τσουκαλᾶς.
мастер,	технитис,	τεχνίτης.
рȣкодѣлник,	ѐргохирарис,	ἐργοχειράρις.
трѣска,	ἀггида,	ἀγκίδα.
село,	хорїѡ,	χωριό.
селянин,	хорїатис,	χωριάτης.
ратай,	зевгелатис,	ζευγελάτης.
Дай ми воды,	до ме неро,	δό με νερό.
ѐст ли вода,	ѐне неро,	ἔνε νερό;
пити хочю,	на пїѡ дело,	νὰ πιῶ θέλω.
ȣмытися,	на нифто,	νὰ νιφθῶ.
[ȣ̂мыл рȣцѣ свои],	ѐлероса та херїа мȣ,	ἐλέρωσα τὰ χέρια μου.
йскаляль,	ѐмагарисен,	ἐμαγάρισεν.
йсчернилъ,	ѐмаврисен,	ἐμαύρισεν.
воды нѣт,	неро ȣ̂ден ѐне,	νερὸ οὐδὲν ἔνε.
йдȣ по водȣ,	ӣпаго іа̂ неро,	ὑπάγω (γ)ιὰ νερό.
да принесȣ,	на феро,	νὰ φέρω.
а̂ се вода,	ѐдо неро,	ἐδῶ νερό.
ȣмыйся,	нипсȣ,	νίψου.
ȣ̂трися,	сфȣнгистисе,	σφουγγίσθησε.
[о̂блецися в рȣха своѩ],	ѐндисȣ та рȣха сȣ,	ἐνδύσου τὰ ῥοῦχά σου.
ѿблецися в порты,	ѐндидисе,	ἐνδύθησε.
прѣпоашися,	зостисе,	ζώσθησε.

14: до ме неро A; *18*: A «то*»; *20*: ѐмаврисенъ A; *21*: ȣденъ A; *22*: ӣпаго а̂ неро A; *27*: то* A *27*: ѐниндесȣ та рȣха сȣ A;

ѡ̓бꙋ̓иса,	и̓подисꙋ,	ὑποδήσου.
постели постелю,	стросе то строма,	στρῶσε τὸ στρῶμα.
постлано ѐсть,	строменон ѐне,	στρωμένον ἔνε.
постлахъ̀,	ѐстроса,	ἔστρωσα.
постлалъ̀,	ѐстросенъ̀,	ἔστρωσεν.
и̓зꙋ̓и ма,	ѐксиподисе ме,	ἐξυπόδησέ με.
покрыи̓ ма,	скепасе ме,	σκέπασέ με.
хощеши ли видѣтиса с нимъ̀,	делисъ̀ на тонъ̀ и̓дисъ̀,	θέλεις νὰ τὸν ἰδῇς;
погыбоу̀,	ѐхади,	ἐχάθη.

котелъ̀,	какавинъ̀,	καккάβιν.
сковрада,	тигани,	τηγάνι.
таганъ̀,	пиростїа,	πυροστιά.
горнець,	цꙋкали,	τσουκάλι.
ставець,	пинаки,	πινάκι.
блюдо,	скꙋтели,	σκουτέλλι.
бочка,	вꙋци,	βουτσί.
корчага,	пидари,	πιθάρι.
кадъ̀,	кадосъ̀,	κάδος.
Помый,	а̓поплине то,	ἀπόπλυνέ το.
чисто ѐсть,	кадарїѡн ѐне,	καθάριον ἔνε.
покрыи,	скепа то,	σκέπα το.
постави,	стисе то,	στῆσέ το.
положи,	дес то,	θές το.
лежитъ̀,	китете,	κείτεται.
стойть,	стикете,	στήκεται.

5: постлалъ̀ е, стросенъ̀ A; *15*: пинакы A; *17*: ввꙋци A; *21*: і^т A;

покрыто,	скепазмено,	σκεπασμένο.
дръжитъ,	крати,	κρατεῖ.
дръжȣ,	крато,	κρατῶ.
дръжалъ,	ёкратїе,	ἐκράτειε.
стойте,	стикесте,	στήκεσθε.
готово ёсть,	ётимонъ ёне,	ἕτοιμον ἔνε.
пѕх, иже порты пѕшатъ,	продили,	προφύλλι.

Женилсѧ,	ёгинекисе,	ἐγυναίκισε.
женȣ полъ,	ёпире гинеканъ,	ἐπῆρε γυναῖκαν.
мѫжъ,	андрасъ,	ἄνδρας.
жена,	гинека,	γυναῖκα.
сынъ,	їѡсъ,	υἱός.
дщи,	ѳигатера,	θυγατέρα.
родила,	ёгенисе,	ἐγέννησε.
дѣтѧ,	педи,	παιδί.
сына,	їѡнъ,	υἱόν.
дщеръ,	ѳигатеранъ,	θυγατέραν.
братъ,	аделфосъ,	ἀδελφός.
сестра,	аделѳи,	ἀδελφή.
братьство,	аделфотисъ,	ἀδελφότης.
дрȣжба,	ѳилїа,	φιλία.
внȣкъ,	ёнгоносъ,	ἐγγονός.
внȣка,	ёнгони,	ἐγγονή.
тесть,	пенѳеросъ,	πενθερός.
тещa,	пенѳера,	πενθερά.

6: ї° A; 12: с͡нъ A; 16: с͡на A; 20: адитис A;

зать,	гамброс,	γαμβρός.
[невѣста],	нимфи,	νύμφη.
кꙋм҆,	синтекнос҆,	σύντεχνος.
кꙋма,	синтекниса,	συντέχνισσα.
съсѣд҆,	гитос,	γεῖτος.
болѣн҆,	йстенис҆,	ἠσθένησ<ε>.
ꙋ̑мерлъ,	ѐпедане,	ἐπέθανε.
растет҆,	ӑнатредете,	ἀνατρέφεται.
възраслъ,	ӑнетради,	ἀνετράφη.
ѿрок҆,	ӑгори,	ἀγώρι.
молодець,	паликари,	παλληκάρι.
дѣвка,	корици,	χορίτσι.
стар҆ человѣк,	герон҆ ӑнфропос҆,	γέρων ἄνθρωπος.
млад҆,	неѡс҆,	νέος.
брадат҆,	гениатос҆,	γενειᾶτος.
без҆ брады,	спанос҆,	σπανός.
брада,	генїа,	γένεια.
дльгъ,	Хреѡс҆,	χρέος.
длъженъ ѐсмь,	Хродилетис҆ ӥме,	χρωφειλέτης εἶμαι.
должен҆ ми,	Хриѡсти ме,	χριωστεῖ με.
срок҆,	термен(ь)	τέρμεν(ο)
срекѡх҆ с҆ ним҆,	ѐтаѯа мет҆ ѐкинон҆,	ἔταξα μετ' ἐκεῖνον.
и҆ прїидох҆ к҆ немꙋ,	ѐпига ӥс҆ ѐкинон҆.	ἐπῆγα εἰς ἐκεῖνον.
и҆ не ѡ҆брѣтох҆ ѐго,	ꙋ̑ден҆ дон҆ ӥвра,	οὐδὲν τὸν ηὗρα.
где ми ѐго и҆скати,	пꙋ на тон҆ гирепсо,	ποῦ νὰ τὸν γυρέψω;
нꙋжꙋ ӥмам҆ пойти,	вїазоме на́ ӥпаго,	βιάζομαι νὰ ὑπάγω.
нꙋжна работа,	вїастики дꙋлїа,	βιαστικὴ δουλειά.
ꙋ̑стах҆,	ѐпестадика,	ἐπεστάθηκα.

1: гамдрос҆ A; 8: ӑнатрадете A; 13: чл̂к A; 19: Хроделитис҆ A; 25: гиропсо A;
нми C; 21: термен҆ A; тармен҆ C; 22: мет инон C, 28: ѐпистадика C.

2535 **Ѡ человѣцѣ каковѐ ѐсть.**

	хромѝ,	кѹцосѐ,	κουτσός.
	кривъ,	стравосѐ,	στραβός.
	горбатѐ,	киртосѐ,	κυρτός.
	безѐ рѹкъ,	кѹцохерисѐ	κουτσοχέρης.
2540	безѐ ногѐ,	хорисѐ подарїа,	χωρὶς ποδάρια.
	шепетливѐ,	тавросѐ,	ταυρός (= τραυλός).
	слѣпъ,	тифлосѐ,	τυφλός.
	глѹхъ,	кѹфосѐ,	κουφός.
	нѣмѝ,	вѹвосѐ,	βουβός.
2545	чернъ,	мавро,	μαῦρο<ς>.
	бѣлъ,	ȁспросѐ,	ἄσπρος.
	подини,	сико⟨не⟩то,	σήκω⟨νέ⟩ το.
	подай,	досѐ,	δός.
	подѡлъ,	ѐсикосенѐ,	ἐσήκωσεν.
2550	подалѐ,	ѐдоке,	ἔδωκε.
	принеслъ,	ѝференѐ,	ἤφερεν.
	поставилѐ,	ѐстисенѐ,	ἔστησεν.
	положилѐ,	ѐфеке,	ἔθεκε.
	повалилсѧ,	ѐпесе,	ἔπεσε.
2555	ѝзбилсѧ,	ецакисти,	ἐτσακίσθη.
	розбилосѧ, ѝстръ-лосѧ,	ѐсинетриви,	ἐσυνετρίβη.
	прокололосѧ,	ѐтрипесе,	ἐτρύπεσε.
	тѧжко,	варї,	βαρύ.
2560	лехко,	лафро,	λαφρό.

1: ѡ҆ чл҃цѣ какѡ҇ ѐ҇ A; *13*: сикото A; ситоко C; *15*: ѐсиносенѐ C; *17*: ѝферень A; *18*: ѐтисенѐ C; *20*: еве C; *21*: ецакасти C; *22*: ѐсинетреви C; *24*: етрекисе C;

боитсѧ,	довите,	φοβεῖται.
ȣ̂боѧхсѧ,	ἐфовидика,	ἐφοβήθηκα.
не поспѣлъ,	ȣ̈дѐн ἔсоса,	οὐδὲν ἔσωσα.
не где пошелъ,	ѽкапȣ ἐдиѐви,	ὀκάπου ἐδιέβη.
ȣ̂билъ,	ἐскотосе,	ἐσκότωσε.
зарѣзалъ,	ἐсдаѯе,	ἔσφαξε.
поколол̀,	ἐкендисе,	ἐκέντησε.
разрал̀,	ἐскїсе,	ἔσχισε.
раздрано,	скиѕмено,	σχισμένο.
ветхо,	палеѡ́,	παλαιό.
гнило,	сапименѡ,	σαπημένο.
ново,	неѡ,	νέο.
слабо,	ἀхамно,	ἀχαμνό.
крѣпко,	ἰсхирон̀,	ἰσχυρόν.
черство,	поѯило,	πόξυλο.
мѧгко,	малакон̀,	μαλακόν.
жидко,	ἀрин̀,	ἀρύν.
гȣсто,	пикнон̀,	πυκνόν.
гроб̀,	тадос̀,	τάφος.
въ гробѣ,	ἰс̀ тон̀ дадон̀,	εἰς τὸν τάφον.
ѐ земли́,	ἰс̀ тин̀ гин̀,	εἰς τὴν γῆν.
старость,	гирас̀,	γῆρας.
болѣзнь,	⟨ἀстенїа⟩	⟨ἀσθένεια⟩
смерть,	данатос̀,	θάνατος.
мȣка,	коласис̀,	κόλασις.
грѣх̀,	ἀмартїа,	ἁμαρτία.
грѣси,	ἀмартїес̀,	ἁμαρτίες.
грѣшник,	ἀмартолос̀,	ἁμαρτωλός.
грѣшници,	ἀмартоли,	ἁμαρτωλοί.
мȣченїе вѣчное,	мартирїон̀ еѡ́нїон,	μαρτύριον αἰώνιον.
свѧтое причастіе,	ἀгїа кинонї̈а,	ἁγία κοινωνία.

6: ἐфаксе C; *15*: позило A; моѯило C; *19*: таро^х C; *23*: астенї̈а C, *31*: с҃тое A.

	причастилсѧ,	ѐкинонисе,	ἐκοινώνησε.
	причастиχсѧ,	ѐкинониса,	ἐκοινώνησα.
	χочю причаститисѧ,	дело на кинонисо,	θέλω νὰ κοινωνήσω.
2595	чтенїе,	нагносис̀,	⟨ἀ⟩νάγνωσις.
	къпрос̀,	ѐротисис̀,	ἐρώτησις.
	ѿвѣт̀,	ȉпологїа,	ἀπολογία.
	тиχо χоди,	ȁгалїа перпати,	ἀγάλια περπάτει.
	не спѣши,	мидеǹ синдомевис̀,	μηδὲν συντομεύῃς.
2600	не лѣнисѧ,	мидеǹ радимис̀,	μηδὲν ῥαθυμῇς.
	не ѿчайсѧ,	мидеǹ ȁпогносис̀,	μηδὲν ἀπογνώσῃς.
	молисѧ часто,	ѐвχȣ сиχна,	εὔχου συχνά.
	глаголи сице,	леге ȣ̑тос̀,	λέγε οὕτως.
	сȣдбы божїа,	ѝ пронїа тȣ деȣ,	ἡ πρόνοια τοῦ θεοῦ.
2605	волѧ божїа да бȣде̑,	то делима тȣ деȣ ѐнесто,	τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ γενέσθω.

	Человѣколюбїе,	филандропїа,	φιλανθρωπία.
	щедроты,	ѝктирми,	οἰκτιρμοί.
	благоволенїе,	ѐвдокїа,	εὐδοκία.
2610	благоȣтробїе,	еѵ̓сплаχнїа,	εὐσπλαχνία.
	поχвала,	ѐнесис̀, кавкима,	αἴνεσις, καύχημα.
	χвалит̀,	пена,	’παινᾷ.
	χвалите,	ѐните,	αἰνεῖτε.
	радȣитесѧ,	χерете,	χαίρετε.
2615	веселитесѧ,	ȁгалїасете,	ἀγαλλιάσετε.
	благоȣтробенъ,	еѵ̓сплаχнос̀,	εὔσπλαχνος.

3: дило A; *12*: гл҃и A; *13*: бж҃їа A; *17*: чл҃колюбїе A; *19*: бл҃говоленїе A; *20*: бл҃гоȣтробїе A; *26*: благоȣтробенъ A.

многомилостивъ,	полиелеимон,	πολυελεήμων.
щедръ,	иктирмон,	οἰκτίρμων.
всемогый,	пандодинамос,	παντοδύναμος.
застѹпник,	антилипторъ,	ἀντιλήπτωρ.
покровител,	скепастис,	σκεπαστής.
избавител,	литротис,	λυτρωτής.
помощник,	воидос,	βοηθός.
ѹпованїе,	елпида,	ἐλπίδα.
вѣчных благ,	еѡнїѡн агадон,	αἰωνίων ἀγαθῶν
надѣанїе,	дарос,	θάῤῥος.
надѣюся,	елпизо,	ἐλπίζω.
ѹповаю,	дарѡ,	θαῤῥῶ.
ѹповает,	дари,	θαῤῥεῖ.
надѣется,	елпизи,	ἐλπίζει.
чает,	просдока,	προσδοκᾷ.
готовится,	етимазете,	ἑτοιμάζεται.
готов,	ѡтимос,	ὅτοιμος.
готов ли еси,	ѡтимос исе,	ὅτοιμος εἶσαι;
покайся,	метанойсе,	μετανόησε.
покаюся,	на метанойсо,	νὰ μετανοήσω.
покаался,	еметанойсен,	ἐμετανόησεν.
мор,	данатико,	θανατικό.
правда,	дїкеѡсини,	δικαιοσύνη.
праведно,	дїкеѡн,	δίκαιον.
криво,	страво,	στραβό.
лѹкаво,	понирон,	πονηρόν.
нищета,	птохїа,	πτωχεία.
ѹбожьство,	пенїтїа,	πενητεία.
нищ,	птохос,	πτωχός.
ѹбог,	пенис,	πένης.
трѹды,	копи,	κόποι.
трѹд,	копос,	κόπος.

	покой,	анапаѵсис,	ἀνάπαυσις.
2650	трѹжаетсѧ,	копїази,	κοπιάζει.
	всѹе трѹжалсѧ,	матин ѐкопїасен,	μάτην ἐκοπίασεν.
	дѣланїе,	ѐргон,	ἔργον.
	благое,	ảгадон,	ἀγαθόν.
	ѕлое,	какон,	κακόν.
	подвиги,	ảгонас,	ἀγῶνας.
	как бы ѝзбыти	пос ảн ѝадине	πῶς ἂν ἰαθῆναι;
	бѣды,	киндинѹс,	κινδύνους,
	напасти,	синфорес,	συνφορές.
	тръпѣнїе,	ѝпомони,	ὑπομονή,
2660	тръпи,	ѝпомине,	ὑπόμεινε.
	добро жити с старцем,	калон ѝкин мета герондос,	καλὸν οἰκεῖν μετὰ γέροντος.
	полезно въ ѡбщем житїи,	ѡделимон ѝс тон кинон виѡн,	ὠφέλιμον εἰς τὸν κοινὸν βίον.
2665	посрѣдѣ многїа братьи,	ѝн месо полон ảделфон,	ἐν μέσῳ πολλῶν ἀδελφῶν.
	младомѹ,	тѹ неѹ,	τοῦ νέου.
	не полезно ѐдиномѹ жит,	ѹк ỏделимон ке мѹнѹикин,	οὐκ ὠφέλιμον καὶ μουνουοικεῖν.
2670	впадет въ ѹнынїе,	ѐнпеси ѝс ảкїдїан,	ἐνπέσει εἰς ἀκηδίαν.
	в лѣност,	ѝс ỏкнирїан,	εἰς ὀκνηρίαν. ⁘
	[скрой ми ѹбрѹсъ,]	копсе ме манди,	κόψε με μανδύ.
	скрою,	на копсо,	νὰ κόψω.
	скроил ми,	ѐкопсе ме,	ἔκοψέ με.
2675	скроено,	комено,	κομμένο.
	шїи,	рапте,	ῥάπτε.
	шїеть,	рапти,	ῥάπτει.

1: апапавси C; *8*: пос ѝн A; *9*: киндинис A; киндис C; *10*: сифер̃е C; *13—14*: со старцем C; геронотос C; *15—16*: ѡпщем A; тин кинон A; *17—18*: ѐнь мѣсо полин ảделфон A; посреди C; *23*: ỏкнирїань A; *24*: коспе A; Ѿкрои ми C; *26*: ѐкепси A.

игла,	велонин̀,	βελόνιν.
нити,	рамата,	ῥάμματα.
нож̀,	махери,	μαχαίρι.
мед̀,	мели,	μέλι.
помоѕи ѐмꙋ,	вонфисе то,	βοήθησέ το.
немощенъ ѐсмь,	ἀстенис̀ имε,	ἀσθενὴς εἶμαι.
комꙋ се,	тина ѐтꙋто,	τίνα ἐτοῦτο;
колико,	посо,	πόσο;
комꙋ,	тина,	τίνα;
кто,	тис̀,	τίς;
которое,	пїѡ,	ποιό;
когда,	поте,	πότε;
тогда,	тоте,	τότε.
к̀ немꙋ,	прос̀ ἀꙋтон̀,	πρὸς αὐτόν.
к̀ ним̀,	прос̀ ѐкинꙋс̀,	πρὸς ἐκείνους.
к̀ нам̀,	прос̀ имас̀,	πρὸς ἡμᾶς.
к̀ тѣм̀,	прос̀ ἀвтꙋс̀,	πρὸς αὐτούς.
благодарю тѧ,	ѐвхаристо се,	εὐχαριστῶ σε.
благодарил̀ мѧ,	еу̓харистисен̀ ме,	εὐχαρίστησέν με.
благодарит̀ мѧ,	еу̓харисти ме,	εὐχαριστεῖ με.
благодарилъ его,	еу̓харистиса́ то(н),	εὐχαρίστησά το(ν)
неблагодарен̀,	ἀхаристос̀,	ἀχάριστος.
неблагодарни,	ἀхаристи,	ἀχάριστοι.
льстив̀,	долїос̀,	δόλιος.
гнѣвливъ,	ѡ̓ргистис̀,	ὀργιστής.
гръдъ,	иперифанос̀,	ὑπερήφανος.
тщеславен̀,	кенодоксос̀,	κενόδοξος.
ἀще произволиши,	ѐан̀ проерис̀,	ἐὰν προαιρῇς.
послꙋжи ми,	дїиконисе ме,	διηκόνησέ με
поработай ми,	дꙋлеѱе ме,	δούλεψέ με.
потрꙋдисѧ,	копїасе,	κοπίασε.

6: ἀстонис̀ A; астинис C; 16: просминас C; 18: бл҃годарю A; 19: бл҃годарил̀ A; 25: ѡ̓ригистис A; ѡ̓ргистис C;

послю тѧ,	на се постило,	νὰ σὲ ποστείλω.
послȣшай мѧ,	ἄкȣсе ме,	ἄκουσέ με.
потръпи,	ѝпомене,	ὑπόμενε.
смирисѧ,	тапинодисе,	ταπεινώθησε.
требȣю,	хризо,	χρήζω.
требȣеши,	хризис,	χρήζεις.
молитвȣ твою,	тин ѐвхин сȣ,	τὴν εὐχήν σου.
молис ѡ мнѣ,	евхȣ ме,	εὔχου με.
поспѣши,	катаводосе,	καταβόδωσε.
спѣшȣ,	катаводонѡ	καταβοδώνω

Молю тѧ,	паракало се,	παρακαλῶ σε,
възлюбленный мой,	агапите мȣ,	ἀγαπητέ μου,
не забывай нас,	ми мас ѝлизмони мас,	μή μας ἠλησμόνει μας.
ꙗкож и мы не забываем твою любовь,	кадос ѝмис ден ѝлизмонȣмен тин агапин сȣ,	καθὼς ἡμεῖς δὲν ἠλησμονοῦμεν τὴν ἀγάπην σου.
желаем,	ѐпедимȣмен,	ἐπεθυμοῦμεν.
желаю,	ѐпедимо,	ἐπεθυμῶ.
видѣти тѧ,	ѝден се,	εἶδέν σε.
не кȣчи ми,	миден ме анаггазис,	μηδέν με ἀναγκάζῃς.
не стȣжай ми,	миден ме тиморис,	μηδέν με τιμωρῇς.
не мати ми,	миден ме тарасис,	μηδέν με ταράσσῃς.
не приходи ко мнѣ,	ми ѐрхȣ прос ме,	μὴ ἔρχου πρός με.

7: мѧтѣ A; 10. катаводон A; 16: ѝлизмо ѝмас A; 24: не мати A; тарисис A; тарасис C;

не стыдиши ли сѧ,	ми катисхинис,	μὴ κατισχύνῃς;
не срамлѧеши ли сѧ,	ден дрепесе,	δὲν τρέπεσαι;
прѣдспѣвый предспѣеть,	прокоменос прокоптете,	προκομμένος προκόπτεται.
прїидох видѣти	ирта идин	ἦρθα ἰδεῖν
свѧтыню ти,	тин агїосинин сꙋ,	τὴν ἁγιωσύνην σου,
владычьство ти,	тин деспотїан сꙋ,	τὴν δεσποτίαν σου,
братство ти,	аделфотита сꙋ,	ἀδελφότητά σου.
како еси,	пос исе,	πῶς εἶσαι;
добрѣ ли еси,	кала исе,	καλὰ εἶσαι;
кыслыи медъ,	хꙋмели,	χούμελι.
таково есть,	титиѡн ене,	τίτοιον ἔνε.
ѡчаи,	ерани,	γεράνι.
гной, назем,	копреѧ,	κοπρεά.
сельское,	хорїатико,	χωριάτικο.
много велми,	апира,	ἄπειρα.
мнит ми сѧ глаголемаѧ ѿт человѣка ѡного,	ѳенете ме легомена ипо тꙋ анфропꙋ екинꙋ,	φαίνεταί με λεγόμενα ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου.
пристрастїа,	проспаѳїан,	προσπάθειαν.
телеснаго ꙋчастїе,	соматикис мерос,	σωματικῆς μέρος.
ꙗко рече,	ѡти ипен,	ὅτι εἶπεν.
да пойдем	на пїгеномен	νὰ πηγαίνωμεν
на Рꙋс,	ис тин Росїан,	εἰς τὴν Ῥωσίαν.
аще пойдꙋ,	еан ипаго,	ἐὰν ὑπάγω.
что хощꙋ,	ти ѳело,	τί θέλω.
приѡбрѣсти,	еврин,	εὑρεῖν.
не или все,	ми и ѡло,	μὴ ἢ ὅλο.
сꙋета,	матеотита,	ματαιότητα.
ꙗзыкъ,	глоса,	γλῶσσα.

6: с҃тыню A; агїосинн A; агиѡсинин C; *7*: вл҃дчьство A; *17–19*: глемаѧ A; *21*: тѣснаго A; соматикыс A; *29*: матеѡтита C; матїотита A;

ѡ҆тверзаетсѧ,	а̓нигете,	ἀνοίγεται.
ȣ҆миленїе,	катаниѯїа,	κατανυξία.
Ѿбѣгаетъ,	подевгете,	ποφεύγεται.
дерзновенїе,	парисїа,	παρρησία.
приходитъ,	е̓рхете,	ἔρχεται.
собранаѧ	синагмена	συναγμένα
расточаютсѧ,	скорпизȣнте,	σκορπίζουνται.
ѡ҆бычнаѧ	синидизмена	συνηθισμένα
пременѧютсѧ,	дїалафтȣнте,	διαλλάττουνται. ⁘
И что рекȣ,	ке ти ипо,	καὶ τί εἰπῶ,
что благо	ти а̓гадон	τί ἀγαθὸν
да вижȣ тамо,	на идо еки,	νὰ ἰδῶ ἐκεῖ;
точїю скорбь,	моно длиѱинъ,	μόνο θλῖψιν.
къ своимъ любовь,	прос тȣс идїȣс а̓гапи,	πρὸς τοὺς ἰδίους ἀγάπη.
родителей,	тȣс гонис,	τοὺς γονεῖς.
воспоминанїе,	а̓намнисис,	ἀνάμνησις.
ѡ҆ православїи,	пере ти о̓рдодоѯїа,	περὶ τὴ ὀρθοδοξία.
попеченїе,	дрондида,	φροντίδα.
ѡ҆ митрополїи,	пери митрополи,	περὶ μητρόπολι.
о ȣстроенїи,	пери катастасеѡс,	περὶ καταστάσεως.
христїанства,	христїанизмон,	χριστιανισμόν.
ѡ҆ монастыри,	пери монастиринъ,	περὶ μοναστήριν.
печаль,	меримна,	μέριμνα.
в селѣхъ,	ис та хорїа,	εἰς τὰ χωριά.
притѧжанїа,	ктимата,	κτήματα.
къ кнѧзю,	прос тон рига,	πρὸς τὸν ῥῆγα.
хоженїе,	перипатисїа,	περιπατησία.
с боѧры,	ме тȣс а̓рхонтас	μὲ τοὺς ἄρχοντας
знатїе,	гнорисмо<с>,	γνωρισμό<ς>,

1: катаниζїа A; *4*: парисїа A; *9*: дїалагȣнте A; дїалате C; *13*: длинѱин A; *14*: тȣ идїȣ A; *18*: пере ти ордодозїа A; *19*: фрондита C *25*: рохїа C; *28*: перепатисїа A; *30*: знате C; знатъ A.

ѐ людми,	ме тон̀ лаон̀	μὲ τὸν λαὸν
смѣшенїе,	ἀнакатома,	ἀνακάτωμα.
ѐ миранꙑ,	ме тѹ̀с козмикѹ̀с	μὲ τοὺς κοσμικοὺς
съединенїе,	ѡ̀монїа,	ὁμόνοια.
ѐ лѹкавꙑми,	ме тѹ̀с понирѹ̀с,	μὲ τοὺς πονηρούς.
съплетенїе,	ѐнплоки,	ἐνπλοχή.
срѣди сих̀,	меса тѹтон̀,	μέσα τούτων.
не ѝссѧкнет ли,	ден̀ ѱїгисете,	δὲν ψυγήσεται.
любꙑ божїа,	ѝ агапи тѹ деѹ,	ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ;
но ѿтселѣ,	ἀлл 'ап̀ ѐдо,	ἀλλ' ἀπ' ἐδῶ.
сѣдѧи,	кадименос̀,	καθήμενος.
да ѹ҆смотрю тамо,	на ѝдо ѐки,	νὰ ἰδῶ ἐκεῖ.
что дѣетсѧ,	ти праксете,	τί πράξεται.
ѿ великꙑх̀ неправда,	ѝпо тѹ̀с мегалѹ̀с ἀдикїа,	ἀπὸ τοὺς μεγάλους ἀδικία.
ѹбїенїе,	скотомос̀,	σκοτωμός.
татба,	клеѱїа,	κλεψία.
лжа,	псемата,	ψέματα.
клевета,	сикофантїа,	συκοφαντία.
лихоиманїе,	плеѡнеѯїа,	πλεονεξία.
ѝ прочаѧ,	ке та липа,	καὶ τὰ λοιπά.
что хочем̀,	ти деломен̀,	τί θέλομεν;
многословїа,	полилогїан̀,	πολυλογίαν.
скѹтаем̀	сколасомен̀	σχολάσωμεν
понеж̀ нѹжда,	ѐпиди вїа,	ἐπειδὴ βία.
ѐсть бо богъ,	ѐстин̀ гар̀ ѡ̀ деѡс̀,	ἔστιν γὰρ ὁ θεός,
видѧй	ѝдон̀	ἰδὼν
тръпѣнїе наше,	тин̀ ѝпомони мас̀,	τὴν ὑπομονή μας.
да нам̀ дасть	на мас̀ доси	νὰ μᾶς δώσῃ
крѣпость,	ѝсхин̀,	ἰσχύν.

2: ἀнакьтома A; анакатома C; *3:* козмикѹсъ C; космикѹсъ A; *5:* порииѹс C; *6:* ѐнплокы A; *8:* ѱигисете C; ѱигесете A; *9:* блюбы божїа A; *12:* ѥке AB;

и ȣ̂твержені̇е	ке стерешма	καὶ στερέωμα
и силȣ	ке динамин	καὶ δύναμιν
къ слȣчающимсѧ нам	прос тȣс симвенонтас емас	πρὸς τοὺς συμβαίνοντας ἐμᾶς
бѣдъ	киндинȣс,	κινδύνους.
напастей	перестасеwс,	περιστάσεως.
ѿ всѧкаго ꙁла,	апо пандос какȣ.	ἀπὸ παντὸς κακοῦ.÷

(Г)лас а҃,	ихос протос,	ἦχος πρῶτος.
	ихос деутерос,	ἦχος δεύτερος.
	ихос тритос,	ἦχος τρίτος.
	ихос тетартос,	ἦχος τέταρτος.
	ихос плаи протȣ,	ἦχος πλάγι πρώτου.
	ихос плаи дефтерȣ,	ἦχος πλάγι δευτέρου.
	ихос варис,	ἦχος βαρύς.
	ихос плаи тетартȣ,	ἦχος πλάγι τετάρτου.
Съставлені̇е,	ермолои,	ἑρμολόγι
краткое (scil. съставлені̇е),	кондакъ,	κοντάκ)
ѿтечьство,	икwс,	οἶκος
послȣшані̇е,	ипакои,	ὑπακοή
схожені̇е,	катавасьи,	κατάβασι
велегласі̇е,	панахида,	παννυχίδα.
молитвенникъ,	евхоари,	εὐχοάρι.
прѧмо въꙁгласі̇ю.	антидои,	ἀντίφων)

7: апо панср C; 21: ѿчьстко A; 25: мл҃твенникъ A; 26: антофон A.

ѡ҆бразъ нравꙋ,	тропі,	τρόπος.
собор,	синодико,	συνοδικό.
предлежащее,	прок(именъ),	προκείμεν(ον).
собранїе,	синаѯар,	συναξάρι.
нравоѡ҆бразїе,	трефолой,	τροπολόγι.
степенна въсходꙋ числѧ противно пасцѣ,	ꙋ̀нтипасха,	ἀντίπασχα.
спаси,	ѡ҆санна,	ὡσαννά.
силаа̀ господь,	саваѡ҆,	Σαβαώθ.
вышнїи богъ,	ꙋ̀дай,	Ἀδαεί.
[начните пѣт҃],	арксати, конархати,	ἄρξατε, κανοναρχᾶτε.

А҆гїѡс, а҆гїѡс, а҆гїѡс, кирїѡс саваѡ҆! плирос ꙋранос ке и̂ ги тис доѯис сꙋ, ѡ҆сана е҆н тис и҆ѱистис, е҆влогименос ѡ̂ е҆рхоменос е҆н ѻ҆номати кирїꙋ, ѡ҆санна е҆н тис и҆ѱистис!

Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος κύριος Σαβαώθ! πλῆρος οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης σου. ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις. εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις! ⁖

Се и҆мнꙋмен, се еѵлогꙋмен сї е҆кхаристꙋмен, кирїе, ке деѡ̂меѳа сꙋ, ѡ̂ деѡ̂с и҆мон! ⁖

Σὲ ὑμνοῦμεν, σὲ εὐλογοῦμεν, σοὶ εὐχαριστοῦμεν, κύριε, καὶ δεόμεθά σου, ὦ θεὸς ἡμῶν. ⁖

Е҆ѵангелизмос, И҆ генесис тꙋ христꙋ. Та а҆гїа деѡ̂фанїа. И҆попанди тꙋ кириꙋ ке деꙋ ке сотирос и҆мон И҆ї̈сꙋ Христꙋ. И҆герсис тꙋ Лазарꙋ.

Εὐαγγελισμός. Ἡ γέννησις τοῦ Χριστοῦ. Τὰ ἅγια θεοφάνια. Ὑπαπαντὴ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἤγερσις τοῦ Λα-

---

1: тро҃ A; *2*: синодикъ A; *3*: про҃ A; *9*: с҃пси A; *10*: г҃ь A; *11*: б҃ъ A; *12*: хаксати AB; *17*: и҆ѱоистис A; *19*: е҆нь A; *22*: е҆хкаристꙋмен A; *24—25*: х҃то х҃ꙋ A; *26*: и҆па҃па҃нди A; *27*: ї҃иꙋ х҃ꙋ A;

Ӣ ва̀иефорос̀. Ӣ метамор-фосис̀. Ӣ ставросис. Ӣ а̀на-стасис̀. Ӣ а̀налипсис̀. Ӣ пен-дикости.	ζάρου. Ἡ βαϊοφόρος. Ἡ μεταμόρφωσις. Ἡ σταύρωσις. Ἡ ἀνάστασις. Ἡ ἀνάληψις· Ἡ πεντηκοστή.
Ӣ кимисис̀ тис̀ деωток8.·˙·	Ἡ κοίμησις τῆς Θεοτόκου.·˙·
Фагонде пенитес̀, ке ѐмпланстисонде ке ѐнесбси кириωѝ ӣ ѐкӡет8нтес̀ а̀фтоѝ, ӡисонде ѐ кардїе а̀фтоѝ ӣс̀ еώна ѐόнос̀.·˙·	Φάγονται πένητες καὶ ἐμπλησθήσονται καὶ αἰνέσουσι κύριον οἱ ἐκζητοῦντες αὐτόν, ζήσονται αἱ καρδίαι αὐτῶν εἰς αἰῶνα αἰῶνος.·˙·

Имена вѣтромѝ:

въсточный,	а̀натоликос̀, вореас̀,	ἀνατολικός, βορέας.
ӡападный,	дисикос̀, драскеас̀,	δυσικός, θρασκεᾶς,
пол8нощный,	трам8нданас̀,	τραμουντάνας,
	ксарт8́,	’ξάρτου,
пол8денный,	нотос̀ ѯемесиврїас̀,	νότος, ξεμεσημβρίας
	ливас̀, синеврїас̀.	λίβας, συνεβρίας.

5: кимис̀ А; 6: ѐпланетисонде А; 8–9: еώна ѯώнос̀ А.

ANHANG.

Nachträge zur Textausgabe.

1: Der Titel Рѣчь m. гр. ist durch A B C gesichert. Рѣчи steht nur in D. Daher ist es fraglos neu, trotz Simoni Izvėstija 13, 1, 194.

10: μήτηρ τῆς οὐρανοῦ βασιλείας für μήτηρ τοῦ οὐρανοῦ βασιλέως.

47: μήτηρ fehlt in B.

57: fehlt in B.

71: ипанти A, ипати D.

122: χρήζει μεγάλη δουλειάν für χρήζει με [εἰς] μεγάλην δουλειάν.

188: σφαλισμένον ἔνε für σφαλισμένη (sc. πόρτα).

264: тако учити нас steht für тако учит нас.

273: γνωρίσθησε für γνώρισέ μας.

276: νὰ εἴχη für νὰ ἔχη.

424 ff.: καὶ πάντων ἤφεραν für καὶ [ἐκ πάντων] ἤφεραν.

509: βάνει τὸν νίψιμον etwa für βάνει το διὰ νίψιμον.

513: ἐσφουγγίσθην μὲ τὸ μαντίλιν wäre wegen des russ. Textes zu erwarten.

515: im russ. Text muß [проскомидию] творить gestanden haben.

575—577: fehlt in B.

607: nicht zu entscheiden, ob εἰς τὰς λάκκας oder εἰς τοὺς λάκκους zu lesen.

662: пастухи, ορ. . . Wegen der benachbarten Glossen möglicherweise für пѣтухи „Hähne" verschrieben.

687—688: fehlt in B.

765: Der russ. Text läßt ἐκεῖθεν ἦλθεν möglich erscheinen.

769: Dem griech. Text fehlt die Bezeichnung für ‚kneten', die im russ. Text steht.

902: Die Glosse икра, χαβιάρι fehlt in A und B und ist nach C eingesetzt.

1115: Es ist wohl zu lesen: ἀγόρασόν [το] ἑαυτός σου купи[то] собѣ.

1119: russ. се продаси ми für Hs. продаси ли, wegen des griech. Textes zu lesen.

1157: für τῷ ἁμαρτωλῷ wäre auch τὸ[ν] ἁμαρτωλό[ν] möglich, wegen der vorhergehenden Glosse.

1164: γένε vielleicht für ἕνε. Aber dem Verf. ist auch ein γένε für γενῇ zuzumuten, trotz des folgenden N. pl.
1180: für δώσει kann auch δίδει gelesen werden, weil A: диси, B: диби hat.
1391: fehlt in B.
1513: Hs. хризимо. Für χρήσιμο ist vielleicht wegen der russischen Bedeutung ein χρήζει με zu lesen.
1517: Möglich auch: творит е, πολεμεῖ το.
1603: Die russ. hs. Form ist 3 sing. Man erwartet daher ὑπακού[ει]. Wenn ὑπακοῦν richtig ist, = 3 plur. —, dann muß im russ. Text слушаетъ in слушаютъ geändert werden.
1634: περικοπ[ή]. Das russ. преки = ἐναντίον, contra läßt ein griech. Adverb erwarten.
1696—1697: fehlt in B.
1700: Die Bedeutungen des russ. und griech. Wortes decken sich nicht. Es ist wohl eine Lücke anzunehmen.
1738: fehlt in B.
1861—1862: fehlt in B.
1896: kann auch μηδὲν τρέπεσαι sein.
1929: Im russischen Text ist noch nach den Hss. hinzuzufügen: а ты добрѣ ли еси?
2074: russ. утро stimmt nicht zu griech. ἀργά ‚spät'.
2560, 2583, 2763: fehlt in A; hier nach C.
2842—2862: Die griechischen Wörter haben russifizierte Formen, weil sie im Russ. als Entlehnungen vorkommen.

KAPITEL III.

Die Nationalität des Verfassers.

§ 1. Seine ungriechische Herkunft.

Schon eine flüchtige Durchsicht des griech. Teiles der RTG. zeigt eine Reihe von Formen darin, die sich im Griech. nicht belegen lassen. Immerhin, wenn μυριάντα 1988 für μυριάδα (Einfluß von σαράντα u. dgl.), wenn προφήτος 23,

ἱεράρχος 28, πλήρος 2865 für προφήτης, ἱεράρχης, πλήρης, wenn γλωσσία 372, ἐρευνία 800 für γλῶσσα ἔρευνα (wohl nach νηστεία, πτωχεία, ἁμαρτία usw.) vorkommt, dann könnten solche Formen schließlich doch dem Abschreiber zur Last gelegt werden und sind für den Verf. nicht beweisend. Nicht anders steht es mit der Nichtunterscheidung von αὐτό Acc. s. neutr. und αὐτόν Acc. s. masc. (1169 und sonst), ungewohnten Formen wie βρύσια 879, ὄρια 909, oder dem Gebrauch des Acc. für den Nom.: δέσποινα θεοτόκον 7, μάστιγας 403, μασταλαγίδας 402 usw.

Dagegen sind andere Fehler unbedingt dem Original zuzuweisen und müssen gegen die griech. Herkunft des Verf. geltend gemacht werden. Dazu gehört ὁ ἅγιος πνεῦμα 2034 für τὸ ἅ. πν. wegen des masc. святой духъ, ferner τὸ καιρός 1152 für ὁ κ. wegen neutr. время, dann Ausdrucksweisen wie: ἐγυναίκισε 2489 = женился, τεθλιμμένο μοι 1290 = тошно ми, ἑτέροις ἤθεσι 1586 = инымъ обычаемъ ‚mit anderen Sitten‘, ἔνε εἰς ἐσᾶς: 1737 ‚habt ihr?‘ = russ. есть ли у васъ?

Sehr zahlreich sind die Beispiele für Unterdrückung des griech. Artikels nach russischem Muster: (ὁ) λογισμὸς μὲ ἦρθε 132, ἐχάρασε (ἡ) ἀνατολή 845, ἀνατολαίνει (ὁ) ἥλιος 846, βασιλεύει (ὁ) ἥλιος 847, καὶ (ὁ) ἀδελφὸς εἰρηνεύει 1542, τί ἔνε (ἡ) τιμή του 1831, ὅλο μου τὸ σῶμα τήκει (ἡ) ἀσθένεια 2295 usw.

Häufig ist auch Weglassung der Kopula nach russischem Vorbilde: οὐδὲν (ἔνε) ξένον 1191, εἰς τὸν φόρον πολλά 1263, οὐδὲν ἐδικός μου 1284, ἄς (ἔνε) ἐδῶ 1735, ὁ ἡγούμενός μας καλὸς ἄνθρωπος 1845, ἀκόμη οὐδὲν καιρός 1947, τὸ μοναστήρι μας ἔμορφον 1853, ὁ τόπος μακρύς 224, βαρὺν γὰρ τὸ περιπατεῖν 763, κανεὶς εἰς ἐκεῖνον; 2399, ἐδῶ νερό 2448 usw.

Sehr charakteristisch ist die wörtliche Wiedergabe des russ. другъ друга durch ἀλλήλον (!), oben ἀλλήλων geschrieben: νὰ ἴδοῦμεν ἀλλήλων 1775, oder gar: νὰ ἴδοῦμεν ἀλλήλων μὲ ἐκεῖνον 1325, εἴδαμεν ἀλλήλων 1351, endlich: οὐδὲν εἴδαμεν ἄλλοι ἄλλον 1347. — Kontaminationsprodukte aus δώσειν + νὰ δώσῃ, ἰδεῖν + νὰ ἴδῃ sind: νὰ δώσῃν 1184, νὰ ἴδῆν 1336. Ich halte es für wenig wahrscheinlich, daß ein Grieche sich solche Formen

geleistet hätte. Eine genaue Übersetzung von russ. хочет ся видѣти съ нами liegt vor in: θέλει νὰ ἰδῇν μεθ' ἡμῶν 1336, dazu vgl. νὰ ἰδοῦμεν ἀλλήλων μὲ ἐκεῖνον 1325. Ähnlich auch: ἐγνωρίσθησε (!) μετ' ἐμᾶς 273 für γνώρισε ἐμᾶς nach познаися съ нами. Höchst ungriechisch, aber für einen Slaven verzeihlich, ist: κατοίκει εἰς αἰῶνας 1604 ‚lebe ewig!‘ nach: живи.

Große Unsicherheit zeigt sich noch im Gebrauch des Verbums, namentlich der Imperativformen: νίφθησε 1218 für νίψου + νὰ νιφθῇς, ἐγνωρίσθησε 1185 für γνώρισε + νὰ γνωρισθῇς u. a. m. Dann vergleiche man etwa noch: νὰ εἴχῃ für νὰ ἔχῃ 276, νὰ μένω 260, νὰ μένῃς 268 für νὰ μείνῃς usw. Ferner: μηδὲν ἐργάζῃς 1765 für μ. ἐργασθῇς, τί ἀνανοῦσαι; 2374 für ἀνανοεῖσαι nach ἀνανοοῦμαι, oder ἐκάμνεμεν 1821 für -ναμεν, ἐλυπήθεμεν 1803 für -θημεν. Endlich πότε 1151 für ὅτε usw. usw. — Es genügt auf alle diese Tatsachen hinzuweisen, um zu sehen, daß der Verf. der RTGr. recht schlecht griechisch gekonnt hat. Viele Ausdrücke, wie ὁ τόπος μακρύς 224 ‚das Land ist weit‘, μετὰ τοῦ εὐαγγελίου 523 ‚nach Verlesung des Evangeliums‘ (wegen πρὸ τοῦ ε.) wären ohne beigefügte russische Übersetzung nicht so zu verstehen, wie es der Verf. wollte.

Der Inhalt des Textes verrät auch den Nichtgriechen: ‚ich bin nicht Grieche, sondern Russe‘ 1171 ff., ‚klug ist die griechische Rede‘ 341, ‚schwer habe ich es, da ich die Sprache nicht verstehe‘ 359 ff. Besonders charakteristisch ist des Verf.s feindliches Verhalten zu den Griechen: ‚Die Griechen sind schwierig‘; ‚sie sind nicht gastfrei‘, ‚sie sind unfreundlich‘ 376 ff. —

Sprache und Inhalt des Textes zeigen also deutlich genug, daß der Verf. kein Grieche war. Steht die Sache aber so, dann dürfen nur diejenigen griech. Ausdrücke des Textes für die griech. Sprachgeschichte ausgebeutet werden, bei denen der Verdacht einer Beeinflussung durch das Russische ausgeschlossen ist. Dies ist nicht der Fall bei περε- für περι-: περεφάνεια 810 u. a., wo Einfluß von russ. пере- sehr wahrscheinlich ist. Daher muß hier Übereinstimmung mit Livisi πιρέχαρους = περίχαρος, πιρέφανους =

ὑπερήφανος usw. (s. Musaeos s. v.) für zufällig gelten. Ebenso sind τρεδόντι 1039, τρεγόνα 1055 für τριδόντι, τρυγόνα an russische Bildungen, wie трезубъ, треножникъ usw. angelehnt und haben kein griech. *e*.

Endlich ist die Wiedergabe von griech. σφ durch russ. *sv-* (s. Glossar unter σφ-) dadurch zu erklären, daß dem Vulgärrussischen der *f*-Laut fehlte. Die Übereinstimmung mit Livisi σβουγγαρᾶς = σφουγγαρᾶς usw. ist wiederum ganz zufällig (s. Musaeos 126).

— Bei den mangelhaften griech. Sprachkenntnissen des Verf. ist es immerhin bemerkenswert, daß er zwischen Volks- und Schriftsprache unterscheidet. Vgl. Zeile 2095: а по книжному... Dann bietet er auch eine Etymologie von ἀξάμιτο „Sammet“ 2113 indem er dazu bemerkt: рекше шестолично, d. h. sechsfädig. Solche Tatsachen weisen auf eine gewisse Bildung hin und lassen im Verein mit dem sonstigen Inhalt des Textes in ihm einen Vertreter des geistlichen Standes erkennen.

§ 2. Seine russische, nicht südslavische Herkunft.

Wenn schon Ausdrücke wie ‚ich bin kein Grieche, sondern ein Russe‘ 1172, ‚wollen wir nach Rußland gehen‘ 2757 es nahe legen den Verf. der RTGr. für einen Russen zu halten, so wird diese Vermutung durch die Art der Transskription griech. Wörter, sowie durch eine Untersuchung des slavischen Wortschatzes dieses Textes noch bestätigt.

In der Schreibung griech. Wörter begegnet häufig die Bezeichnung eines griech. *o* nach palat. Konsonanten durch *e*: краѯе лус κράξε ὅλους 541, илиес ἥλιος 847, 848, кріе κρύο 854, хле χλιό 855, вате βαθιό 875, фелуре φελουριό 913, меліес μελιός 916, лендари λιοντάρι 939, харкаріе χαρκαριό 994, пріени πριόνι 1007, херопріени 1009, цеха τσόχα 1071, 1072, ваиефорос βαϊοφόρος 2878. Solche Schreibungen können nur von einem Russen herrühren, in dessen Sprache ein Wandel von *e* zu *o* im Auslaut und vor harter Konsonanz wie in сестры = *s'ostry* stattgefunden hat. Das Südslavische kennt diesen Wandel nicht und ein Südslave hätte keinen Grund eine derartige Schreibung einzuführen.

Der slavische Wortschatz des Textes erweist ihn gleichfalls als russisch. Russisch ist:

арбузъ ‚Wassermelone', 934 dem bulg. karpúz skr. kàrpuz entspricht (s. Berneker EW. I 491).

бугáй m. ‚langes Oberkleid' 1068.

булатъ m. ‚Damaszenerstahl' 39, s. Berneker EW. I 100.

бѣлка f. ‚weißes Eichhörnchen' 951 ist speziell russische Bildung aus бѣла f. idem, nach der Farbe. Letzteres ist entstanden aus бѣла(я) вѣверица. So noch Laurent Chron. s. a. 859: имаху (козари дань) по бѣлѣи вѣверицѣ отъ дыма, wogegen das Igorlied: ... по бѣлѣ отъ двора hat. Vgl. noch Berneker EW. I 56.

черкасинъ m. ‚Art Mütze' 1075. Vom Tscherkessennamen.

дешево ‚billig' 1126, дешевле 1128. Dazu Berneker EW. s. v.

киркá f. ‚Hacke' 1013.

киверь ‚Mütze' 1074.

кордованци pl. ‚Pantoffeln' 1077. Ein sonst in russischen Quellen bisher nicht belegtes Wort, das zweifellos westliches Lehnwort ist, und über poln. korduwan idem (vgl. Słownik Warszawski s. v.) aus mhd. kurdewân, cordewân, corduwân m. ‚eine von den Mauren in Spanien zubereitete Sorte Ziegenleder, Corduan, nach Cordova in Spanien benannt, Corduanschuh' (s. Schade Altd. Wb. 1, 526) stammt.

очапъ m. ‚Brunnenschwengel' 2746, heute nordgroßruss. nach Dahl s. v.

опашень m. ‚Art Oberkleid' 1069.

отласъ m. ‚Art Seidenstoff' 2112. Westliches Lehnwort aus nhd. Atlas, das im 15. Jhdt. belegt ist und arabisch ist, s. Hans Schulz, Deutsches Fremdwörterbuch I 59.

скатерть f. ‚Tischtuch' 2262. Dazu Berneker EW. I 246.

стерляги pl. Fisch, ‚Acipenser ruthenus' 891 = russ. стéрлядь id.

стулъ m. ‚Stuhl' 1475, 1500 — altnordisches Lehnwort im Russischen s. V. Thomsen, Ursprung des russ. Staates 135.

шафранъ m. ‚Crocus‘ 705. Entlehnt aus mhd. safrân idem, wozu Weigand-Hirt D. Wb. II⁵ 637.

шолкъ m. ‚Seide‘ 2098. Auch skandinavisch! s. Mikl. EW. 338.

таганъ m. ‚Bratpfanne‘ 2467. Dazu Verf. RS IV 184 ff. Südslavisch ist bulg. skr. tigan s. Mikl. EW. 356.

терпугъ m. ‚Holzfeile‘ 1006. Turkotatarisch.

жемчугъ m. ‚Perle‘ 1023. Ein nur im Russ. vorkommendes turkotatarisches Lehnwort, s. Preobraženskij Wb. s. v.

жесть f. ‚Blech‘ 37. Turkotatarisches Lehnwort, s. Preobraženskij Wb. s. v.

Diese Wörter erlauben uns den Verf. mit Bestimmtheit für einen Russen zu halten.

KAPITEL IV.

Zur Sprache des griechischen Teiles.

Die Betrachtung der Sprache des griechischen Teiles unseres Textes muß sich auf die Hervorhebung einiger für die mgr. Sprachgeschichte besonders wichtiger Tatsachen beschränken. Unerwähnt bleiben hier die oben Kap. III § 1 knapp erledigten Russizismen und auch diejenigen Erscheinungen der spätgriech. Laut- und Formenlehre, die auf griech. Boden bereits zu einer viel früheren Zeit belegt sind.

Nur beiläufig möchte ich bemerken, daß die Nichtbezeichnung palataler Aussprache griech. Konsonanten, wie sie in лефтокара λεφτοκάρυα 979, тафи τειάφι 1027, тафокери τειαφοκέρι 1028 usw. vorliegt, auf einer auch sonst im Russischen bemerkbaren graphischen Gepflogenheit beruht (vgl. Sobolevskij Lekcii⁴ S. 62). Die Schreibungen ат, 1687, 1959 für γιατ', аргиро 987 für γιάργυρο erklären sich ohne weiteres durch die um die Mitte des XIV. Jhdts in Rußland aufgekommene Tendenz russ. ja- durch ksl. a zu ersetzen. Hier ist also [γι]α, trotzdem es ergänzt ist, sicher.

§ 1. Berücksichtigt man die außerordentlich zahlreichen Fälle, wo die unbetonten griech. Vokale *e*, *o*, *u*, *i* durch die gleichen russischen Vokale wiedergegeben werden, dann muß

in einer Reihe anderer Fälle die abweichende Wiedergabe von *o*, *e* durch *u*, *i* wohl auf der nordgriechischen Vokalverengung beruhen[1]).

Wandel von e zu i: N. pl. ἡμέρις 2068, πατέρις 2270, Imperative κράξι ὅλους 541, μαγείρευι 711, περίμενι 1406, προμήθευι 1723, ἀποκλείδωνι 2325, ὕπαγι 1394, 1397, ferner: 2 sing. ἐπεριπάτησις 439, ἐσυντέμεψις 2421, Voc. s. καλέγερι 1156, dann: ἴδῶ für ἐδῶ 1735, ἄφις (für ἄφες) 266, 2333, ἰλπίς 1294, μισονυχτικό 865, πιπόνια 933, χιλιδόνα 1058, ἐπόψι für ἀπόψε 850, κατισχύνης für καταισχ. 2734, ἀχιλῶνα 963, πελικᾶνος 1012. Endlich: хаксати ἄρξατε 2861, конархати κανοναρχᾶτε 2862.

Von diesen Fällen könnte ἄφις als Allegroform aufgefaßt werden, weil daraus ngr. ἄς geworden ist. Dann wäre es hier zu streichen. Die Imperativformen auf -i könnten durch die russ. Imperativendung -i beeinflußt sein: пожди, промысли, отомкни. Bei dem zweimaligen ὕπαγι versagt aber diese Erklärung, da es an beiden Stellen durch поидемъ erläutert ist. Die Form πέντι 1964 für πέντε könnte durch das folgende ἕξι beeinflußt sein, oder aber gleichfalls nordgriechisch sein. Bei imi 1288, 1295 läßt sich nicht entscheiden, ob es als εἰμί oder als nordgriech. Entsprechung von εἶμαι aufzufassen ist. Ebenso bei pulise mi 1109, 1241 ob = πούλησέ μοι oder nordgriech. für π. με. Endlich läßt sich auch bei ἰδικός (s. v.) nicht entscheiden, ob es die ältere Form oder die nordgriech. Entsprechung des hier viel häufiger belegten ἐδικός ist. Wohl aber ist man wegen der Häufigkeit von ἐπῆρα usw. versucht die Form ἠπῆραν 1550 -εν 1387 hierher zu stellen. Rätselhaft ist für mich παρ' ἐτούτοις 1150. Es kann auch für παρ' ἐτούτες stehen. Das fehlerhafte Griechisch des Verf. gestattet keine Entscheidung.

Wandel von o zu u: τοῦ περιπατεῖν (für τὸ π.) 763, μαῦρουν (für μαῦρον) 626, τίνους G. s. (für τίνος) 1996, κουλουθία 866, σκνίπους 975 (könnte aber auch Acc. pl. sein), καλουκαίρι

---

[1]) Dazu vgl. Hatzidakis Einleitung 343 ff., Kretschmer Lesb. Dial. 65, Thumb Handbuch[2] 6, Dieterich Sporadend. 29.

856, καλουγερίτσα 1054, βουλεύουνται 2093, ἔρχουνται 1487, σκορπίζουνται 2770, διαλλάττουνται 2772[1]), κουρτέλλα 1050. Dazu: μανθάνου (für μανθάνω) 207, wo aber Einfluß von russ. 1 s. *-u* vorliegen könnte.

Schwund unbetonter i-Vokale liegt vor in: χρήζ[ει] 826, μάχν (für μάχην) ἔχουσι 873, ἐζμίωσε 2003, τρέφ' (τρέφει) 1681, εἰς τ' λειτουργίαν 502, τ' ἡμέρας 695, θυρίδ 399. Hier möchte ich Schreibfehler für wahrscheinlicher halten, die ganz sicher in anderen aus nordgriechischen Erscheinungen nicht erklärbaren Fällen vorliegen, wie λυπᾶσ' 1722, κνήθετ' 2307, ἐλευθρώθην 1660.

Die große Inkonsequenz, mit der die eventl. als nordgriechisch anzusprechende Vokalverengung in unserem Text auftritt, darf uns nicht allzusehr wundern, denn der Verf. hat vorwiegend mit schriftsprachlich gebildeten Griechen verkehrt.

Mehrere Fälle zeigen russ. o für griech. *α*: ἀγαπᾷς 872, λάχανα 925, μάλαμμα 985, κλειδαριά 1015, πένητας 1364, μῆνας 2059 u. a. Da mir der Wandel von nordgr. unbetontem *a* zu *o* noch nicht gesichert scheint, — Kretschmer Lesb. Dial. 65 stellt ihn für Lesbos in Abrede und ich selbst habe mich davon überzeugt, daß unbetontes *a* in Polygyros (Chalkidike) und auf Longos unverändert bleibt, — so möchte ich diese Fälle durch ungenaue Wiedergabe erklären. Es ist eine Art russ. Lautsubstitution, die mit der griech. Vokalverengung nicht zusammenhängt. Bei oftin 2148, oftia 2147 läßt sich nicht entscheiden, ob es ngr. ἀφτίν, ἀφτιά oder dial. ὀφτίν ὀφτιά wiedergibt. Letzteres ist gerade für Velvendos belegt.

Spiegeln nun die oben angeführten Beispiele teilweise die nordgriechische Vokalverengung wieder, die heute in den Dialekten des nördl. Festlandes (außer Attika und Peloponnes) in Epirus, Thessalien, Makedonien, Thrakien, auf den nördlichen Inseln des Ägäischen Meeres samt der dazu gehörigen Küste von Kleinasien und in einem Teil des Pontosgebietes vorkommt[2]), dann muß eine Entstehung unseres Textes in einer dieser Gegenden angenommen werden.

[1]) Zu den Formen auf -ουνται vgl. noch Kretschmer Lesb. D. 313.

[2]) Vgl. Thumb Hdb.[2] 6.

§ 2. Wie bekannt sind im Mgr. die ursprüngl. Lautverbindungen μπ und μβ, ντ und νδ, γκ und γγ zusammengefallen, indem bei μπ, ντ, γκ an zweiter Stelle stimmhafte Konsonanz aufkam. Nun erscheint aber an Stelle solcher mb, nd, ng dialektisch einfache Media ohne vorhergehenden Nasal. Diese Erscheinung findet sich auf einer großen Anzahl von Inseln des Ägäischen Meeres[1]), aber auch auf dem Festlande in Thrakien[2]), Thessalien[3]) und, wie ich selbst beobachtet habe, in Velvendos und der Chalkidike.

Unser Text gibt einige Belege für diese Erscheinung: ἡbορῶ 353, 1422, στρogυλό 1650, ἀστροφεgιά 489, ἀναgαῖον 2124, ἐσφουgίσθην 512, φέgει 2053, für ἡμπορῶ, στρογγυλό, ἀστροφεγγιά, ἀναγκαῖον, ἐσφουγγίσθην, φέγγει.

§ 3. Aus der Formenlehre sei noch die 1 pl. εἴμεσθε 177 hervorgehoben. Sie stimmt zu lesbischen Mundarten. Zur Erklärung vgl. Kretschmer Lesb. Dial. 280 ff.

Auch die 3 sing. und plur. εἶνε neben ἔνε (s. Index s. v.) stimmt zu Lesbos, wo beide Formen vorkommen. Vgl. Kretschmer Lesb. Dial. 279 ff. Auch in Thrakien, Epirus und auf Skyros und Imbros ist ἔνε belegt. Vgl. Aravandinos 39, Φάβης in Κόντος-Festschrift 261, Psaltis 177.

Merkwürdig ist die Übereinstimmung von Imperativ 2 sing. ἀπόλυσ' mit ähnlichen Formen in Thrakien, s. Psaltis 80, aber auch Hatzidakis Μεσαιωνικά I 257.

Das einmalige δό με νερό 2438, neben mehrfachen δός (s. Index s. v.) findet immerhin eine Parallele in Thessalien und Thrakien, wo es δός τον, δός την usw. aber δό μ' für δός μοι (με) heißt, s. Τζάρτζανος 88, Psaltis Θρακικά 81, Budonas, Ἀρχεῖα I, 2, 52.

Neben häufigen Formen des Futurums auf νὰ + Coni. findet sich nur zweimaliges ἄ: ἄ γράψω 2411, ἄ ἔρθω 1732. Da eine derartige Bildung sich auf Lesbos und Syme

---

[1]) s. Kretschmer Lesb. Dial. 167 ff. Thumb Handb.[2] 13, Dieterich Sporadend. 66.

[2]) s. Psaltis Θρακικά 47 ff.

[3]) s. Τζάρτζανος 39 ff.

wiederfindet[1]), möchte ich sie nicht aus dem Text ausmerzen. Bei der verderbten Überlieferung des Textes kann man nicht wissen, ob es sich im zweiten Falle nicht doch um einen Schreibfehler für νὰ... handelt, zumal hier ἡ ἀ steht. Diese Erklärung paßt aber nicht zu ἀ γράψω 2411 neben νὰ γράψω 2412: es entspricht nicht den Gepflogenheiten des Verf. dieselbe Glosse zweimal unmittelbar hintereinander zu geben.

§ 4. Zum Gebrauch von γιατ' ἐκεῖνον 1687, 1959, γιατ' ἐμένα 1469 für διὰ ἐκεῖνον usw. vergleiche man denselben Gebrauch in Τύρναβος (Thessalien) s. Τζάρτζανος 65. Die Form γιατ' ἐκεῖνον steht für γιὰ ἐ. wohl analogisch nach dem Verhältnis von μετ' zu μέ aus μετά.

§ 5. Der Wortschatz des Textes zeigt auch norddgriechisches Gepräge. Das zeigen die slavischen Lehnwörter: ῥίσα f. ‚Luchs' 944, das auf Lesbos fehlt (s. Kretschmer Lesb. Dial. 429), ferner die bisher unbelegten: λοῦκα ‚Bast' 915 aus abg. lyko idem; — zur Entsprechung von gr. ου: slav. y vgl. G. Meyer Ngr. St. II s. v. καροῦτα, μαγοῦλα — und τσιτσίγια pl. ‚Störfische' 891 zu serbokr. sloven. kečiga, dass., klr. čečúha poln. czeczuga, wozu Berneker EW. I 498 ff. Das slav. Wort ist selbst Lehnwort; unser τσιτσίγια klingt an das von Miklosich EW. 114 zitierte κετσίγα ‚Stör' an. Man hält es für magyarisch. Zu Velvendos stimmt σουρ[ουπ]γιάζει 483, das rumänisches Lehnwort[2]) ist und in dieser Form wiederum auf Lesbos fehlt s. Kretschmer Lesb. Dial. 433 ff.

Übereinstimmung mit dem Dialekt von Thrakien zeigen die Wörter: ἀνοιχτάρι, θιλός, μασταλαγίδα, καμμυτσούρισμα, κινδουρίκι, πριακόνι, σκεπαρνιά. Übereinstimmung mit dem Epirotischen zeigt sich besonders bei μούρσι, das ich in den Acta Univers. Dorpatensis I Nr. 2 p. 10 ff. als einen illyrischen Rest gedeutet habe, aber auch bei ἀπεδά und καθάριος. Das sonst unbekannte κινδουρίκι ‚Eidechse' erinnert merkwürdig an thrakisch σκοτορίκι idem (s. G. Meyer Ngr. St. II 96).

[1]) Vgl. Kretschmer Lesb. D. 211 ff., Μνημεῖα I 237.

[2]) s. G. Meyer Ngr. St. II 78.

Manche Wörter stimmen mit dem Wortschatz der Dialekte **Makedoniens** überein. So: χερότια, λαχτένδον, πριακόνι. Bedenkt man nun, daß der Text von einem Russen, nicht von einem Südslaven, verfaßt ist, dann kann man sich eine Aufzeichnung des griech. Sprachmaterials durch den russischen Verfasser nur in Südrußland, in Konstantinopel oder auf dem Athos denken. Da der Verf. dem geistlichen Stande angehört haben muß, so ist von vornherein Entstehung der Aufzeichnungen **auf dem Athos** am wahrscheinlichsten. Dazu stimmen die Tatsachen sowohl der Lautlehre, wie des Wortschatzes. Man versteht sehr gut, daß der Verf. hier mit Leuten zusammenkam, die vorwiegend nordgriechische Spracheigentümlichkeiten aufwiesen. Zugleich versteht man auch, daß er hier von Mönchen anderer Provenienz andere Dialekte zu hören bekommen konnte.

Mit Entstehung des Textes in Südrußland oder Konstantinopel wüßte ich die oben besprochenen nordwestgriechischen Erscheinungen, namentlich auch Wörter wie λοῦκα, μοῦρσι, σουρουπχιάζει nicht in Einklang zu bringen. Wohl aber konnte der Verf. einzelne **pontische** Formen, zu denen ich πλάσμαν 240, πράγμαν 251 rechnen möchte, **auf dem Athos** von **pontischen** Mönchen hören. Zu diesen Formen vgl. Ἰωαννίδης Ἱστορία καὶ στατιστικὴ Τραπεζοῦντος (1870) Glossar passim. Keinen Wert braucht man dem ε von μεχάνια ‚Blasebalg' 996 beizumessen. Es braucht nicht pontisch zu sein, sondern kann durch Einfluß des gleichbedeutenden russ. мѣхъ erklärt werden. Wohl aber könnte ἐνδανικόν ‚Stahl' 39 — ein **kaukasisches** Lehnwort (vgl. osset. ändón ‚Stahl', inguseh. **andun** s. Hübschmann, Osset. Etym. 124) — leicht auf diese Weise gedeutet werden, denn weniger wahrscheinlich ist es mir, daß dieses seiner Bildung nach bereits gräzisierte Wort von georgischen Mönchen[1]) auf dem Athos aufgezeichnet worden ist.

[1]) Zum georgischen Kloster vgl. Porphyrius Uspenskij Istorija Afona III (1877) 106 ff.

KAPITEL V.

Zur Sprache des russischen Teiles.

Die nordrussische Herkunft der Hss. der RTGr., die alle mit dem Kirillov-Bělozerskij-Kloster in Beziehung stehen, läßt die Vermutung aufkommen, daß der Text von einem Nordrussen verfaßt worden ist. Die sprachliche Beweisführung wird durch das Fehlen wortgeographischer Untersuchungen auf russischem Gebiet sehr erschwert. Die Laut- und Formenlehre des Textes ist auch schwierig zu behandeln, da die Hss. stark voneinander abweichen und es oft unentschieden bleiben muß, was dem Verfasser und was den Abschreibern zur Last gelegt werden muß.

Immerhin könnte einiges für nördliche Herkunft des Textes geltend gemacht werden:

Wenn hier ky, gy, chy für griech. κι, γι, χι geschrieben wird, s. oben S. 5, so beweist das, daß der Mundart des Verf. die Lautverbindungen ki, gi, chi fehlten. Nun haben aber bereits die ältesten süd- und westrussischen Denkmäler altes ky, gy, chy in ki, gi, chi verwandelt, während dieser Lautwandel im Norden nicht vor dem XIV. Jhdt. eingetreten ist[1]. Beweiskräftiger sind noch die Aoristformen. Bekanntlich ist der Aorist im Südrussischen und Westrussischen früh verloren gegangen[2], während er sich im Nordrussischen länger erhalten hat: in Urkunden von der nördlichen Düna kommt er noch im XV. Jhdt., allerdings ‚nur in juristischen Formeln'[3] vor. Unser Text gibt folgende Fälle der Erhaltung des Aorist in der 1 sing.:

ходихъ 137, 444, видѣхся 138, видѣхъ 410, 2395, украдохъ 142, солгахъ 145, съгрѣшихъ 160, 1296, 1897, осудихъ 163, оклеветахъ 164, послахъ 329, слышахъ 408, 415, 1300, 1393, умедлихъ 767, бѣхъ 835, писахъ 1161, лгахъ 1158, съврьшихъ 1172, звахъ 1254, 1485, 1956, рекохъ 1508, купихъ 1092, 1096, 1097,

---

[1]) Vgl. Šachmatov, Očerk 311 ff.

[2]) Vgl. Durnovo, Očerk istorii russk. jazyka II (1913) 91.

[3]) So Šachmatov Dvinskija Gramoty 118.

въстахъ 1419, пускахъ 1429, утаихся 1436, сътворихъ 1442, пріидохъ 1477, 1630, 2529, ждахъ 1480, 2423, взяхъ 745, 2288, послужихъ 753, смутихъ 809, обрѣтохъ 1566, раздѣлихъ 1576, въпросихъ 1908, поидохъ 1995, забыхъ 2012, помянухъ 2018, задрѣмахъ 2234, распотихся 2235, постлахъ 2458, срекохъ 2528, обрѣтохъ 2530, устахъ 2534, причастихся 2593. Selbst wenn man diese Fälle durch traditionellen Gebrauch erklären sollte, so muß vermutet werden, daß in einer unmittelbar vorhergehenden Periode dieselben der lebenden Sprache angehört haben.

Häufig steht allerdings auch das zusammengesetzte Praeteritum: -l-Partizip + есмь: 411, 440, 1107, 1108, 1134, 1191, 1196, 1197, 1237, 1238, 1250, 1299, 1301, 1302, 1655, 2413. Oder auch Partizip + есми: 1090. Vereinzelt findet sich Unterdrückung des Hilfszeitworts: бывалъ 442, поспѣлъ 2563. —

Für die 1 pl. Aor. haben wir die folgenden Beispiele: обрѣтохомъ 1530, глаголахомъ 1665, рекохомъ 1668, обрадовахомъся 1783, видѣхомъся 1785, видѣхомъ 1802; dem stehen an Formen des zusammengesetzten Praeteritums folgende Fälle mit есмы gegenüber: 554, 1549, 1787, dazu: сътворили есмя 1821.

Die 2 sing. wird in der RTGr. fast ausschließlich durch -l-Partizip + еси ausgedrückt. Vgl. 101, 258, 261, 262, 407, 414, 438, 439, 474, 744, 1103, 1104, 1133, 1203, 1204, 1303, 1304, 1314, 1379, 1380, 1388, 1543, 1565, 1772, 1789, 1776, 1777, 1798, 1799, 1811, 1779, 1801, 1790, 1865, 1874, 2407, 2421. Das Hilfszeitwort fehlt in: принеслъ 2 s. 1205.

Die 2 plur. findet sich im Evangelienabschnitt als: введосте 836, пріидосте 844. Dagegen zusammengesetzt: велѣли есте 475, взяли есте 1548.

Die wenigen alten Formen der 3 sing. machen einen gelehrten Eindruck: приспѣ время 96, богъ не презрѣ . . . 239, забы 241, премѣни 244, бысть 245, бѣ 327, обыска 1510, сътвори время 1514, рече 1555, 1574. Dem stehen 135 Fälle eines zusammengesetzten Praeteritums mit Weglassung des есть gegenüber: 117, 120, 157, 158, 180, 190, 212, 218, 233, 222, 228, 281, 348, 417, 423, 443, 447, 453, 457, 458, 470, 481, 483, 488, 506, 511, 512, 517, 525, 545, 619, 620, 622,

621, 624, 684, 702, 715, 731, 768, 808, 824, 1212, 1213, 1216, 1266, 1267, 1313, 1330, 1376, 1390, 1448, 1496, 1546, 1547, 1551, 1559, 1590, 1591, 1615, 1628, 1631, 1660, 1667, 1711, 1717, 1720, 1745, 1750, 1746, 1758, 1756, 1757, 1784, 1825, 1833, 1878, 1915, 1955, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2016, 2048, 2088, 2090, 2107, 2283, 2326, 2327, 2341, 2342, 2346, 2363, 2364, 2366, 2379, 2384, 2391, 2393, 2396, 2402, 2443, 2444, 2459, 2464, 2484, 2489, 2491, 2495, 2513, 2515, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556 (bis) 2557, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2592, 2637, 2674, 2698.

Die 3 plur. hat nur in einem Falle die alte Aoristform: възрадовашася 248. Ihr stehen 44 Fälle des zusammengesetzten Praeteritums mit Weglassung des Hilfszeitwortes gegenüber: 110, 220, 229, 231, 249, 250, 253, 254, 425, 508, 520, 529, 530, 531, 590, 591, 533, 544, 551, 555, 559, 560, 563, 568, 575, 577, 576, 581, 1225, 1257, 1389, 1391, 1393, 1410, 1411, 1412, 1413, 1415, 1416, 1481, 1486, 1550, 1904, 1905. — In allen Einzelheiten zeigt sich eine Übereinstimmung mit den Urkunden von der nördl. Düna aus dem XV. Jhdt.[1]).

Zu Gunsten einer nördlichen Provenienz unseres Textes spricht auch sein Wortschatz, wenn darin въступии ‚Schuhe‘ 1078, грязь ‚Brennessel‘ 617, моль ‚kleiner Fisch‘ 901, опашень ‚Art Oberkleid‘ 1069, очапъ ‚Brunnenschwengel‘ 2746, счюни ‚verspotte‘ 1706, ужина fem. ‚Abendessen‘ 1085 vorkommt.

Wenn ein nordruss. Text keine für die nordgroßrussischen Dialekte so charakteristischen Fälle der Verwechslung von *č* und *c* zeigt[2]), auch keine Spuren eines Wandels von *ě* zu *i*, so ist das begreiflich, da sich im nordrussischen Schrifttum seit Mitte des XIV. Jhdts die Tendenz zeigt dialektische Eigentümlichkeiten abzustreifen und dafür eine stark kirchenslavisch beeinflußte κοινή zu gebrauchen[3]).

[1]) Vgl. Šachmatov, Dvinskija Gramoty 118 ff.

[2]) Die Form богородицинъ 574 für богородичинъ neben богородично 68, 85 ist von богородица beeinflußt.

[3]) Vgl. Sobolevskij PL 3 ff.

KAPITEL VI.

Zeit und Ort der Abfassung des Textes.

Die obigen Ausführungen über die Hs-Überlieferung haben ergeben, daß die erhaltenen Hss. der RTGr. vom Original beträchtlich abweichen. Danach könnte die Entstehung der RTGr. ziemlich beträchtlich hinter der Überlieferung der ältesten Handschrift A liegen, die Nikolskij dem Ende des XV. Jhdts zuweist.

Die sprachliche Analyse sowohl des griechischen, wie namentlich des russischen Teiles empfiehlt aber andererseits nicht das Original einer viel früheren Zeit zuzuschreiben. An türkischen Lehnwörtern findet sich im griechischen Teile παπούτσι, τσακίζω, τσόχα.

Der russische Teil zeigt eine große Anzahl turkotatarischer Ausdrücke, dann aber auch westliche Lehnwörter, wie кордованци ‚Schuhe aus Korduanleder‘, отласъ ‚Atlas‘, шафранъ ‚Safran‘, deren Entlehnung ich vor dem XV. Jhdt. für wenig wahrscheinlich halte. Zu dieser Zeit wäre sie aber denkbar, denn wir besitzen aus dem Ende des XV. Jhdts auch Übersetzungen westlicher Erzählungsliteratur, wie die Geschichte vom walachischen Wojewoden Drakul (1482—1490) auch eine Übersetzung einiger Bücher des Alten Testaments aus dem Lateinischen [1]), die auf Kulturbeziehungen zum Westen hinweisen.

Außerdem lassen sich gerade von Mitte des XIV. bis Mitte des XV. Jhdt. regere Beziehungen Rußlands zu Konstantinopel und zum Athos nachweisen, als in den vorhergehenden Jahrhunderten [2]).

Charakteristisch ist auch für diese Zeit die besonders häufige Erwähnung russischer Mönche in Konstantinopel und auf dem heiligen Berge. Russen treffen wir dort schon viel früher an. Der heilige Antonij Pečerskij besuchte den Athos

---

[1]) Vgl. Sobolevskij PL 41 u. 254.

[2]) Sobolevskij a. a. O. 6, 9 u. sonst.

in der ersten Hälfte des XI. Jhdts[1]). Der Hegumenos Daniel besuchte Konstantinopel auf seiner Reise nach dem heiligen Lande um 1113—1115. Die bekannten 40 Pilger, von deren Taten auch ein episches Lied singt, waren hier in der 2. Hälfte des XII. Jhdts. Der Erzbischof Antonij von Novgorod besuchte Kpel um 1200. Dann werden die Russen hier seltener bis zur Mitte des XIV. Jhdts[2]). Aber seit 1350 nimmt die Zahl der russischen Pilger und Mönche wieder stark zu[3]). Stephan von Novgorod, der um 1350 das Studion-Kloster in Konstantinopel besuchte, erwähnt dort keine Russen, wohl aber tut es Ignatij Smolʹńanin einige Jahrzehnte darauf (1389)[4]). Später werden sie noch zahlreicher. Auf dem Athos ist um 1430—1432 die Tätigkeit des Russen Afanasij Rusin erwähnenswert, der dort Handschriften aufkaufte und abschrieb[5]).

Wenn also ein altrussisch-mittelgriechisches Gesprächbuch von einem nordrussischen Mönch im XV. Jhdt. auf dem Athos aufgezeichnet sein sollte, so sprechen außer dem griechischen und russischen Wortschatz unseres Textes, der eine solche Datierung am meisten empfiehlt, auch andere Tatsachen dafür, daß die Abfassung der RTGr. gerade um diese Zeit erfolgt ist.

KAPITEL VII.

Das Verhältnis der RTGr. zu den Azbukovniki.

Das Ende des XIII. Jhdts und die 1. Hälfte des XIV. Jhdts war eine für die Entwickelung der russischen Literatur sehr ungünstige Zeit. Die Abschriften älterer Texte waren bei dem völligen Mangel einer Kontrolle der Abschreiber arg verwahrlost und boten dem Verständnis nicht geringe Schwierig-

[1]) s. Pypin Istorija russk. literat. I 361 ff.

[2]) Vgl. Pypin Ist. russk. liter. I 378.

[3]) Dazu Pypin c. l. I 386, Sobolevskij PL 9.

[4]) Vgl. Sobolevskij PL 9 Anm. 3.

[5]) Sobolevskij c. l. 11.

keiten[1]). Seit der Mitte des XIV. Jhdts zeigt sich nun ein Bestreben die Fehler verwahrloster Handschriften zu beseitigen und das Verständnis älterer Texte zu erleichtern, deren griechische Ausdrücke besonders erklärungsbedürftig waren. So versteht man das Aufkommen kleiner griechisch-kirchenslavischer Glossare[2]) im XIV.—XV. Jhdt. Sie gewinnen immer mehr an Umfang und werden im XVI.—XVII. Jhdt. zu alphabetisch geordneten Lexika (Alfavity oder Azbukovniki) schwer verständlicher Wörter[3]). Charakteristisch für diese späteren Azbukovniki ist die Unmenge griechischer Ausdrücke. Ihre Quellen sind sehr mannigfaltig. Auf den ersten Blick zeigt sich eine Übereinstimmung der Azbukovniki mit der RTGr. Eine erschöpfende Behandlung der Übereinstimmungen wird erst möglich sein, wenn die Riesenmenge der Azbukovniki erst bekannt sein wird. Ich verfüge nur über einen Einblick in die der staatlichen Öffentlichen Bibliothek in Pburg gehörigen Azbukovniki.

Es sind ihrer 24 unter den Signaturen: Pogodin Nr. 1642, 1643, 1644, 1648, 1649, 1650, 1651, 1655, 1660. Q XVI, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 12, 13, 20, 21, 23, 28, O XVI 1, 6 [4]).

Die Übereinstimmungen mit RTGr. sind sehr zahlreich. Zur Probe notiere ich in Umschrift aus Pogod. Nr. 1642 Bl. 8: *ἀκαρτέρει τον* zu RTGr. 2424, *ἀμασκάλη* (Bl. 8v) zu RTGr. 2206, *ἀδελφοὶ ἤλϑασιν* (Bl. 10) zu RTGr. 1257 usw.[5]). Daß diese Übereinstimmungen nicht zufällig sind, zeigen gemeinsame Verballhornungen: дустани (Pogod. 1642 Bl. 48) = *φουστάνι*: RTGr. 1067; авгурія (Bl. 19v) *ἀγγούρια*: RTGr. 932; каргуна (Bl. 76v) *κάρβουνα*: RTGr. 1031; ке пу на гене ψемата (Bl. 78v): RTGr. 1164; аўло (Bl. 18) [δ]*αυλό*[ς]: RTGr. 1030 usw. Man vergleiche endlich noch im erwähnten

---

[1]) s. Sobolevskij PL 7 ff.

[2]) Vgl. Sobolevskij PL 28 und 288.

[3]) Vgl. darüber Bulič Očerk istorii jazykoznanija v Rossii I 160 ff.

[4]) Über den russischen Teil dieser Texte vgl. vorläufig Prussak, Opisanije azbukovnikov Imp. Publičnoj Biblioteki, Pburg 1915.

[5]) Derartige Übereinstimmungen verzeichnet schon Nikolskij RTGr. XXIV ff. Prussak a. a. O. 6 ff.

Azbukovnik die seltenen Wörter: κινδουρίκι (79v), λακτένδον (88v), λακινία (88v), μούρσιν (100v), παράπισσος (116), πριακόνι (118) u. a. mit den entsprechenden Wörtern unseres Index zur RTGr. —

Es ist klar, daß die Übereinstimmungen auf Entlehnung des griech. Sprachmaterials aus der RTGr. in die Azbukovniki — nicht umgekehrt — beruhen. Die Azbukovniki sind ursprünglich kleine Enzyklopädien und in dem Zusammenhange, inmitten gelehrter Termini, sowie lateinischer, polnischer, deutscher Wörter, machen sich diese vulgärgriechischen Wörter und Sätze ganz wunderlich. Auch sind die Azbukovniki späterer Herkunft als unser Text; die griech. Fremdwörter zeigen oft genug russische Endungen und weisen ein Fehlergewimmel auf, das seinesgleichen sucht. Man vergleiche etwa aus Pogod. Nr. 1642: анеξали (Bl. 9v) für ἀνεμοζάλη, аниктара (Bl. 11), аниктари (Bl. 16) für ἀνοικτάρι, анатра́еета·ростетъ (Bl. 6v), анатраеи·возрослъ (6v) für ἀνατρέφεται, ἀνετράφη, анарон·ровъ или выходъ (6v) für ἀναγκαῖον, анисида·чепь (11, 16) für ἁλυσίδα, агили (14) für ἀγέλη, агила́дія·корова (14) für ἀγελάδα, вагалинъ·буволъ (28) für βουβάλιν.

Die Hs. der RTGr., aus der die Azbukovniki ihr griech. Sprachgut entlehnt haben, hat gewisse Übereinstimmungen mit A und B aufzuweisen, wie aus obigen Beispielen hervorgeht. Sie bietet aber daneben richtigere Lesungen als diese beiden ältesten Hss., z. B. in ἐνδανικόν (Pogod. Nr. 1642, Bl. 50), sowie ἐτσ' μᾶς διδάσκει (c. l. Bl. 52) u. a.

Wie weit diese RTGr.-Wörter in den Azbukovniki verbreitet sind, möge an einem selteneren Wort veranschaulicht werden:

μούρσιν ‚Grube‘ findet sich: Pogod. 1642, 100v; 1648, 50; 1650, 91; 1660, 165v; Q XVI 4, 172v; Q XVI 6, 109v; Q XVI 8, 137v; usw.

— So darf an der Tatsache, daß unser Text von den Verfassern der Azbukovniki exzerpiert worden ist, nicht gezweifelt werden.

Sehen wir uns das griechische Material der Azbukovniki näher an, so merken wir bald, daß darin auch noch vulgärgriechische Wörter vorkommen, die wir in unserem Text nicht vorfinden. Ich gebe eine kleine Auswahl davon in griechischer Umschrift, die nach Belieben fortgesetzt werden könnte:

ἀγάλλοχον ‚Art Pflanze, пиганъ, πήγανον' Pogodin 1642, 7. Zum Worte s. Boisacq DE 5.

ἀγαρικόν ‚Art Schwamm, еловой трудъ' Pogodin 1642, 7.

ἀγριόβωδο ‚Auerochs, туръ' Pogodin 1642, 14; 1650, 5v.

ἀνεμοστρόβιλος ‚Wirbelwind' Pogodin 1642, 9.

ἀργαλειό ‚Werkzeug zum Aderlassen' Pogodin 1642, 7; 1644, 14; 1648, 8v; 1651, 14v; 1660, 40; Q XVI 2, 25v.

ἀρδεύω ‚bewässere' hier ‚tränke' Pogodin 1642, 10.

ἁρμιά ‚Salzlake' Pogodin 1642, 12v; 1643, 12v; 1648, 7v.

βαρελλάκι ‚Fäßchen' Pogodin 1642, 28; 1643, 31v; 1644, 36; 1648, 15; 1650, 26v; 1655, 36; 1660, 59; Q XVI 2, 37v, Q XVI 3, 23.

βασιλιᾶς ‚König' Pogodin 1642, 26; 1644, 33v.

βασιλικάριν ‚Art Vogel, fringilla linaria, чечетка' Pogodin 1642, 28; 1648, 15; Q XVI 4, 57v; Q XVI 12, 26.

γιοφύρι ‚Brücke' Pogodin 1642, 67; Q XVI 4, 116, Q XVI 12, 48.

γράχος ‚Erbse' (slavisches Lehnwort im Ngr. vgl. G. Meyer Ngr. St. II s. v.) Q XVI 4, 71. γράχον Acc. s. Pogodin 1650, 28v; Q XVI 2, 43v; Q XVI 3, 27v; Q XVI, 4, 46v; Q XVI 8, 38v.

δίκελλα ‚Hacke' Pogodin 1642, 32.

δοξάρι ‚Bogen' Pogodin 1642, 46; 1650, 31v; Q XVI 2, 48; Q XVI 6, 51.

καπηλειό ‚Wirtshaus' Pogodin 1642, 76v.

κείτομαι ‚liege' Pogodin 1642, 80v.

κοντάρια ‚Lanzen' Pogodin 1642, 83; 1650, 71; Q XVI 3, 67v; Q XVI 6, 87v; Q XVI 12, 58v.

κουλβί ‚Vogelbauer, Käfig' (= ngr. κλουβί) Pogodin 1650, 67v; 1655, 77; Q XVI, 3, 63v; Q XVI 7, 49v.

μουσκάρι ‚Kalb' (= μοσχάρι) Pogodin 1650, 85v; Q XVI 3, 81v; Q XVI 6, 103v; Q XVI 8, 128.

παξιμάδι ἄσπρου ‚weißer Zwieback' Pogodin 1642, 115; 1644, 136; Q XVI 2, 158v.

σύγνεφον ‚Wolke' bezw. pl. σύγνεφα Pogodin 1642, 136v; Q XVI 3, 120; Q XVI 12, 109v.

στράτα ‚Straße, Weg', στὴν στράτα ‚auf dem Wege' Pogodin 1642, 135; 1660, 205v; Q XVI 2, 171; Q XVI 6, 109v.

š̌ηβάδα ‚Hohlmuschel' (= ngr. ἀχηβάδα) Pogodin 1642, 163v; 1643, 98v, 130; 1644, 171v; 1651, 145; 1655, 150v.

šόνι ‚Schnee' (= ngr. χιόνι) Pogodin 1642, 163v; 1643, 130; 1644, 171; 1650, 138v; 1655, 150v; Q XVI 6, 180v.

τσουκνίδα ‚Brennessel' Pogodin 1642, 160; 1644, 169; 1650, 137; 1655, 147; 1660, 253; Q XVI 2, 192v; Q XVI 8, 230v; Q XVI 9, 102v.

φεγγάρι ‚Mond' Pogodin 1648, 74; 1643, 124; Q XVI 3, 129v; Q XVI 4, 265v.

φορκάλισέ το ‚fege es rein' (ngr. φουρκαλίζω z. B. Kypern, Sakellarios s. v.) Pogodin 1642, 153v.

χλωροσαῦρα ‚Eidechse' (dazu s. G. Meyer Ngr. St. II 95 ff.) Pogodin 1642, 158; 1648, 76; 1649, 27; 1650, 135v; 1655, 143v; Q XVI 3, 130; Q XVI 4, 272; Q XVI 8, 225v.

χουλιάρι ‚Löffel' Pogodin 1660, 251; Q XVI 4, 272; Q XVI 9, 102v.

— Eine Durchmusterung der griechischen Bestandteile der Azbukovniki zeigt also:

1) Eine Abhängigkeit der Azbukovniki von unserem Text.

2) Daß auch die in A vorliegende vollständigste Fassung der RTGr. immerhin unvollständig sein muß, weil in den Azbukovniki mitunter Kasusformen vorkommen, die hier fehlen und doch aus der RTGr. stammen müssen, z. B. N. pl. μούρσια neben N. s. μούρσιν (s. oben). Einzelne Glossen scheinen demnach auch in Hs. A ausgefallen zu sein.

3) Findet sich aber in den Azbukovniki eine nicht unbeträchtliche Zahl griechischer Wörter, die in RTG. fehlen und bei denen man keinen Grund hat anzunehmen sie seien im Urtext vorhanden gewesen. Es sind dies

namentlich Wörter, wie šόνι ‚Schnee‘, šηβάδα ‚Hohlmuschel‘, die einen andern Lautzustand verraten, als der in RTGr. vertretene.

Die Lautverbindungen χε, χι sind nämlich in RTGr. unverändert bewahrt. Vgl. etwa: χείλη, χειμωνικό, χελιδόνα, χέριν, χερότια, χῆνα, χηνάριν, χίλια, χιόνι, usw. Das entspricht dem Zustand des Dialektes von Makedonien. Dagegen ist im Tsakonischen, auf Kypern, im südwestlichen Kleinasien, auf einigen Inseln des Ägäischen Meeres (z. B. Kreta, Amorgos, Kos, Kalymnos, Astypaläa) in den pontischen (sowie in kappadokischen) Dialekten χ vor *e*, *i* zu *š* bezw. *š'* geworden [1]). Fragen wir uns aus welcher Quelle die Azbukovniki ihre *š*-Formen geschöpft haben könnten, so kommt wohl nur der pontische Dialekt in Frage, weil die andern von Rußland zu weit abliegen.

— So muß unser Text als Hauptquelle der griechischen Bestandteile der Azbukovniki angesehen werden. Daneben haben dieselben aber auch noch eine unbekannte, wohl pontische, Quelle benutzt.

---

[1]) Vgl. Thumb Ngr. Hdb.[2] 17.

KAPITEL VIII.

Griechisches Glossar[1]).

ἆ (= νά) 1732, 2411. Vgl. S. 131 ff.
Ἀβραάμ 1574.
ἀγαϑός 2039, -ό 2303, -όν 2653, 2774, -ῶν 2625.
ἀγάλι ‚leise‘ 1761, -ια 2599. Vgl. G. Meyer Ngr. St. IV, 5 ff. Kretschmer Lesb. D. 358.
ἀγαλλίασις 1808.
ἀγαλλιάσετε 2615.
ἀγανακτῶ 359, -οῦσι 333.
ἀγάπη 798, 2227, 2803, -ην 170, 2724, 2777.
ἀγαπητέ 1452, 2720.
ἀγαπῶ 2228, -ᾶς 872, -ᾷ 1592, -ήσετε 566.
ἄγγελοι 13.
ἀγγούρια pl. 932. Vgl. Foy BB VI 226.
ἀγελάδα 638, -άδες 639.
ἀγέλη 637.
ἅγιος 19, 144, 519 (ter), 2864, -ιε 1468, 1529, 1817, -ιον 517, -ιοι 2270, -ίων 1814, -ια 2875, -ία 265, 2591.
ἁγιωσύνη 1452, 1532, 1919, 1925, 1936, 1941, -ην 2739.
ἀγκίδα ‚Splitter‘ 2434. Vgl. ἀgίδα idem, Thrakien Psaltis 169.
ἀγοράζω 1244, -άσω 1093, 1109, 1242, 1262, -σῃς 1095, -σῃ 225, 1120, -σωμε(ν) 834, 1100, 1101, 1298, 1311, ἀγόρασε 1099, 1194, 1243, 1261, -σον 819, 1115, -άσειν 1201, -άσατε 1297, -άσετε 1098.
ἀγρίμια ‚Wild‘ 938.
ἄγωμε 1089, 1261, 1315.
ἀγῶνας 2655.
ἀγωνίζου 1728.
ἀγώρι 2367, 2516.
Ἀδαΐ bezw. Ἀδαεί 2861.
ἀδελφή 55, 2351, 2500.
ἀδελφός 54, 180, 1542, 1892, 2350, 2499, -έ 105, 1315, 1316, 1454, 1462, -οί 177, 1257, 1846, 1847, 2269, -ῶν 2665, -ούς 1483, 2266.
ἀδελφότης 2352, 2501, -ότητα 2741.
ἀδικία 446, 2808.
ἄδικοι 429.
ἀδύνατος 2291.
ἀηδόνι 1053.
αἶγα 645 b.
αἷμα 1425.
αἰνεῖτε 2613, -έσουσι 2890.
αἴνεσις 2611.
αἶνος 211.
αἰσχύνομαι 293.
αἰχμαλωσία 1702.
αἰχμάλωτος 1704, -οι 1703.
αἰῶνα 2893, -ῶνος 2893, -ῶνας 1604.
αἰώνιος 16, 17, -ιον 2590, -ίων 2625.

---

[1]) Mit Rücksicht auf die Azbukovniki, in denen so ziemlich das ganze griechische Material unseres Textes in arger Verstümmelung zu finden ist, enthält dieser Index auch ganz gewöhnliche griechische Ausdrücke. Die Bedeutungsangaben folgen dem russischen Text.

98, Kos (Dieterich Sporadendial. 206 ff.), ἀνοιχτάρ Thrakien Psaltis, ἀνοιχτάριν Kypros (Sakellarios), ἀναχτήρ Sylata Φαρασόπουλος 114, ἀνοιχτήριν Livisi, Musaeos; ἀναχτήρι Sinasos, Ἐλευϑεριάδης 90. Auch ins Osman. entlehnt, s. G. Meyer, Türk. St. I 45.

ἄνοιξε 185, 187, 2324, -οίξῃς 2329.

ἄνοιξις 2084.

ἄνομον 1358.

ἀντίδωρον 858.

ἀντιλήπτωρ 2620.

ἀντίπασχα 2859.

ἀντίφωνον 2850.

ἀνύμφευτε 1991.

ἀξάμιτο ‚Samt‘ 2112.

ἄξιον 528.

ἀξούγγι ‚Fett‘ 758, s. G. Meyer Ngr. St. III 10 ff.

ἀπαντέχομε 2340.

ἀπαντοχή 786.

ἀπεδά adv. ‚schon‘ 109, 115, 1415, 1556. Vgl. ngr. ἐδά ‚jetzt, schon‘, Kreta, Vlastos, Jeannarakis Kret. Volkslieder 330, 332, στ' ἀποδά ‚schon‘ Kreta Lu., δασσά ‚jetzt‘ Lesbos Kretschmer Lesb. Dial. 358, ferner: ἀπέδω ‚von nun an‘ Epirus Aravandinos 23.

ἀπέϑανε 2107.

ἄπειρα 2749.

ἀπέστειλα 329, -εν 1878.

ἀπέσω 2221.

ἀπέψαλαν 1410, -ον 528, 529.

ἀπίδια pl. 980.

ἀπιστία 1619.

ἀπλήρωτον ‚unvollendet‘ 729.

ἀπό 110, 237, 238, 1168, 1879, 2808, 2831 usw., ἀπ' 279, 1116 usw.

ἀπογνώσῃς 2601.

ἀποδέχεσαι 298.

ἀποϑανεῖν 2108.

ἀποκαϑήλωσις 80.

ἀποκάλυψε 1887.

ἀποκάτου 2172.

ἀπόκενος 168. Vgl. Sophocles s. v.

ἀποκλείδωνι 2 s. Imperativ. 2325.

ἀποκρυβῆναι 1671.

ἀπολείτουργα ‚nach der Messe‘ 503.

ἀπολογηϑῶ 363.

ἀπολογία 2597.

ἀπολόγιασε 197.

ἀπόλυσιν 313.

ἀπολύω 1430, ἀπόλυσ' 199, ἀπέλυσαν 1225, ἀπέλυκεν 530, -καν 1415. Vgl. ἀπόλκι ἡ ἰκκλησία. Thessalien Τζάρτζανος 88.

ἀπόπλυνε 2474.

ἀποσπερί ‚Abend‘ 849. Vielleicht für: ἀποσπερίς adv. ‚abends‘.

ἀποσταλμένος 1878, 1879.

ἀπόστειλε 1482, 1958.

ἀπουκάτω 1523.

ἀργά 848, 2074, -όν 115.

ἀργῆς 766, 2105.

ἀριϑμός 1959.

ἀρκοῦδα 941.

ἀρμός ‚Gelenk‘ 2208.

ἄρξατε 2862.

ἄρξου 1088.

ἅρπαγες pl. 434.

ἀρύν 2577.

ἄρχεται 496.

ἀρχήν 311.

ἄρχοντας 2793.

ἄς 308, 1221, 1530, 1735, 1736, 1920, 2337.

ἀσήμι ‚Silber‘ 986, -ιν 33.

ἀσϑενεῖ 1278, 1279.

ἀσϑένεια 2296, 2583.

ἀσϑενής 154, 840, 1922, 2683.

ἄσπρον 1228, -ος 2546.

ἀστραπή 2035.

ἄστρον 488, 2057, ἄστρα 487, 2058

ἀστροφεγιά ‚Wetterleuchten‘ 489. = ἀστροφεγγιά.

ἀσώματοι 13.

βουλεύουνται 2094.
βουτσί ,Fass' 2471.
βούτυρον 757.
βράδυ 116, 851.
βρακί ,Hose' 1064.
βρακοζούνι ,Hosenband' 1065.
βραστό ,kochend' 2249.
βρεμένο ,nass' 2119.
βρέφος 2133.
βρέχει 159.
βροντή 2036.
βρύσια pl. ,Quellen, Brunnen' 879. Vielleicht russifiziert, für βρύσι f.
βρωμεῖ 2236.
βυζιά pl. ,Brüste' 2205.
βῴδι 636.
bερέτα ,Mütze' 1075. Heute: Peloponnes, Syra, Thera, Ikaros, Kreta, Pholegandros s. G. Meyer Ngr. St. IV 59, Kythnos Vallindas 139.
bρώτην ,πρώτην' 315.
γάλα 751.
γαλάζιο ,blau' 2115.
γαληνή 422.
γαμβρός 2358, 2507.
γάρ 2820.
γεῖτος ,Nachbar' 2362, 2511.
γέμα ,Mittagessen' 1084, kann hier auch γιόμα gelesen werden.
γεμάτο s. γιομάτο.
γέμει 168, γέμισε 578.
γένε: νὰ γένε 1164, etwa für γενῇ? Vgl. oben S. 123.
γένεια pl. ,Bart' 2162, 2523.
γενειάτος ,bärtig' 2521.
γενέσθω 2606.
γενῇ 1319, 1474, 2260.
γέννησις 67, 68, 2874.
γεράνι ,Brunnenschwengel' 2746.
γέρος 1334.
γέρων 1333, 1923, 2131, 2519, -οντος 2661, -οντες 1481.
γεῦμα 531, γεύματος 319, 1553.
γεῦσις 774.
γῆ 371, 903, 2866, -ῆς 610, -ῆν 419, 2581.
γῆρας 2582.
γιά praepos. = διά: 1142, 2446.
[γι]άργυρο ,Quecksilber' 987 aus διάργυρον, Volksetymologie für ὑδράργυρον s. G. Meyer Ngr. St. II 20 ff. Ngr. γιάργυρο idem Kephallenia, διάργυρους idem Velvendos, Ἀρχεῖα I, 2, 83, διάργυρο Epirus, Σύλλογος XIV 252. Vgl. S. 128.
[γι]ατ' ἐκεῖνον 1687, 1959, [γι]ατ' ἐμένα 1469. Dieselbe Präposition ist belegt für Thessalien, Τζάρτζανος 65.
γιατί 190, 258.
γίνεται 1251.
γινώσκω 360, 362, -ουσι 334, γίνωσκε 367.
γιομάτο ,voll' 167.
γλήγορα 1251.
γλιάνος ,Art Fisch, silurus glanis' 892, kann auch γλάνος gelesen werden. Vgl. γλάνος idem Bikelas, γλανός Apostolidis, gλιανός Kastoria, γλιανεός Oenoe (Pontos) Lu. Auch γουλιανός Hoffman & Jordan 241.
γλυκόξυνο 352.
γλυτώση ,entschlüpft' 1719.
γλυφτία ,Art Meissel' 1040. Sonst unbelegt; ngr. γλύφτης (Vlachos).
γλῶσσα 2167, 2172, 2763, -αν 334, 359.
γλωσσία 372. Wohl verderbt für γλῶσσα.
γνώμη 2338, -ην 387.
γνωρίζῃς 1859.
γνωρισμός 2794.
γνῶσις 2301.
γογγύλια pl. ,brassica oleracea' 928. Vgl. Heldreich Ἐπετηρὶς Πανεπιστημ. 1910 p. 8.
γομάρι ,Last' 1418. Ngr.: Kreta, Jeannarakis; Tenos, Georganto-

442, διπλάρι ‚Querbalken', Velvendos, Ἀρχεῖα I, 2, 83, Epirus Aravandinos.
δίσκος 519.
δοκός ‚Balken' 398.
δόλιος 2701.
δοντάγρα ‚Zahnzange' 1003.
δόντι 2166, -ια 2165.
δόξης 2866.
δός 2548, δός τον 200, 1383, δός με 1139, 1370, δό με νερό 2438. Zu letzterem vgl. oben S. 131 und für Thessalien Τζάρτζανος 88.
δουκάτου: παρὰ δουκάτου ‚gratis' 1139.
δουλειά 97, 2534, -ειάν 95, 123, 196, 330, 1875, 1883, -ειᾶς 1148.
δουλευτής 1661.
δουλεύω 1153, δουλέψω 750, δούλεψε 2707.
δράκος 956.
δύναμιν 2826, δυνάμεις 11.
δύναται 1281, 1282.
δυνατόν 1670, 2103, -ό 1647, -ά 2097.
δύνεσαι 1694.
δυό 1961.
δυσικός ‚westlich' 2890.
δύσιν 479.
δωρεανόν 1127.
δώσω 1140, 1176, 1310, 1373, 1377, 1381, 1382, 2286, -εις 1939, -ει 1180, s. S. 123; -ῃς 1378, 1384, -ῃ 270, 1184, 1185, 1374, 2823, s. S. 124.
ἀρέπεσαι 1899, 2735.
ἐάν 169, 1444, 1451, 1459, 1672, 1694, 1836, 2705, 2759.
ἑαυτός 1112, -όν 1115.
ἐβδελύττεσθε 628.
ἑβδομάδα 65.
ἑβδομήντα 1975.
ἐβγαίνει (ὁ ἥλιος) ‚geht auf' 2047.
ἐβλασφήμισεν 2088.
ἐγανακτοῦμεν 1804.
ἐγγονή 2355, 2504.
ἐγγονός 56, 2354, 2503. Kann auch ἔγγονος sein.
ἐγείρου 94, 1217.
ἐγένετο 470, -ον 245.
ἐγέννησε 2346, 2495.
ἔγερσις 785.
ἐγινεύει το[ν] ‚er nickt ihm' 395, für γνεύει τον. Ngr. γνεύω νεύω Thrakien Psaltis. Zum i-Vokal vgl. κινήθω ‚κνήθω' Thrakien Psaltis.
ἐγκοσμημένα 1840.
ἐγνωρίσει 338.
ἐγνωρίσθησε 273. Vgl. oben S. 125.
ἐγόρασα 1097, -σαν 253. Vgl. γοράζω ‚ἀγοράζω' Kypros Sakell. II 503.
ἔγραψα 1162, 2413, -ψες 2407, -ψε 453.
ἐγυναίκισε ‚er heiratete' 2489. Vgl. oben S. 125.
ἐγύρεψε 1510, -ψεν 1756, 1757.
ἐγώ 108, 1155, 1343, 1508, 1995 usw.
ἐδέσματα 723.
ἐδιέβη 1313, 1628, 2564, -ησαν 254, 591.
ἐδικός 245, 1283, 1284, -ό 174, 175, 176, 1187, 1188, 1210, -όν 1189, -ούς 778, ngr. Kypros, Sakell. II, 537, Livisi Musaeos 47, Kreta Jeannarakis, Vlachos, Somavera, mgr. Belege bei Psichari Essais II, Index s. v., Ducange. ἐδικός των ἄνεμος ‚ein ihnen günstiger Wind' 245 ist vielleicht Russizismus: свои вѣтръ.
ἔδυσεν 481.
ἐδῶ 258, 260, 1506, 1734, 1736, 1882, 2448, 2804.
ἔδωκες 1379, 1380, -ε 1376, 2550, -εν 417, 2272.
ἐζ[η]μίωσε ‚hat geschädigt' 2003.
ἐζήτησεν 2283.
ἔθεκε 702, 2553.
ἔθνος 393, ἔθνη 392.

ἐλπίς 1294.
ἐλυπήϑεμεν 1803, s. S. 125.
ἐλυπούμεϑα 1787.
ἐμαγάρισεν 2443.
ἐμαγείρευσε 715.
ἐμάϑανε 447, ἔμαϑες 1543, ἔμαϑεν 1590, ἐμάϑηκα 1655.
ἐμαυρίασεν ‚er hat sich schwarz gemacht, beschmiert‘ 621, 623. Sonst unbekannt. Gewöhnlich: μαυρίζω.
ἐμαύρισεν 2444.
ἐμεῖς 177, 275, 286, 734, -ᾶς 170, 274, 285, 290, 777, 1495, 1738, 1739, 1772, 1773, 1777, 1792, 1799, ἐμένα 1469, 1741, 1895, 2283, ἐμοῦ 1794.
ἐμετανόησεν 2637.
ἐμοίρασα 1576.
ἔμορφα 1850, -ον 1853.
ἐμπηλώϑη ‚er ist schmutzig geworden‘ 619, 620. Sonst unbekannt. Vielleicht für ἐμπηλαιώϑη?
ἐμπλησϑήσονται 2890.
ἐμπρός 1718, ἔμπροσϑε 2273.
ἕνα 212, 542, 1844, 1960.
ἑνακόσια 1986.
ἐνδανικόν ‚Stahl‘ 39. Gesichert auch durch Azbukovniki (vgl. S. 133). Sonst unbelegt. Gehört zu osset. ändón ‚Stahl‘, inguscb. andun usw., wozu Hübschmann Osset. Etym. 124 (mit Liter.), Ahlqvist Kulturwörter in den finn.-ugr. Sprachen 71.
ἐνδύϑησε 2453. Vgl. S. 125; ἐνδύσου 2451.
ἔνε 97, 109, 115, 146, 149, 154, 176, 188, 206, 216, 217, 276, 336, 351, 369, 482, 722, 736, 1122, 1189, 1192, 1227, 1239, 1240, 1253, 1260, 1264, 1276, 1292, 1317, 1318, 1328, 1331, 1333, 1334, 1335, 1356, 1471, 1472, 1577, 1680, 1737, 1738, 1739, 1740, 1741, 1831, 1832, 2230, 2258, 2268, 2320, 2321, 2409, 2414, 2439, 2445, 2457, 2475, 2486, 2745. Vgl. heute: Maina, Pontos, Kypros s. Thumb Handb. [2] 151. Ausserdem: ἔνε Epirus Aravandinos s. v., Lakonien Κουκουλές Οἰνουντιακά 269.
ἐνενήντα 1977.
ἐνεργεῖς 2405.
ἐνϑυμοῦμαι 830, -εῖσαι 828, ἐνϑύμισε 828, 831, 2403, ἐνϑυμοῦ 827.
ἐνίψατο 511.
ἐννέα 1968.
ἐνπέσει 2670.
ἐνπλοκή 2800.
ἔντερα 2218.
ἐ τολή 1721, -ήν 1939, -άς 1458.
ἐντρέπομαι 292, 2370, -εσαι 1896.
ἐνύσταξα ‚schlief ein‘ 2234.
ἐνύχτιασε 117. Kann auch ἐνυχτίασε sein.
ἐνώπιον 1716.
ἐνώσεως 2092.
ἐξαιρέτως 527.
ἑξακόσια 1983.
ἐξέβη 2048.
ἐξεύρω 469, 1163, -εις 1653, -ει 1168, ἔξευρε 367.
ἐξέχεεν 2006.
ἐξημερώνει 499, ἐξημέρωσε 498.
ἐξήνϑισεν 684.
ἑξήντα 1974.
ἕξι 1965.
ἐξομολογηϑῶ 1451, -ϑῇ 235.
ἐξουσιῶν 2027.
ἐξύπνισε 2396.
ἐξυπόδησε 2460.
ἑορτή 31, 87.
ἐπαίρνεις 746, ἔπαιρνε 279, 743, ἐπάρωμεν 1554, -ῃς 1179, 1386, -ῃ 1183, 1742, ἔπαρε 1385, 2262, ἐπάρετε 1552, 1556.
ἐπάντεχα 2423.

πάτο[ς] 2198.
πατσύ ‚stumpf' 1642. Vgl. mgr. ngr. πατσός ‚stumpfnasig' (Ducange) πατσομύτης idem. Auch πατσάδα ‚Ebene' Lesbos, Kretschmer Lesb. Dial. 454.
παχύς 1638.
πεδιάδες 599.
πεδίον 598.
πεζοχαλίγι ‚Schuh' 1078. Vgl. G. Meyer Ngr. St. III 23.
πεινασμένος 571.
πειρασμός 779.
πέλαγος 874.
πέλεκας ‚Zimmermannsbeil' 1011, πελέκι idem 1011.
πελιχᾶνος ‚Zimmermann' 1012. Sonst: πελεκᾶνος.
πενήντα 1973.
πένης 2646, -ητας 1364, -ητες 2889.
πενητεία 2644.
πενθερά 2357, 2506.
πενθερός 2356, 2505.
πεντακόσια 1982.
πεντηκοστή 2882.
πέντι ‚πέντε' 1964.
περί 1543.
περιβάλετε (Aor.) 839.
περιβόλιν 678.
περικοπ[ή] ‚quer, entgegen' 1634, s. S. 123.
περίκοψε 1698, 1707.
περικρατεῖ 1664.
περιμένει 1557, περίμενι (= περίμενε) 1406.
περιπατεῖς 1503, -εῖν 763.
περιπατησία ‚Gang' 2791. Heute Kreta: περιπατησά (Lu). Sonst περιπατησιά.
περισσόν 1157.
περιστάσεως 2830.
περιστέριν 657, -ια 656.
περκιά pl. ‚Art Fisch, perca fluviatilis' 898. Ngr. πέρκα, πέρκη.
περπατεῖ ‚περιπατεῖ' 2599.
πέσης 1417, -σε 1307.
πετεινός 654.
πέτρα 42, 2280, -ες 2281.
πέτρινο 2282.
πεῦχος ‚pinus silvestris' 911. Ngr. πεῦχος Vlachos, Κομᾶς, Somavera, Viz.; Kypros Sakell. Euboea Φάβης 77, πεύκους Livisi Musaeos, Velvendos Ἀρχεῖα I, 2, 39.
πέφτη ‚πέμπτη' 62.
πηγάδι ‚Brunnen' 880.
πηγάδι ‚runzelige Haut unterm Kinn und an der Brust eines Stieres' 2203. Sonst unbekannt. Hs. C bietet die Lesung pigoti. Ebenso Azbukovnik Pogodin 1642 Bl. 119. Kaum ngr. πιγούνι.
πηγαίνωμεν 2756.
πηλαῖον ‚schlammig' 624.
πηλός 618, -ό 905.
πῆς 382.
πήχη 2177, πῆχες pl. 2176.
πιάσετε 556, 565.
πιθαμή ‚Spanne' 2238.
πιθάρι ‚Tonne, Faß' 2472.
πιλωτό ‚Federbett' 832. Mir sonst unbekannt. Kaum für πουπουλωτό.
πινάκι 2469.
πίνετε 580, -ουν 579, -ουσι 570, 583.
πιπέριν 704. Vgl. auch Prodromos III 200, V 217, VI 118, 128, 203.
πιπόνια 933.
πιστεύει 1616, -εύης 2382.
πίστις 1618, -ιν 171.
πιστός 1617.
πιτυρίδα ‚Kopfschuppen' 2233. Ngr. πιτυρίδα idem (Vlachos) πιττυρίδα idem, Livisi, Musaeos, πιτερίδα Κομᾶς II 126, auch Korais Ἄτακτα IV 431.
πιῶ 2440, πίωμε 1898.
πλάγι 2836, 2837, 2840.
πλανᾷ 1614.

συχώρησε 1157, -σον 143, 1435.
σφάλισε 2318, 2328, σφαλισμένον 350, 2320, -ο 188. Ngr. σφαλίζω ‚schließe' Kretschmer Lesb. Dial. 132.
σφηκιά pl. ‚Wespen' 972. Ngr. σφηκί Viz. Legr.
σφίκωμα coll. ‚Stricke' 1048, 1697. Vgl. mgr. σφίκωμα ‚Binde, Verband' s. Λαογραφία III 282.
σφονδύλα ‚Wirbelknochen' 2168. Es kann auch als σφόνδυλα[ς] gelesen werden.
σφουγούπι ‚Lunge' 2211. Man wäre geneigt σφουγγάρι zu lesen, das aber in dieser Bedeutung unbelegt ist. Sonst unbekannt.
σφουγγίσθησε 2450. Vgl. S. 125.
σφυρί ‚kleiner Hammer' 999.
σφυρόπουλλο demin. ‚kleiner Hammer' 1000. Zur Bildung Hatzidakis, Μεσαιωνικά I 639 ff.
σώζει ‚genügt' 2334.
σωθῆναι 1726.
σῶμα 2224, 2295.
σωματικῆς 2754, -κῶς 1537.
σωτῆρος 2877.
σωφροσύνη 1625.
τάξεις 2028.
ταπεινός 2044, -ά adv. 1760.
ταπεινώθησε 2712.
ταράσσης 2732.
ταυρός ‚stotternd' 2541, für τραυλός. Sonst unbelegt.
ταῦτα 1512.
τάφον 2580.
ταχεά ‚früh' oder ‚schnell' 2076. Vgl. ταχειά ‚früh' Sporaden, Kypros, Sakellarios; Dieterich Sporadend. 199 ff.
ταχύ: ἀπὸ ταχύ ‚längst' 110, 1477.
τάχυνες 2422.
ταχυτέρου ‚früh' 98. Ngr. Kreta, Andros, Kythnos, Lesbos, s. Dieterich, Sporadend. 200, Kretschmer Lesb. Dial. 358.
τεθλιμμένο 1291, s. S. 124.
τειάφι ‚Schwefel' 1027. Mgr. oft τεάφι s. Ducange 1538, ngr. Velvendos, Ἀρχεῖα I, 2, 104; Epirus, Μνημεῖα I 55. Sonst θειάφι.
τειαφοκέρι ‚Schwefelhölzchen' 1028. Ngr. Epirus, Μνημεῖα I 55, Σύλλογος VIII 606.
τεῖχος 595.
τέκτων 2429.
τέλος 314.
τέρμενο ‚Ende, Termin' 2527, s. G. Meyer, Ngr. St. IV 89. Dazu Skyros, Papageorgiu 187.
τέσσερα 1963.
τέταρτος 2834, τετάρτου 2840.
τετράδη 61.
τετρακόσια 1981.
τέχνη 1519.
τεχνίτης 2432.
τηγάνι ‚Pfanne' 2466.
τήκει 2296.
τιμή 1122, 1831, 1832.
τιμωρῆς 2731.
τίποτε 361.
τίς 2378, 2379, 2687, τί 139, 150, 191, 192, 203, τίνος 775, τίνους (= τίνος) 1996, τίνα 2684, 2686, τίναν 194, 195, 2376, 2377, τινάν 234, 1368, τινάς 2331.
τίτοιον ‚solch ein' 1137, 2745, -ο 1714, 1715, -α 1138. Dazu vgl. W. Meyer-Lübke, Portius 177, Kretschmer Lesb. Dial. 269 ff., mgr. τίτοιος: Georgillas Mort. Rhodi 200, 463, 530, Belisar 38, 88, 760, Thren. Const. 572, 672, Chron. Machaer. 91 etc. Heute dial. τίτος Sinasos Sarantidis s. v.
τοιοῦτον 1670.
τόπος 224, -ον 255, 261, 263, 278, 1873, s. S. 125.

τορμῶ ‚τολμῶ‘ 1140.
τόρνα ‚Drechselwerkstatt‘ 1038.
τορνάρις ‚Drechsler‘ 1037.
τόσα 1654.
τότε 1152, 1271, 1494, 2690.
τοῦρνα ‚Hecht, esox lucius‘ 893. Ngr. Vlachos, Κομᾶς, Legr. Somav. Thessalien, Adrianopel (Arch.).
τοῦτο 348, 349, 1471, 1472, 1501, 1507, 1669, 1677, 1683, 1821, 1822, τούτων 2802.
τραμουντάνας ‚Nordwind‘ 2891. Ngr. τραμουντάνα s. G. Meyer, Ngr. St. IV 90. Das *d* ist außer RTG. gesichert durch t r a m u d á n a Lesbos, Kretschmer L. D. 427. Also falsch Dieterich BZ XXI 698, zu dessen Regel auch Lesb. ἀdέννα ‚antenna‘ (Kretschmer LD 410) nicht stimmt.
τραπέζι 2261.
τράχηλος 2168.
τρεγόνα ‚columba turtur‘ 1055. Ngr. τρυγόνα. Legr. Kypros, Sakell. Trapezunt Σύλλογος XVIII 168. Sonst auch: τρυγόνι. Zu τρε- s. S. 126.
τρεδόντι ‚dreizackige Gabel‘ 1039. Ngr. τριδόντι Legr. Zum ε s. S. 126.
τρελλία ‚Dummheit‘ 1361. Sonst ngr. τρέλλα Vlachos, Legr.
τρελλός 1360. Vgl. Ducange 1601, Κουμανούδης Συναγωγὴ λεξ. ἀθησαυρίστων 341 ff., wo alte Belege.
τρεμοῦλα ‚Brennessel‘ 617. Heute ngr. τρεμοῦλα ‚Brennessel‘ Tenos, Georgantopulos 258. Das russ. Wort грязь bedeutet ‚Schmutz‘. Dialektisch hat es aber die Bedeutung ‚Unkraut im Getreide‘ so Novgorod, Оп. Доп. 38.
τρέπεσαι ‚du schämst dich‘ 285.
τρία 1962.
τριακόσια 1980.
τριάντα 1971.
τρίτη 60.
τρίτος 2834.
τρίχα ‚Borste, Haar‘ 1049, 2136, -ες 2135.
τριχώδης 2231.
τροπολόγι 2855.
τρόπος 2851.
τρυγοῦσι 332.
τρύπα 1998.
τρώγετε 557, -ουν 2253, -ουσι 567.
τσαγγάρις 1045, 2419.
τσεκούρι 1010, s. G. Meyer Ngr. St. III 67.
τσιρόνια pl. ‚kleine Fische‘ 901. Ngr. τσιρόνι ‚ἰχθύδιον θαλάσσιον, ἀθερῖνος‘ Epirus, Aravandinos, ‚kl. Süßwasserfisch‘ Kastoria, Velvendos, Kozani (Arch.), τσίρος ‚scomber colias‘ Hoffman & Jordan 254.
τσιτσίγια pl. ‚acipenser ruthenus‘ 891. Stimmt zu klr. č e č u h a idem, s. S. 132.
τσουκαλᾶς ‚Töpfer‘ 2431. Vgl. G. Meyer, Ngr. St. IV 93, Türk. St. I 49.
τσουκάλι ‚Topf‘ 2468. Zum vorigen.
τσόχα 1) ‚kostbares Zeug‘ 1071, 2) ‚Kleidung aus kostbarem Zeug‘ 1072.
τύλος ‚Holzpflock zum Verschließen eines Fasses‘ 1020. Agr. τύλος ‚Pflock‘, ngr.: ἡ κάτου τρύπα τοῦ βαρελίου, ὅπου εἶναι καὶ ἡ κάνουλα Sparta, Stamnopulos 42.
τυρί 755.
τυφλός 2541.
τύχη: ἂν τ. 297, 1544.
τώρα 1128, 1174, 1413, 1426, 1526.
ὑγεαίνουσι 326.
ὑγείαν 1328, 1534.
ὑγιαίνω 2297.
ὑγιής 1276, 1280, 1330, 2290.
ὑγρόν 615.
ὕδωρ 508.

ANHANG.

Rätselhafte Wörter.

gusa oder gunja ,Wald' 907. Lesung unsicher: gusa AB, gunja C, letzteres gestützt durch Azbuk. Pogodin 1642 Bl. 40 v.
ekimi ,er hat verschüttet' 2007.
epilo ,lehmig, schlammig' 625.
κινδουρίκι ,Eidechse' 961, s. oben S. 132.
korten, akъi 2151. Beide Wörter sind unklar. Man weiß nicht, welches griech. und welches russ. ist. Der Abschnitt enthält Bezeichnungen von Körperteilen und den fünf Sinnen.
μαζονίκι ,Durchschlageisen' 1018.
μυίγια ,Spinne' 973. Vgl. S. 162.
or..... ,Hirten' 662. Vgl. oben S. 122.
peti to ,er neckt ihn' 1710.
πηγάδι ,Haut unterm Kinn' 2203. Lesung unsicher. C hat pigoti.
πιλωτό ,Federbett' 832, s. S. 165.
σκομνίζει ,raubt, plündert' 1701. Vgl. S. 168.
slevi ,Meißel' 1014.
spetron ,Blech' 37.
συνεβρίας ,Südwind' 2894.
sfugúpi ,Lunge' 2211.

KAPITEL IX.

Russisches Glossar[1]).

арбузъ ‚Cucurbita citrullus' 934.

бервно ‚Balken' 398. Vgl. Sreznevskij I 69.

биволъ ‚Büffel' 644, s. Sreznevskij s. v.

бугай ‚Oberkleid' 1068, s. Sreznevskij I 189.

булатъ ‚Damaszenerstahl' 39.

бѣлка ‚sciurus vulgaris' 951, s. S. 127.

бѣлуга ‚acipenser huso, Hausen' 888.

взенечный песъ ‚Windhund, λαγωνικό' 955. Sonst unbelegt. Im Azbukovnik Pogodin Nr. 1642 entspricht ihm: песъ борзой.

видѣлъ ‚Fenster, Fensteröffnung' 399. Vgl. bulg. видѣло ‚Licht' (Gerov), skr. vìdjelo idem (Vuk) sloven. vídelo 1) Auge, 2) Licht (Pleteršnik).

внука ‚Enkelin' 2355.

возгри pl. ‚Nasenschleim' 2154.

въступни pl. ‚Schuhe' 1078. Vgl. heute: ступни pl. ‚Frauenschuhe' Archang. Šenkursk, Olonetz, Perm, Vologda, Kostroma, Kinešma, Penza, Nižnij-Novgor. Simbirsk, Tver, Vyšnij Voločok. Опытъ Обл. Сл. 218, Kulikovskij Olonetz. Wb. 115, Podvysockij, Archang. Wb. 167.

выжля ‚Jagdhund' 954.

гачникъ ‚Hosenband' 1065. Heute: Novgorod, Solovjev; Tver, Smirnov, Kašin. Wb. 26, Archang. Podvysockij 31, гácник idem V'atka, Vasn.

гвоздь у бочки ‚hölzerner Pflock zum Verschließen eines Fasses' 1020.

головль ‚Cyprinus dobula' 895.

голѣнь ‚Schienbein' 2195.

горнастаи ‚Hermelin' 952. Man erwartet *goronostajь s. Berneker EW. I 232.

горчаръ ‚Töpfer' 2431, Sreznevskij I 618.

гривенка πηγάδι 2203. Unklar; das griechische Wort sonst unbelegt. Heute: гривенка ‚runzlige Haut am Halse eines Ochsen' Dahl I^3 976, auch ‚Ausschnitt der Kleidung am Halse' Dahl c. l. 977.

грязь ‚Brennessel' 617. Heute: ‚Unkraut im Getreide' Čerepov., Novgorod s. Доп. Оп. Обл. Слов. 38 und oben S. 171, s. v. τρεμοῦλα.

---

[1]) Es wird hier aus Raumrücksichten nur eine Auswahl der selteneren Wörter geboten.

гузица ‚Hinterer, Gesäß‘ 2214.
гусыни ‚Gans‘ 659.
денегъ Gen. pl. ‚Geld‘ 1139.
дешево 1126, **дешевле** 1128.
дорожня ‚Teuerung‘ 1131. Dafür im Azbukovnik Sacharovs 142: дороговизна.
жемчюгъ ‚Perle‘ 1023.
жесть ‚Blech‘ 37.
завтра ‚morgen, αὔριον‘ 118, 1273.
завтреня ‚Frühgottesdienst‘ 309.
завтрокъ ‚Frühstück‘ 1083.
зазрися ‚schäme dich‘ 285, **зазрюся** ‚schäme mich‘ 293.
знатие ‚Bekanntschaft‘ 2793.
изгага ‚Sodbrennen‘ 631.
капуста ‚Kohl‘ 925.
ки́верь ‚Mütze‘ 1074.
кирка ‚Hacke‘ 1013.
клѣщи pl. ‚Zange‘ 1002; **клѣщици** pl. ‚kleine Zange‘ 1003.
клѣщь ‚Acarus, Zecke, Milbe‘ 964.
ковална ‚Schmiede‘ 994. Heute: ковальня. Ungenaue Schreibung.
ковачь ‚Schmied‘ 993, 2427.
кокошь ‚Bruthenne‘ 655.
кордованци pl. ‚Schuhe aus Korduanleder‘ 1077. Vgl. S. 127.
корчага ‚Art Faß‘ 2472.
косица ‚Schläfe‘ 2152. Vgl. Dahl II³ 440, V'atka, Vasnecov.
крояльникъ ‚Schusterzwirn‘ 1050.
лѣзговыя орѣхы ‚Haselnüsse‘ 979: russ. лещина ‚Haselstaude‘: abg.
лѣсковъ ‚e styrace confectus‘, s. Berneker EW I 713, Lidén Balt.-slav. Anlautsgesetz 25.
мастеръ 988, 990, 2432, s. Sreznevskij II 115 ff.
мозоли pl. ‚Schwielen‘ 402.
моль f. ‚kleiner Fisch‘ 901, s. Sreznevskij II 171. Heute: Vologda, Kostroma, Olonetz, s. Опытъ Обл. Сл. 115, Kulikovskij 56.
наземъ ‚Dünger‘ 906, 2747.
ногавица ‚Hose oder Gamasche‘ 1081, s. Sreznevskij II 461.
огниво ‚Feuerzeug‘ 1024, s. Sreznevskij II 603.
окунь ‚Perca fluviatilis, Barsch‘ 898.
опашень ‚Oberkleid mit Ärmeln‘ 1069. Vgl. Savvaitov, Описанiе царскихъ утварей и одеждъ Pburg 1865, 232 ff. Heute: Kostroma, Tver, Pskov. s. Dahl II³ 1751.
осетръ ‚Acipenser sturio‘ 889.
отдолѣ adv. ‚unterhalb‘ 1523.
отласъ ‚Samt‘ 2112. Sreznevskij II 758.
охракъ ‚Speichel‘ 2199.

очапъ ‚Brunnenschwengel‘ 2746. Heute: Archang. Podvysockij 43 u. 115.
перины pl. ‚Federbett‘ 832.
плотици pl. ‚Leuciscus idus, Rotauge‘ 899.
плотникъ ‚Zimmermann‘ 1012, **плотный** adj. 1011.
плоть: иже въ главѣ плоть ‚Häutchen, Schinn am Kopfe‘ 2233. Heute: ‚Schinn‘ s. Dahl I³ 325.
погыболъ ‚ist umgekommen‘ 2464.
покни rätselhaftes Wort 2155. Soll ‚Geruch‘ bedeuten.
притранно ‚unangenehm‘ 630. s. Sreznevskij s. v.
пробои ‚Krampe, Haspe, Klammer‘ oder ‚Durchschlageisen‘ 1018, s. Srezn. II 1509.
прѣкладъ ‚Querbalken‘ 397, s. Sreznevskij II 1653.
ртуть ‚Quecksilber‘ 987.
рукавица ‚Handschuh‘ 1082, s. Sreznevskij III 192.
Русь ‚Rußland‘ 2757, **русинъ** ‚Russe‘ 1170.
рѣзци pl. ‚Meißel‘ 1040.
сажень ‚Faden, Klafter, Längenmaß‘ 2237, s. Sreznevskij III 243.
свекла ‚Beta vulgaris‘ 926.
селезень ‚Enterich‘ 666.
синица ‚Blaumeise, parus‘ 1054. Sreznevskij III 357.
скатерть ‚Tischtuch‘ 2262. Sreznevskij III 367.
сковрада ‚Pfanne‘ 2466. Sreznevskij III 377.
скутаемъ ‚wir hören auf‘ 2817.
смолжъ ‚Schnecke‘ 966. Vgl. Miklosich EW 311. Dazu skr. spûž idem?
сомъ ‚Silurus glanis‘ 892.
соя ‚Art Vogel, darrulus glandarius‘ 1056.
спецъ ‚Spezerei‘ 706.
спички pl. ‚Schwefelhölzchen‘ 1028.
ставецъ ‚Art Gefäß‘ 2469. Sreznevskij III 489. Heute: Archangelsk, Vologda, V'atka, Kostroma, Kinešma, Novgorod, Tichvin, Olonetz, Pskov, R'azań, Tveŕ, Tula, vgl. Опытъ Обл. Сл. 214, Дополн. Оп. Обл. Сл. 254, Kulikovskij 112, Podvysockij 162, Sokolovy Běloozero 661, Vasnecov 302.
стерляги pl. ‚Acipenser ruthenus‘ 891.
стулъ ‚Sessel‘ 1475, 1500.
счюни его ‚verspotte ihn‘ 1706. Heute: счу́нуть ‚einschüchtern, beschämen, schelten‘ (Dahl). Vologda, Ustjug, Olonetz. s. Доп. Оп. 223, Kulikovskij 116. счуна́ть ‚berufen‘, V'atka, Vasnecov.
таганъ ‚Dreifuß, Feuerbock‘ 2467.
терликъ ‚langer Taillenrock‘ 1067. Sreznevskij III 952.
терпугъ ‚Raspel, Holzfeile‘ 1006.
товаръ ‚Ware‘ 250.
токарь ‚Drechsler‘ 1037, **токарня** ‚Drechslerwerkstatt‘ 1038.
топе́рво ‚jetzt‘ 1413. Heute: теперь.
трѣска ‚Splitter‘ 2434. Sreznevskij III 1027.

ужина ‚Abendessen‘ 1085. Heute femin.: Novgorod, Pskov, Tver, Vyšnij Voločok, Olonetz. s. Опытъ Обл. Сл. 237, Kulikovskij 124, Dahl IV[3] 968.

ужинаютъ ‚essen zu Abend‘ 1086.

узолъ ‚Knoten‘ 2000.

укладъ ‚Stahl‘ 40.

уклеи pl. ‚Cyprinus alburnus‘ 900.

уторъ χάρβαλον 1999.

храпить ‚er schnarcht‘ 401.

черкасинъ ‚Kopfbedeckung‘ 1075.

чѣпь ‚Kette‘ 1017.

шапка ‚Mütze‘ 1074.

шафранъ ‚Crocus sativus‘ 705.

швець: портной шв. ‚Schneider‘ 1041, 2418, **сапожной швець** ‚Schuster‘ 1045, 2419. Heute: V'atka, Vasnecov.

шеврига ‚Acipenser stellatus‘ (nur in Hs. C) 891. s. Sreznevskij III 1585.

шолкъ ‚Seide‘ 2098. s. Sreznevskij III 1586.

шуба ‚Pelz‘ 1070.

щука ‚Hecht, esox lucius‘ 893.

язи pl. ‚Idus melanotus‘ 896.

Häufigere Abkürzungen.

Apostolidis = La pêche en Grèce, Athen 1883.

Aravandinos P. = Ἠπειρωτικὸν Γλωσσάριον. Ἀθῆναι 1909.

Arch. = ngr. Thesaurusarchiv in Athen.

Ἀρχεῖα = Ἀρχεῖα τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς γλώσσης ἐκδ. τοῦ συλλόγου Κοραῆ, Bd. 1, Heft 1—4, Athen 1891—92.

Archiv = A. f. mgr. u. ngr. Philologie, hgb. M. Deffner, Athen 1880.

Beaudouin M. = Études du dialecte chypriote, Paris 1883.

Berneker EW. = Slav. etymologisches Wörterbuch, Heidelberg 1908 ff.

Bikelas = Sur la nomenclature moderne de la faune grecque, Annuaire de l'association pour l'encouragement des études grecques XII (1878) 208—238.

Budonas = Μελέτη περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος Βελβεντοῦ, Ἀρχεῖα I, 2, Athen 1892.

BZ = Byzantinische Zeitschrift.

Δελτίον = Δ. τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἑταιρίας τῆς Ἑλλάδος.

Dieterich Sporadendial. = Sprache und Volksüberlieferungen der südlichen Sporaden, Wien 1908. Die = Dieterich mündlich.

Φάβης = Γλωσσικαὶ ἐπισκέψεις ἀναφερόμεναι εἰς τὸ ἰδίωμα Αὐλωναρίου καὶ Κονίστρων, Athen 1911.

Φαρασόπουλος Σ. Τὰ Σύλατα, Athen 1895.

Φιλίστωρ = Σύγγραμμα φιλολογικὸν καὶ παιδαγωγικόν, Athen 1861 ff.

Georgantopulos = Τηνιακά, Athen 1889.

Heldreich, Nutzpflanzen Griechenlands, Athen 1862.

Hoffman & Jordan = A catalogue of the fishes of Greece, Proceedings of the Academy of Natural Sciences of Philadelphia 1892, p. 230 ff.

Kanellakis = Χιακὰ Ἀνάλεκτα, Athen 1890.

Karolidis = Ἡ ἐν Καππαδοκίᾳ λαλουμένη ἑλληνικὴ διάλεκτος. Μουσεῖον καὶ βιβλιοθήκη τῆς εὐαγγελικῆς σχολῆς IV, 45—265, Smyrna 1884.

Κομᾶς Δ = Ἑλληνο-ρωσσικο-γαλλικὸν λεξικόν, Moskau 1811.

Kretschmer L. D. = Lesbischer Dialekt, Wien 1905.

Ku = Kukules (mündlich).

Κουκουλές = Φ. Ι. Κουκουλές, Οἰνουντιακά, Χανιά 1908.

Kulikovskij = Slovař oblastnogo Oloneckago narěčija, Petersburg 1898.

ΛΑ = Λεξικογραφικὸν Ἀρχεῖον τῆς μέσης καὶ νέας ἑλληνικῆς, Athen 1915 ff., Bd. 1—5.

Lu = Lulakis (mündlich).

Manolakakis = Ἐμ. Μανωλακάκης, Καρπαθιακά, Ἐν Ἀθήναις 1896.

Μνημεῖα = Ζωγράφειος Ἀγών. Μνημεῖα τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος ζῶντα ἐν τῷ νῦν ἑλληνικῷ λαῷ, Kpel 1891.

Nikolskij KBM = N. K. Nikolskij, Kirillo-Bělozerskij Monastyŕ, Bd. I, Lief. 1, 2, Petersburg 1897—1910.

Nikolskij RTGr. = N. K. Nikolskij, Rěč tonkoslovija grečeskago, Petersburg 1896 (Pamatniki drevnej piśmennosti, Bd. 114).

Οἰκονόμος Δοκίμιον περὶ τῆς πλησιεστάτης συγγενείας τῆς σλαβονορωσσικῆς γλώσσης πρὸς τὴν ἑλληνικήν, 3 Bde, Petersburg 1828.

Papageorgiu = Δ. Παπαγεωργίου, Ἱστορία τῆς Σκύρου, Patras 1909.

Papazafiropulos = Περισυναγωγὴ γλωσσικῆς ὕλης καὶ ἐθίμων τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἰδίᾳ δὲ τοῦ τῆς Πελοποννήσου. Ἐν Πάτραις 1887.

Paspatis = Χιακὸν Γλωσσάριον, Athen 1888.

Podvysockij = Slovaŕ oblastnogo Archangelskago narěčija, Petersburg 1885.

Prodromos (H-P) = Poèmes Prodromiques éd. D. C. Hesseling et H. Pernot, Amsterdam 1910.

Psaltis = Θρᾳκικά, Athen 1905.

RTGr. = Reč tonkoslovija grečeskago.

Sakellarios = Κυπριακά I u. II, Athen 1890—91.

Sarantides = Σαραντίδης-Ἀ., Ἡ Σινασός, Athen 1898.

Sathas MB = Μεσαιωνικὴ βιβλιοθήκη.

Sobolevskij PL = Perevodnaja Literatura Moskovskoj Rusi, Petersburg 1903 (= Sbornik Bd. 74 Nr. 1).

Sokolovy B. & J., Skazki i pěsni Bělozerskago kraja, Petersburg 1915.

Stamnopulos = Γλωσσάριο ἀπὸ διάφορα ἑλληνικὰ μέρη, Athen 1914.

Σύλλογος = Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑλληνικὸς φιλολογικὸς σύλλογος.

Šachmatov Očerk = Očerk drevnějšago perioda istorii russkago jazyka, Petersburg 1915.

Τζάρτζανος = Περὶ τῆς συγχρόνου Θεσσαλικῆς διαλέκτου, Athen 1909.

V = Eigene Aufzeichnungen des Verf. in Polygyros (Chalkidike).

Vasn. = Vasnecov, Materjaly dl'a objasnitel'nago oblastnogo slovaŕa V'atskago govora, V'atka 1908.

Viz. = Βυζάντιος Λεξικὸν τῆς καθ' ἡμᾶς ἑλληνικῆς διαλέκτου (3. Auflage), Athen 1874.

Vlachos = Βλάχος A. Λεξικὸν ἑλληνο-γαλλικόν, Athen 1897.

Vlastos = Βλαστός, Ὁ γάμος ἐν Κρήτῃ, Athen 1893.

Druck von F. A. Brockhaus, Leipzig.